

Vergaderjaar 2010–2011

28 286

Dierenwelzijn

Nr. 466

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 1 februari 2011

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken, Landbouw en Innovatie¹ hebben enkele fracties de behoefte om over de volgende brieven enkele vragen en opmerkingen voor te leggen:

1. Stand van zaken couperen paardenstaarten (2010Z12221) van 3 september 2010
2. Dierenmishandeling in Batenburg (2010Z08960) van 31 mei 2010
3. Aanbieding Voortgangsrapportage Welzijn Paardenhouderij 2009 van de Sectorraad Paarden (Kamerstuk 28 286, nr. 390) van 12 april 2010
4. Rapport: Waterbuffel-, herten- en struisvogelhouderij in Nederland; quickscan om risico's op ongerief in te schatten (Kamerstuk 28 286, nr. 412) van 18 juni 2010
5. Monitoring integraal duurzame stal- en houderijsystemen (Kamerstuk 28 286, nr. 413) van 17 juni 2010
6. Reactie op verzoek commissie om een reactie op RDA zienswijze «Agenda voor het Dierbeleid» (Kamerstuk 28 286, nr. 428) van 9 september 2010
7. Reactie op verzoek commissie om een reactie op het overzicht van WUR Livestock Research en de welzijnsprestaties van biologische veehouderijsectoren (Kamerstuk 29 842, nr. 38) van 30 augustus 2010
8. Plan van aanpak verbetering welzijn konijnenhouderijen (Kamerstuk 28 286, nr. 422) van 7 juli 2010
9. Aanbieding rapport «Ongerief bij gezelschapsdieren» van Wageningen UR Livestock Research en Faculteit Diergeneeskunde Universiteit Utrecht (Kamerstuk 28 286, nr. 436) van 22 september 2010
10. WUR-onderzoeksrapport inzake de kantelbox voor kleinere slachterijen (Kamerstuk 21 501-32, nr. 414) van 14 oktober 2010
11. Transportverordening voor hobbydierhouders (Kamerstuk 28 286, nr. 440) van 14 oktober 2010
12. Plan van aanpak «Minder biggensterfte in Nederlandse zeugenhouderij» (Kamerstuk 28 286, nr. 324) van 1 december 2009
13. Afschrift van antwoord op de brief Dierenbescherming over het kwaliteitsprotocol voor de opvang van inheemse wilde dieren (2010Z09830) van 24 juni 2010
14. Circusdieren (Kamerstuk 28 286, nr. 311) van 27 juli 2009

¹ Samenstelling:

Leden: Dijkzema, S.A.M. (PvdA), Snijder-Hazelhoff, J.F. (VVD), Verburg, G. (CDA), Koopmans, G.P.J. (CDA), Ham, B. van der (D66), voorzitter, Smeets, P.E. (PvdA), Samsom, D.M. (PvdA), Jansen, P.F.C. (SP), ondervoorzitter, Jacobi, L. (PvdA), Koppejan, A.J. (CDA), Graus, D.J.G. (PVV), Thieme, M.L. (PvdD), Gesthuizen, S.M.J.G. (SP), Wiegman-van Meppelen Scheppink, E.E. (CU), Tongeren, L. van (GL), Ziengs, E. (VVD), Braakhuis, B.A.M. (GL), Gerbrands, K. (PVV), Lodders, W.J.H. (VVD), Vliet, R.A. van (PVV), Dijkgraaf, E. (SGP), Schaart, A.H.M. (VVD) en Verhoeven, K. (D66).

Plv. leden: Jadnanansing, T.M. (PvdA), Elias, T.M.Ch. (VVD), Ormel, H.J. (CDA), Blanksma-van den Heuvel, P.J.M.G. (CDA), Koolmees, W. (D66), Veen, E. van der (PvdA), Klijnsma, J. (PvdA), Irgang, E. (SP), Groot, V.A. (PvdA), Werf, M.C.I. van der (CDA), Dijck, A.P.C. van (PVV), Ouwehand, E. (PvdD), Gerven, H.P.J. van (SP), Ortega-Martijn, C.A. (CU), Berge, C.N. van den (GL), Leegte, R.W. (VVD), Grashoff, H.J. (GL), Mos, R. de (PVV), Taverne, J. (VVD), Bommel, J.J.G. van (PVV), Staij, C.G. van der (SGP), Houwers, J. (VVD) en Veldhoven, S. van (D66).

15. Lijst van vragen en antwoorden inzake voortgang invoering Kwaliteitsprotocol Opvang van niet-gedomesticeerde inheemse dieren (Kamerstuk 29 446, nr. 71) van 15 maart 2010
16. Reactie op de brief van de Europese Commissie over bevoegdheid lidstaten inzake het verbieden van wilde dieren in circussen (Kamerstuk 28 286, nr. 321) van 23 november 2009
17. Voortgang invoering Kwaliteitsprotocol Opvang van niet-gedomesticeerde inheemse dieren (Kamerstuk 29 446, nr. 69) van 16 november 2009
18. Antwoorden op vragen van de commissie inzake de evaluatie van het Dierentuinenbesluit en de Stichting Nederlands Opvangcentrum voor Papegaaien (Kamerstuk 32 123 XIV, nr. 28) van 3 november 2009
19. Zienswijze «Verantwoord houden van de Raad voor Dierenaangelegenheden» (Kamerstuk 28 286, nr. 383) van 11 maart 2010.
20. Tweede voortgangsrapportage NAD en NDW & Staat van het Dier (Kamerstuk 28 286, nr. 381) van 9 maart 2010
21. Voornemen voor een jaarlijkse monitoringsrapportage «Staat van het Dier» (Kamerstuk 28 286, nr. 309) van 1 juli 2009
22. Resultaten evaluatie gasverdoofd castreren en bijbehorend actieplan (Kamerstuk 28 286, nr. 379) van 24 februari 2010
23. Ontwikkelingen rond megastallen (Kamerstuk 28 973, nr. 33) van 21 januari 2009
24. Reactie op verzoek van de commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over de negatieve aspecten van het verdoofd castreren van biggen (Kamerstuk 28 286, nr. 302) van 30 juni 2009
25. Uitfaseren waterbad (Kamerstuk 28 286, nr. 447) van 14 december 2010
26. Aanbieding RDA-zienswijze Fokkerij & Voorplantingstechnieken (Kamerstuk 28 286, nr. 446) van 10 december 2010
27. Maatschappelijke Innovatieagenda Duurzame Agro- en Visserijketens (Kamerstuk 29 675, nr. 80) van 12 juni 2009

De vragen en opmerkingen zijn op 18 januari 2011 aan de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

De staatssecretaris heeft deze vragen beantwoord bij brief van 28 januari 2011.

Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Van der Ham

Adjunct-griffier van de commissie,
Schüssel

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

Dierentuinen

(1)

In het verslag van een schriftelijk overleg (Kamerstuk 28 286, nr. 28) inzake het evaluatieonderzoek dierentuinen en beleidsmaatregelen naar aanleiding van dit onderzoek, staat op bladzijde 20 dat de voormalige minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voornemens is de transparantie te vergroten door goede voorbeelden van situaties in dierentuinen te publiceren, bijvoorbeeld op een website, zodat openbaar wordt wat de visitatiecommissie een goed voorzieningenniveau vindt.

Wat is, inmiddels bijna twee jaar na dit voornemen, de stand van zaken op dit gebied? Is deze website in de lucht, is er een andere wijze van overdracht van «best practices» gevonden indien deze website er niet is, wat is er verder aan gedaan om de transparantie te bevorderen?

Antwoord:

Dit voorjaar wordt een eerste versie van «best practices» op de website van het ministerie van EL&I gepubliceerd. Deze versie bevat enkele voorbeelden hoe doelvoorschriften zijn ingevuld. Verder wordt inzicht gegeven in de werkwijze van de commissie. De afgelopen twee jaar is op communicatief gebied richting vergunninghouders en aanvragers veel aandacht besteed aan een inzichtelijke werkwijze door Dienst Regelingen (DR) van het ministerie van EL&I. Belangstellenden kunnen op verzoek het vergunningaanvraagpakket Dierentuinenbesluit toegestuurd krijgen. De beoordelingspunten en criteria die de visitatiecommissie hanteert, maken hier overigens sinds 2002 al standaard onderdeel van uit. Volgend op de evaluatie brengt DR dit onderdeel van het aanvraagpakket nu sterker onder de aandacht.

Circusdieren

(2)

Met betrekking tot de ontheffing van het verbod dieren uit het wild te verwerven voor gebruik in circussen, waarvoor volgens de brief Circusdieren (Kamerstuk 28 286, nr. 311) terughoudend beleid geldt, willen de leden van de PvdA-fractie graag weten hoe vaak in de afgelopen periode een dergelijke vergunning verleend, dan wel geweigerd, is. Verder wordt in de brief aangekondigd dat er regelgeving voor circusdieren ontwikkeld zal gaan worden, met daarbij een voorgenomen tijdspad. De Tweede Kamer zou in 2010 geïnformeerd worden over de regelgeving en in 2011 zou de regelgeving voorgelegd worden om deze in werking te laten treden, wat is de stand van zaken in deze?

Antwoord:

Vanaf 1-1-2010 tot heden zijn negen ontheffingen van de Flora- en faunawet verleend en geen ontheffingen geweigerd. Alle dieren waren rechtmatig verkregen. Aan de ontheffing is als voorwaarde verbonden dat voldaan moet worden aan de artikelen 36 en 37 Gwvd.

Ik wil in ieder geval inzetten op een Europese aanpak voor circusdieren. Tevens zal ik met de circussector verkennen of aanvullende regelgeving nodig is, naast de bestaande regelgeving voor circusdieren, zoals de CITES-regelgeving en artikel 36 en 37 Gwvd betreffende mishandeling en verzorging. Na mijn overleg met de sector zal ik besluiten of er nationale regelgeving moet komen. Ik zal u informeren over de uitkomsten van het overleg.

(3)

In het rapport wordt bij de aanbevelingen vermeld dat een «double rail conveyer restrainer» ontwikkeld is, zodat het rund staand gefixeerd kan worden in plaats van gekanteld. In hoeverre is deze in de praktijk reeds in gebruik?

Wat is de mening van de staatssecretaris over het gebruik van de kantelbox naar aanleiding van de onderzoeksresultaten?

Antwoord:

Het ASG onderzoek toont aan dat het kantelen van dieren welzijnsonvriendelijk is. De «double rail conveyer restrainer» die in de VS wordt toegepast, is echter alleen geschikt voor grote slachterijen. Voor de kleinere en mogelijk ook de grotere slachthuizen in Nederland is deze restrainer niet geschikt in verband met de voor het fixatie-apparaat benodigde ruimte. Er is in het buitenland een prototype ontwikkeld die minder ruimte nodig heeft. Deze is nog niet praktijkrijp.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

Paarden

(4)

Op welke wijze is de staart gecoupeerd bij de 11 ter keuring aangeboden trekpaardveulens? Is hier sprake van illegaal couperen in Nederland of wordt nog steeds gebruik gemaakt van de zogenaamde Frankrijkroute? Wat gaat de staatssecretaris hieraan doen?

Antwoord:

Bij het beschreven incident is volgens de Koninklijke Vereniging Het Nederlands Trekpaard (KVTH) niets gebleken van het illegaal couperen van paardenstaarten binnen de Nederlandse grenzen. Bovendien zijn er tot op heden door controlerende instanties geen overtredingen met betrekking tot het coupeerverbod in Nederland geconstateerd. Het is daarom niet waarschijnlijk dat de dieren illegaal gecoupeerd zijn in Nederland. Het couperen is in de ons omringende landen toegestaan, of er in deze gevallen gebruik is gemaakt van de «Frankrijkroute» is mij niet bekend. Tevens wil ik u verwijzen naar mijn antwoord op de vragen van de SP en de PvdD.

In Nederland is het couperen van paardenstaarten op grond van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren verboden. Ik kan het houden van paarden waarvan de staart in een andere Europese lidstaat rechtmatig is gecoupeerd niet verbieden. Het vrije verkeer van diensten staat hieraan in de weg. Om ervoor te zorgen dat couperen niet meer plaatsvindt, ben ik aangewezen op samenwerking met de sector. De Sectorraad Paard distantieert zich in haar Plan van Aanpak (2009) van het couperen van paardenstaarten. De Koninklijke Hippische Sportfederatie verbiedt paarden met een gecoupeerde staart deel te nemen aan evenementen. De Koninklijke Vereniging het Nederlandse Trekpaard en de Haflinger (KVTH) draagt sinds begin 2009 actief uit geen voorstander te zijn van couperen. De KVTH promoot het trekpaard met een lange staart. De KVTH geeft aan dat op veulenskeuringen een duidelijke toename te zien is van het aantal veulens met een staart en verwacht dat deze trend zal doorzetten. Tevens wil ik u verwijzen naar mijn antwoord op de vragen van de SP en de PvdD.

(5)

Bij de aanbidding van de voortgangsrapportage welzijn paardenhouderij 2009 kennen de niet-georganiseerde houderijen nog steeds een status aparte. In de bijgaande brief wordt gemeld dat voor deze categorie een handreiking Ruimtelijke Ordening is gemaakt, een handboek Paardenwelzijn beschikbaar is en dat de Wet Dieren mogelijk ook meer handvatten biedt. Kan de staatssecretaris uiteenzetten welke inspanningen op de categorie niet-georganiseerde paardenhouders wordt gepleegd?

Antwoord:

Zoals ook uiteengezet in de brief van 12 april 2010 (Kamerstuk 28 286, nr. 390) hebben zowel de Sectorraad paarden als diverse andere organisaties acties ondernomen om de niet georganiseerde paardenhouders te bereiken. In 2009 is het Nederlands Hippisch Kenniscentrum (NHK) opgericht. Het NHK heeft een website waarop veel informatie gevonden kan worden en waar mensen vragen over verzorging en huisvesting kunnen stellen aan experts. Ook voedt het NHK diverse (vak)bladen. De site wordt veel bezocht, het laatste half jaar van 2010 waren er bijna 10 000 hits.

Het NHK werkt samen met maatschappelijke- en belangenorganisaties die betekenisvol zijn bij kennisverspreiding- en voorlichtingsactiviteiten, zoals het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren (LICG) en Kennisnetwerk Levende Have. Bij het LICG is in 2010 meer dan 3 300 keer de informatie over paard bekeken.

Van het in de brief van 12 april genoemde handboek Paardenwelzijn zijn volgens KNHS al veel exemplaren verkocht ook hebben mensen de bijbehorende cursussen van de FNRS gevolgd.

In het kader van het wetsvoorstel dieren (Kamerstuk, nr. 31 389) bekijk ik of het opnemen van algemene verzorgings- en huisvestingsregels voor gehouden dieren nuttig en wenselijk is. Daarmee neem ik mee dat ook paarden onder die normen kunnen komen te vallen.

(6)

Kan de staatssecretaris bewerkstelligen dat de nVWA samen met het bedrijfsleven het exportproces (zowel blijvend, maar met name tijdelijk voor bijvoorbeeld topsporters) vereenvoudigd, de rek en ruimte van de EU-regelgeving ten aanzien van referentielabs onderzoekt en komen tot vereenvoudiging van de regelgeving ten aanzien van exportnummers en paspoorten?

Antwoord:

Met een aantal derde landen bestaan afspraken over de voorwaarden waaronder paarden mogen worden geëxporteerd. Vaak hebben deze landen specifieke eisen waaraan moet worden voldaan bij tijdelijke of permanente export van paarden, in het bijzonder over de dierziektestatus van de paarden. Daarnaast worden ook dikwijls nog analyse uitslagen gevraagd per individueel dier. Het CVI is het referentielaboratorium voor de aangifteplichtige aandoeningen bij paarden. Het is van belang dat de kwaliteit en onafhankelijkheid van bloedonderzoek ten behoeve van export voldoende geborgd zijn. Foutieve uitslagen kunnen grote gevolgen hebben in het handelsverkeer. De kwaliteit en onafhankelijkheid kunnen het best geborgd worden door het bloedonderzoek ten behoeve van export door het nationaal referentielaboratorium uit te laten voeren. Ook de exporteur/importeur stelt eisen. De nVWA beoordeelt op hun verzoek deze exporteisen (verzoekcertificering). De beoordeling van deze eisen kost tijd. Met het bedrijfsleven is afgesproken dat de nVWA binnen 10 werkdagen laat weten of een certificaat kan worden afgegeven of dat aanpassing van de eisen nodig is. Als de beoordeling geen problemen oplevert, kan de export binnen 2 dagen na de aanvraag plaatsvinden.

Bij de export van paarden hoort een paspoort met een medische bijlage. Dit is een Europese verplichting. De medische bijlage is van belang om vast te kunnen stellen of het dier op een zeker moment geslacht kan worden voor humane consumptie.

De term exportnummer is geen gangbare term. Bij export wordt met diverse nummers gewerkt, zowel voor het dier, de vervoerder, als de eventuele handelaar. Deze nummers komen voort uit Europese en nationale regelgeving.

(7/8)

Vooruitlopend op het sluitend krijgen van identificatie en registratie van paarden (I&R) vragen de leden van de CDA-fractie aandacht voor een aantal praktische zaken. Bij het aanvragen wordt de eigenaar in het paspoort vermeld. Het paspoort geldt echter niet als juridisch eigendomsbewijs. Is het niet mogelijk deze aan elkaar te knopen? Of als dat niet kan, te komen tot een eigenarenregistratie voor de houders welke in bezit zijn van vaak reizende dieren in verband met wedstrijden, keuringen en fokken?

Om te komen tot duidelijkheid over het aantal paarden in Nederland is het opschonen van de huidige centrale database en onderliggende bestanden van de overheid en de sector een vereiste. Kan de staatssecretaris uiteenzetten of hij bereid is hieraan een bijdrage te leveren? Dit betekent namelijk onder andere afmelding van gestorven dieren door Rendac en afmelding van geëxporteerde dieren door de nVWA. Graag ontvangen de leden van de CDA-fractie hierop een reactie.

Antwoord:

De uitwerking van de I&R voor paarden is in Nederland gebaseerd op de Europese verordening. I&R paard wordt in medebewind door het Productschap Vee, Vlees en Eieren (PVE) uitgevoerd. De verordening geeft aan dat paarden moeten zijn voorzien van een paspoort en een transponder, vanuit oogpunt van borging van voedselveiligheid. Het verstrekken van een paspoort is daarom gebaseerd op normen ten aanzien van diergezondheid en voedselveiligheid.

In overleg met de sector zal ik bezien hoe vorm kan worden gegeven aan een sluitend I&R database. Daar zal ik genoemde aspecten in meenemen.

(9)

Veelal wordt de paardenhouderij aangemerkt als een agrarisch bedrijf, waarbij in het ene geval het begrip agrarisch bedrijf tot het uiterste wordt opgerekt en in het andere geval zoveel mogelijk wordt verengd. Dit doet geen recht aan de praktijk, waar de paardenhouderij vanwege de grote diversiteit aan activiteiten moeilijk als zuiver agrarisch is te bestempelen. Het geworstel uit zich in ellenlange procedures welke niet motiveren om de paardentak tot ontwikkeling te brengen. Maneges die telkenmale worden verzocht om plannen bij te stellen en archeologische onderzoeken onnodig moeten herhalen. Kan de staatssecretaris toelichten welke inspanningen hij extra zal doen om bovengenoemde problemen te verkleinen?

Antwoord:

De regelgeving kent geen eenduidige definitie van «agrarisch bedrijf». Daarnaast is bekend dat de paardenhouderij een grote diversiteit aan verschijningsvormen kent. Paardenhouderijen zijn òf productiegerichte, of gebruiksgerichte paardenhouderijen, òf een mengvorm van deze beide. Afhankelijk van de vorm zal ook de relevante regelgeving van toepassing zijn. Ik ben niet van mening dat het alsnog sluitend definiëren van het begrip «agrarisch bedrijf» tot gewenste oplossingen zou leiden.

(10)

De paardensportsector is met de Belastingdienst in discussie over het vraagstuk of coaches en trainers -met name bondscoaches- al dan niet in dienstbetrekking zijn. Het betreft hier doorgaans trainers/coaches die reeds vele jaren als ondernemer werkzaam zijn en meerdere opdrachtgevers hebben voor dit soort werkzaamheden. In het bijzonder op het moment dat deze trainers/coaches het predicaat «bondscoach» krijgen, neemt de Belastingdienst het standpunt in dat sprake is van een dienstbetrekking met de betreffende persoon, hoewel dat zonder het predicaat «bondscoach» niet, of althans minder, aan de orde is. De coaches en trainers, met name bondscoaches, moeten onder dezelfde regels vallen als andere ondernemers die meerdere opdrachtgevers hebben voor dezelfde soort werkzaamheden. Kan de staatssecretaris deze problematiek in het verlengde van de activiteiten rond de Nota Dierenwelzijn en Nationale Agenda Diergezondheid meenemen?

Antwoord:

Ik zie geen aanleiding mij te mengen in deze lopende discussie met de belastingdienst.

(11)

Veel welzijnsproblemen komen voort uit dan wel matig hoefonderhoud, dan wel matige gebitsverzorging. De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat ook wettelijke erkenning van hoefsmeden en gebitsverzorgers voor paarden, ook al staan daar administratieve lasten tegenover, wel degelijk een bijdrage kan leveren. Graag ontvangen de leden van de CDA-fractie hierop een reactie van de staatssecretaris.

Antwoord:

Zoals ook aangegeven in de brief aan de TK van 12 april 2010 (Kamerstuk 28 286, nr. 390) zie ik geen reden af te wijken van het bestaande beleid dat gericht is op zelfregulering. Wettelijk erkennen van beroepen is een zwaar instrument met veel administratieve lasten en overheidstoezicht. Zo'n instrument moet in verhouding staan tot de problematiek; de sector heeft niet duidelijk kunnen maken hoe groot de welzijnsschade is als gevolg van verkeerde behandeling door hoefsmeden en gebitsverzorgers. Daarbij zijn er ook minder zware alternatieven mogelijk, zoals private certificering, die een bijdrage kunnen leveren aan kwaliteitsverbetering van hoefsmeden en gebitsverzorgers. Een privaat certificeringssysteem sluit ook beter aan bij de verantwoordelijkheid van de paardenhouder.

Het doet mij deugd dat het Nederlands Hippisch Kenniscentrum in overleg is met de beroepsvereniging van hoefsmeden en de beroepsvereniging van gebitsverzorgers, om te verkennen hoe certificering in deze beroepsgroepen vorm kan krijgen.

Overigens is in Nederland in de kwalificatiestructuur van het MBO de opleiding tot hoefsmid opgenomen. Jaarlijks stelt de minister van EL&I voor de groene MBO's de kwalificatiedossiers vast, waaronder die voor hoefsmeden.

(12)

Kan de staatssecretaris uiteenzetten hoeveel meldingen van paardenverwaarlozing, mishandelingen, etc. er afgelopen jaar zijn geweest? In hoeveel van deze gevallen was er daadwerkelijk sprake van het niet verlenen van adequate zorg, dan wel overtredingen? Is er inzicht of deze overtredingen in de bedrijfsmatige of hobbymatige paardenhouderij zijn begaan?

Antwoord:

Definitieve cijfers over melding van verwaarlozing in 2010 zijn nog niet beschikbaar.

Eerste inventarisatie laat zien dat de Landelijke Inspectie Dienst (LID) afgelopen jaar in het totaal 7 950 meldingen heeft ontvangen, waarvan 2 222 paardenmeldingen. Gemiddeld genomen is 50% van de meldingen die de LID binnen krijgt gegrond. In 2009 kreeg de LID 7 824 meldingen waarvan 2503 meldingen paarden betroffen. Daarvan is meer dan de helft ongegrond is verklaard. Er zijn 319 dieren in beslag genomen. Inzicht of deze overtredingen in de hobbymatige dan wel bedrijfsmatige sfeer zijn begaan is niet te achterhalen.

Landbouwhuisdieren, waterbuffel-, herten- en struisvogelhouderij

(13)

Rapport «Waterbuffel-, herten- en struisvogelhouderij in Nederland; Quickscan om risico's op ongerief in te schatten»

Wordt de stand van zaken meegenomen in de voortgangsrapportage Nationale Agenda Diergezondheid/Nota Dierenwelzijn of Staat van het Dier? Zo nee, op welke wijze wordt de Kamer hierover geïnformeerd?

Antwoord:

Ik verwijs daarvoor naar de brief die zeer binnenkort aan de Tweede Kamer wordt verstuurd.

Landbouwhuisdieren, duurzame stallen

(14)

Is op 1 januari 2011 gepeild wat het percentage integraal duurzame stallen is? Zo ja, wat is het percentage en zo nee, wanneer kan de Kamer de monitoringsrapportage met als peildatum 1 januari 2011 verwachten? Is het verschil in aandeel gerealiseerde duurzame stallen tussen sectoren te verklaren?

Speelt daar de beschikbaarheid van stalsystemen een rol? Zijn ook andere sectoren bezig met ontwikkelen om te komen tot integraal duurzame stallen, zoals de konijnenhouderij en de kalverhouderij? Ook in 2010 en 2011 kunnen de Investeringsregeling Integraal duurzame stallen en de Maatlat Duurzame Veehouderij gekoppeld aan de VAMIL en MIA regeling gebruikt worden, in welke mate is hiervan gebruik gemaakt in 2010? Is dat volgens de verwachting? Zo nee, waarom niet? Wanneer zijn de openstellingen voor 2011 gepland? Zijn hierin de ervaringen van 2010 meegenomen? Zijn hierin ook mogelijkheden ter stimulering van mestbewerking en mestverwerking meegenomen?

Antwoord:

De peiling naar het percentage integraal duurzame stallen per 1 januari 2011 wordt momenteel door Wageningen UR uitgevoerd. Uiterlijk mei 2011 zult u de Monitoring integraal duurzame stallen ontvangen.

Er is geen onderbouwde verklaring voor het verschil tussen de diverse sectoren te geven. De beschikbaarheid van stalsystemen speelt hierbij geen rol. Ook binnen bestaande concepten van stalsystemen zijn aanpassingen mogelijk die de stap zetten naar integraal duurzaam.

Ik heb analoog aan de trajecten voor pluimvee, varkens en melkvee Wageningen UR opdracht gegeven voor de sectoren konijnen, vleeskalveren, eenden en kalkoenen te komen tot ontwerpen voor nieuwe systemen. Dit onderzoek voert Wageningen uit in samenwerking met de verschillende sectoren.

In 2010 zijn er 75 aanvragen gehonoreerd vanuit de GLB openstelling van de regeling Integraal duurzame stallen. Hoeveel aanvragen er vanuit de openstelling van de Regeling LNV-subsidies (RLS) zullen worden gehonoreerd is nog niet bekend. Deze openstelling zal medio februari worden beschikt.

Het exacte aantal stallen dat in 2010 is aangemeld voor een certificaat van de Maatlat duurzame veehouderij (MDV) op basis waarvan een beroep kan worden gedaan op de VAMIL en MIA-regeling zal omstreeks 1 februari a.s. bekend zijn. De definitieve cijfers over 2010 zullen worden opgenomen in de jaarlijkse rapportage Monitoring integraal duurzame stallen. Op basis van indicaties van de beheerder van de MDV is de verwachting dat het aantal aangemelde nieuwe MDV-stallen in 2010 overeenkomt met de 600 aangemelde stallen in 2009.

Dat is volgens verwachting. Uit het aantal ontvangen aanvragen blijkt dat er veel interesse is voor de regelingen. Het aantal gehonoreerde subsidie-aanvragen voor de Regeling integraal duurzame stallen ligt in de lijn van de verwachtingen en het beschikbare budget. Ten aanzien van de MDV kunnen op basis van de definitieve cijfers over 2010 nadere conclusies worden getrokken.

In januari 2011 is de regeling integraal duurzame stallen opengesteld in het kader van het GLB. Hiervoor is € 9,5 miljoen beschikbaar. De regeling zal in de tweede helft van 2011 nogmaals worden opengesteld in het kader van de RLS. Gedurende het hele jaar 2011 kunnen ondernemers op basis van de Maatlat duurzame veehouderij aanvragen indienen voor de MIA en de Vamil.

De regelingstekst van zowel de RLS als de GLB openstellingen wordt jaarlijks herzien. De Maatlat duurzame veehouderij wordt jaarlijks geactualiseerd en aangevuld met innovatieve maatregelen. Voor zover opportuun en haalbaar worden ervaringen bij de uitvoering in voorgaande jaren meegenomen bij het herzien van de regelingen en de actualisering van de Maatlat duurzame veehouderij.

Fiscaal voordeel is er voor niet-gangbare verwerking van mest tot grondstoffen zoals kunstmestvervangers, mestverwerkingsinstallaties waarmee fosfaat of stikstof teruggewonnen kan worden, gesloten composteringsinstallaties en kleinschalige mestvergiftingsinstallaties op boerderijniveau.

RDA, Agenda voor het Dierbeleid

(15)

Wanneer kunnen wij alsnog een kabinetsreactie op de Agenda voor het Dierbeleid van de Raad voor Dieraangelegenheden verwachten?

Antwoord:

Mijn reactie op de RDA-zienswijze «Agenda voor het dierbeleid» zal ik u nog voor het AO Dierhouderij op 2 februari 2011 in een afzonderlijke brief doen toekomen.

Landbouwhuisdieren, Biologische sector

(16)

In de beleidsnota Biologische Landbouwketen 2008–2011 (Kamerstuk 29 842, nr. 15) is naast perspectief op groei ook het perspectief van verbinding uiteengezet. Op welke wijze wordt het leren van elkaar (gangbare veehouderij en biologische veehouderij) gestimuleerd?

Antwoord:

De stimulans komt deels uit de sectoren zelf; ze zoeken zelf de verbinding in netwerken en onderzoek, deels vanuit de overheid door onderzoek naar de verbindingsmogelijkheden (zie rapporten LEI «Innovatief van nature? Impact van kennis uit de biologische sector (2009)» en «Samenwerken met biologisch, innovatie en verbinding in de varkenshouderij 2011») en het gebruik maken van handreikingen om de verbinding te versterken. Leren van elkaar en leggen van verbindingen wordt gestimuleerd via de biologische bedrijfsnetwerken, onderzoeksprojecten, themabijeenkomsten en demoprojecten. In 2011 zal ik via de lopende dossiers op het gebied van fokkerij, huisvesting, management, transport en doden aansturen op uitbreiding en versterking van de verbindingen.

(17)

In de rapportage over welzijnsprestaties biologische veehouderijsectoren wordt verwezen naar de prachtige ontwerpen die Varkansen, Kracht van Koeien en Houden van Hennen hebben opgeleverd en ook voor de biologische sector. Zijn ook andere sectoren met dit soort initiatieven bezig? Op welke wijze vinden stimulansen plaats?

Antwoord:

Ook in de kalverhouderij- en konijnensector en voor eenden en kalkoenen, wordt op een zelfde wijze gewerkt aan innovatieve vernieuwingen van houderijconcepten.

(18)

Uit het door de sector geïnitieerde onderzoek naar hoornloos vee wordt geconcludeerd dat het geleidelijk inzetten van steeds meer, eerst vooral heterozygote, en later homozygote stieren de beste strategie is om te komen tot hoornloos vee. Bij gebruik van merkerselectie kan de achteruitgang in fokwaarde beperkt worden en kunnen binnen 10 jaar ca. 7–8 homozygoot hoornloze stieren met een relatief hoge fokwaarde beschikbaar zijn, zodat er op dat moment een concurrerende keuzemogelijkheid is. Deelt de staatssecretaris de mening dat nu de fokkerijinstanties aanzet zijn? Zo ja, wat gaat de staatssecretaris hiermee doen?

Antwoord:

Het is aan de fokkerijinstanties om hier verder op in te zetten, zodat uiteindelijk de ingreep onthoornen niet meer nodig is. Ik zal de voortgang met belangstelling volgen.

(19)

Ziektepreventie en verhogen van de algemene weerstand van de biologische veehouderij moeten speerpunten zijn in de biologische bedrijfsvoering. Is dit deels opgevangen door de acties zoals verwoord in de Nationale Agenda Diergezondheid en Nota Dierenwelzijn? Of is hier ook een rol aangelegen voor de fokkerijorganisaties in de zin van het fokken van een robuuster dier?

Antwoord:

Het terugdringen van de bedrijfsgebonden dierziekten en stimulering van een duurzame veehouderij waarin diergezondheid een volwaardige plaats inneemt zijn doelstellingen uit de nationale agenda diergezondheid en de nota dierenwelzijn. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen biologische en niet-biologische veehouderij. Ook stelt de Nationale Agenda Diergezondheid dat er gekeken wordt naar de mogelijkheden van het verhogen van de basale (natuurlijke) weerstand om de diergezondheid in de veehouderij te verbeteren.

Er ligt hier inderdaad ook een rol voor fokkerijorganisaties. Fokkerij is één van de manieren die bestudeerd wordt om de natuurlijke weerstand van landbouwhuisdieren te verbeteren.

Een concreet voorbeeld van betrokkenheid van fokkerijorganisaties is het project Weerbaar Vee in de melkveehouderij, waarbij een fokkerijorganisatie betrokken is. Fokkerijorganisaties uit de pluimvee- en varkenssector zijn betrokken bij onderzoek naar robuuste dieren in de biologische veehouderij.

(20)

Longaandoeningen komen vaker voor bij biologisch gehouden varkens en dit is onder andere terug te voeren op specifieke risicofactoren zoals hoge stofniveaus. Op welke wijze is hier aandacht voor bij bijvoorbeeld de ontwerpen van de integraal duurzame stallen?

Antwoord:

Dit wordt meegenomen als een van de aandachtspunten in het herontwerptraject naar meer integraal duurzame huisvestingssystemen en in onderzoek naar de oorzaken van longaandoeningen en mogelijke oplossingsrichtingen zoals olieverveling.

(21)

Voor het beheersen van de problematiek rondom verenpikken gebruikt de (biologische) pluimveehouderij nog niet alle kennis en tools die voorhanden zijn. Op welke wijze is hier aandacht voor bij de uitwerking van de nota Dierenwelzijn en de Nationale Agenda Diergezondheid?

Antwoord:

In het kader van het Plan van Aanpak Ingrepen Pluimvee van de sector wordt de laatste hand gelegd aan een update van de literatuurstudie over de resultaten van Nederlands en buitenlands onderzoek naar onder andere de oorzaken van de verenpikkerij en naar efficiënte maatregelen om ingrepen achterwege te kunnen laten. Mede op basis van deze studie wordt een project «Kennisoverdracht ingrepen» dit jaar uitgevoerd. Met behulp van een werkboek en via bijeenkomsten vindt kennisoverdracht plaats en worden pluimveehouders op de hoogte gebracht van maatregelen die kunnen helpen om verenpikkerij te verminderen of te voorkomen.

Landbouwhuisdieren, Konijnenhouderij

(22)

De staatssecretaris ondersteunt de konijnenhouderij bij de uitvoering van het plan van aanpak door financieel bij te dragen aan onderzoeken en het herontwerptraject en via de ter beschikking staande innovatie- en investeringsregelingen. Kan een nadere uiteenzetting worden gegeven hoeveel en welke middelen worden ingezet? Kan met ingang van 2011 de konijnenhouderij op basis van de Maatlat Duurzame Veehouderij gebruik gaan maken van de fiscale regelingen (MIA en VAMIL)? Zo, ja wanneer is de openstelling?

Hoe ziet de konijnenhouderijsector op Europees niveau eruit? Zijn de (inter)nationale ontwikkelingen met betrekking tot de konijnenhouderij in beeld? Wat is de positie van Nederland wat betreft het niveau van dierenwelzijn en diergezondheid van de konijnen ten opzichte van andere EU-lidstaten?

Deelt de staatssecretaris de mening dat als in Nederland weer een slachterij voor konijnen komt daarmee een van de grootste bronnen van ongerief voor konijnen, te weten lange afstandstransport, wordt weggenomen?

Is er (inter)nationaal onderzoek gedaan naar het doden of bedwelmen van konijnen? Zo, ja wat is de meest nu voorhanden zijnde konijnvriendelijke dodingsmethode?

Antwoord:

EL&I draagt in 2011 voor 50 000 euro bij aan welzijnsonderzoek in de konijnenhouderij en investeert 145 000 euro in het herontwerptraject. Verder is een innovatieproject vanuit de konijnenhouderijsector in 2006 voor ruim 80 000 euro ondersteund via de Stimuleringsregeling innovatie markt en concurrentiekracht. Daarnaast heeft het Ministerie van EL&I ervoor gezorgd dat een maatlat duurzame veehouderij voor de konijnenhouderij is opgesteld. Op basis van deze maatlat zullen later in 2011 de fiscale regelingen MIA en VAMIL voor de konijnenhouderij worden opengesteld. Het exacte moment van openstelling is nog niet bekend in afwachting van Europese goedkeuring. In Noordwest Europa doet zich de ontwikkeling voor dat dierenbeschermingsorganisaties met retail afspraken maken om vlees te verkopen van konijnen die in de zogenaamde parksystemen zijn gehouden. Nederland is een van de koplopers op het gebied van het welzijn van konijn in Europa. De welzijnsverordening van het Productschap die de konijnenhouderijsector heeft opgesteld en ingevoerd draagt daar aan bij. Ook het plan van aanpak voor de verdere verbetering van welzijn van konijnen, dat mijn voorganger op 8 juli 2010 naar de Tweede Kamer heeft gestuurd (Kamerstuk 28 286, nr. 422), draagt hier aan bij. Mocht het zo zijn dat in Nederland een slachterij voor konijnen wordt geopend dan wordt daarmee voorkomen dat de konijnen op transport worden gezet naar België of Frankrijk. Hiermee wordt een risico op ongerief bij konijnen sterk verminderd. Ik ben niet op de hoogte over lopend internationaal onderzoek naar het doden of bedwelmen van konijnen. Kopverdoving is de huidige gangbare dodingsmethode voor konijnen.

Gezelschapsdieren

(23)

Is de staatssecretaris bereid alsnog een kabinetsreactie met betrekking tot de conclusies en aanbevelingen van het rapport ongeriefanalyse gezelschapsdieren aan de Kamer te sturen?

Antwoord:

Het ongeriefanalyse rapport gezelschapsdieren is een omvangrijk rapport dat ongerief beschrijft bij tal van diersoorten. Ik beraad mij eerst op de mogelijkheden om in nauw overleg met de maatschappij te zoeken naar oplossingen voor de in het rapport geconstateerde vormen van ongerief bij de verschillende diersoorten, alvorens ik eventueel met een kabinetsreactie kom.

(24)

Wat is de status van de AMvB welke betrekking heeft op de partijen die onder het huidige Honden- en kattenbesluit vallen, maar ook de detail- en groothandel in dieren en opvangcentra voor andere huisdieren dan honden en katten?

Kan de staatssecretaris toelichten wat de plannen zijn met het huidige Honden- en kattenbesluit in de tussentijd?

Antwoord:

De in voorbereiding zijnde algemene maatregel van bestuur heeft betrekking op de partijen die onder het huidige Honden- en kattenbesluit 1999 vallen, maar ook op de detail- en groothandel in gezelschapsdieren en op opvangcentra voor andere gezelschapsdieren dan honden en katten.

In deze algemene maatregel van bestuur worden onder meer voorschriften over het fokken en socialiseren van gezelschapsdieren opgenomen, alsook een aanmeldplicht voor bedrijfsmatige handelaren, fokkers en opvangcentra van gezelschapsdieren. Ook worden voorschriften opgenomen over de vakbekwaamheid van beheerders, de huisvesting en de verzorging en de gezondheid van het dier. Ik verwacht de AMvB gezelschapsdieren op korte termijn, nog in februari ter consultatie aan te kunnen bieden. Het Honden- en Kattenbesluit blijft van kracht tot de inwerkingtreding van de AMvB gezelschapsdieren.

(25)

Deelt de staatssecretaris de mening van de leden van de CDA-fractie dat een verplichting tot certificering van de detail- en groothandel in dieren en opvangcentra voor andere huisdieren dan honden en katten wenselijk is? Zo nee, waarom niet en zo ja, welke stappen gaat de staatssecretaris nemen om dat te bereiken?

Antwoord:

Ik acht het wenselijk om de primaire verantwoordelijkheid bij de sector te leggen. Vrijwillige certificatie blijft daarom voor mij het uitgangspunt. Het is de sector die, vanuit haar kennis en kunde daarmee de detailnormen opstelt. De mogelijkheid van certificering blijft onverkort bestaan bij de in voorbereiding zijnde AMvB over gezelschapsdieren.

Certificering verplichten is een zwaar instrument. Dit leidt tot gedetailleerde regelgeving en marktordening en daarbij een toename van uitvoerings-, handhavings- en nalevingslasten. De overheid blijft in een dergelijk systeem grotendeels verantwoordelijk, terwijl het streven nu juist is te komen tot een primaire verantwoordelijkheid voor de sectoren en waar nodig vervult de overheid dan nog een vangnetfunctie.

(26)

Welke instantie gaat de centrale databank beheren waar de gegevens van de identificatie van honden in geregistreerd worden? Waarom is deze centrale databank nodig als de gegevens ook al in aangewezen private databanken worden geregistreerd?

Antwoord:

De gegevens van houders en hun honden worden geregistreerd in private, door de Minister van EL&I aangewezen databanken. Deze databanken moeten vervolgens hun gegevens aanleveren bij een centrale databank bij de minister van EL&I. Deze doorgifte van gegevens is nodig omdat er dan een totaalbeeld ontstaat van de herkomst (fokkers) van honden. Deze gegevens zullen door toezichthouders worden gecombineerd en gebruikt voor handhavingsdoeleinden. Het is nodig om de gegevens aan te leveren bij de Minister van EL&I, omdat de gegevens in de private databanken niet voor handhavingsdoeleinden kunnen worden gebruikt.

Hobymatig gehouden landbouwhuisdieren

(27)

Kan de staatssecretaris toelichten op welke wijze de transportverordening ten aanzien van hobbydiertransporten met een hobymatig karakter in de nationale regelgeving van de overige EU-lidstaten is geïmplementeerd?

Antwoord:

Ik verwijs u hiervoor naar de brief van 30 maart 2009 (Kamerstuk 28 286, nr. 275) die aan u hierover is gestuurd.

Circusdieren

(28)

Ontwikkelt de staatssecretaris regelgeving voor circussen om welzijn en gezondheid van circusdieren beter te waarborgen? Is het niet te prefereren om de Europese Commissie te verzoeken hiertoe het initiatief te nemen, vanwege het internationale karakter van deze rondreizende bedrijfsvorm?

Wat is de stand van zaken met de in de rapportage over circusdieren genoemde acties, te weten: bepalen welke inhoudelijke voorschriften gesteld moeten worden voor de thans in het circus voorkomende dieren, onderzoek naar de wetgeving van de ons omringende landen en het nationale wetgevingstraject en de notificatieprocedure bij de Europese Commissie?

Wat is de stand van zaken met betrekking tot het meningsverschil tussen de ombudsman en de Europese Commissie en de vraag of de Europese Commissie de proportionaliteit van een maatregel, welke inbreuk maakt op het vrije verkeer van diensten, moet toetsen nadat zij heeft besloten dat het een aangelegenheid is van de EU-lidstaten?

Antwoord:

Ik beraad mij, zoals aangegeven bij mijn antwoord op vraag 2, op het voornemen om nationale regelgeving op te stellen voor circusdieren. Europese regelgeving heeft inderdaad mijn voorkeur, zeker nu het een internationaal rondreizende bedrijfsvorm betreft. Inmiddels is in september 2010 door Nederland de wens voor Europese regelgeving neergelegd in Brussel in het kader van het actieplan voor dierenwelzijn 2011–2015.

De Europese commissie heeft toen aangegeven zich te willen buigen over de vraag of Europese maatregelen nodig zijn voor circusdieren. Het actieplan is gereed voor eind 2011.

De Europese Ombudsman heeft in maart 2010 besloten een formeel besluit te nemen dat de Europese Commissie wanbestuur heeft gepleegd. Dit is gebeurd omdat volgens de Europese Ombudsman de Europese Commissie niet afdoende heeft gemotiveerd waarom de ingezette infractieprocedure tegen Oostenrijk niet is doorgezet.

Natuurdieren

(29)

Acht de staatssecretaris het van belang dat vrijwilligers lokaal en regionaal een bijdrage leveren aan de opvang van beschermde inheemse diersoorten? Draagt artikel 29 van het Kwaliteitsprotocol er niet aan bij dat vele vrijwilligers hun activiteiten zullen staken en dat nieuwe initiatieven in de kiem gesmoord zullen worden? Is de staatssecretaris bereid dit artikel te heroverwegen?

Zijn de criteria waaraan diervverzorgers met ervaring, maar zonder diploma, moeten voldoen al vastgesteld? Hoe luiden deze criteria? Heeft de staatssecretaris nog steeds dezelfde motivatie ten aanzien van vergaande regeldrukverhoging voor de opvang van beschermde inheemse diersoorten of acht de staatssecretaris het in het belang van particulier initiatief en vermindering van administratieve lastendruk wenselijk om het Kwaliteitsprotocol Opvang van niet-gedomesticeerde inheemse dieren te vereenvoudigen? Uit de vraagstelling kan de staatssecretaris opmaken dat vermindering van de administratieve lastendruk en verantwoordelijkheid ten aanzien van de opvang van dieren bij diegenen laten die zich belangeloos daarvoor inzetten, de voorkeur geniet van de leden van de CDA-fractie.

Is in beeld welke administratieve lastendruk voor ondernemers en controle druk voor de overheid het Kwaliteitsprotocol Opvang van niet-gedomesticeerde inheemse dieren met zich meebrengt? Hoe vind controle en sanctionering plaats? Wat zijn de ervaringen tot nu toe?

Antwoord:

Als vrijwilligers een bijdrage leveren aan de opvang van beschermde inheemse diersoorten, dan is dat positief. Deze bijdragen moeten wel passen in het kader dat het kwaliteitsprotocol stelt.

Het Kwaliteitsprotocol is in nauw overleg met de sector tot stand gekomen. Dit protocol stelt minimale eisen ten aanzien van de opvang van uit de natuur afkomstige, niet gedomesticeerde beschermde inheemse diersoorten.

Op dit moment zijn er geen signalen dat activiteiten worden gestaakt of dat nieuwe initiatieven in de kiem worden gesmoord. Ik ben bereid – in overleg met de sector en zoals toegezegd – om aan artikel 29, derde lid, verder invulling te geven.

Er ligt een conceptvoorstel dat onlangs met vertegenwoordigers van de sector is besproken. Het conceptvoorstel gaat over invulling van lid 3: onder bepaalde voorwaarden kunnen referenties van deskundig te achten personen en/of organisaties ook volstaan voor het aantonen van de vakbekwaamheid. Het gaat hier om een mogelijkheid in het kader van overgangsbeleid voor reeds bestaande opvangcentra.

Er heeft nooit een motivatie tot regeldrukverhoging bestaan. Het gaat er om dat bij de opvang van niet gedomesticeerde inheemse diersoorten voldoende borging bestaat op het gebied van hygiëne, dierenwelzijn en voorkomen van risico's op dierziekten.

Voor de administratieve lastendruk en de ervaringen daarover verwijs ik u naar de toelichting bij de beleidsregels onder «Administratieve lasten»

RDA, Verantwoord Houden

(30)

Is de staatssecretaris bereid alsnog een kabinetsreactie aan de Kamer te sturen op de zienswijze van de Raad voor Dieraangelegenheden «Verantwoord houden» van december 2009?

Antwoord:

De aanbevelingen van de RDA raken aan fundamentele vragen die de moeite waard zijn in de samenleving te bespreken. Deze zullen een plek krijgen in de actualisatie van de beleidsnota's dierenwelzijn en diergezondheid. Zie ook mijn antwoord op vraag 59.

Voortgangsrapportage NDW & NAD en Staat van het Dier

(31)

Wanneer verwacht de staatssecretaris de voortgangsrapportage over de Nota Dierenwelzijn en de Nationale Agenda Diergezondheid naar de Kamer te zenden? Combineert de staatssecretaris dit met de tweede Staat van het Dier?

Antwoord:

De Voortgangsrapportage over de Nota Dierenwelzijn (NDW) en de Nationale Agenda Diergezondheid (NAD) zal tegelijkertijd met de Staat van het Dier naar de Kamer worden gestuurd. De tweede Staat van het Dier en de Voortgangsrapportage NDW en NAD zullen in het voorjaar van 2011 verschijnen.

Landbouwhuisdieren, castratie biggen

(32)

Kan de staatssecretaris uiteenzetten wat de voortgang is om te komen tot een verbod op het castreren van biggen in Europees verband?

Antwoord:

Mede op aandringen van de Nederlandse overheid en met de Verklaring van Noordwijk als voorbeeld heeft de Europese Commissie eind 2010 gewerkt aan een verklaring waarin gestreefd wordt naar het stoppen met castreren per 2018 en in de tussentijd het gebruik maken van verdoofd castreren. Zij is nu op zoek naar partijen binnen de Europese Unie die deze ambitie willen onderschrijven. De gehele varkensvleesketen in Nederland heeft aangegeven deze verklaring te steunen. Ik verwacht in de loop van dit voorjaar dat de Europese Commissie deze verklaring officieel zal laten ondertekenen door grote marktpartijen in de Europese Unie. Dit is naar mijn mening een hele belangrijke stap voorwaarts. De Nederlandse koploperspositie inzake het stoppen met castreren krijgt hiermee een stevige Europese doorvertaling.

Maatschappelijke innovatieagenda Duurzame Agro- en Visserijketens

(33)

Kan de staatssecretaris een nadere uiteenzetting geven hoeveel en welke middelen (per departement) worden ingezet om de maatschappelijke innovatieagenda Duurzame Agro- en Visserijketens te financieren? Welke partijen kunnen aanspraak maken op de jaarlijkse planningscyclus voor onderzoek?

Antwoord:

De inzet van middelen voor de Maatschappelijk Innovatieagenda Duurzame Agro- en Visserijketens was voor 2009 12,9 mln en voor 2010 23,2 mln. Voor 2011 ligt het rond het zelfde niveau. Dit zijn middelen van het ministerie van EL&I en vóór oktober 2010 van het voormalig ministerie van LNV. De middelen zijn onderdeel van het kennis- en innovatie budget. De uitzondering is het budget voor visserij-innovatie, waarvan een deel afkomstig is van het Europees Visserijfonds.

Landbouwhuisdieren, castratie biggen

(34)

Acties op het vlak van onverdoofd castreren hebben in 2010 plaatsgevonden. Eind 2010 zou bekeken worden wat de stand van zaken is en/of welke acties nog ter verbetering van de praktijk nodig zijn in 2011. Kan de staatssecretaris uiteenzetten wat het resultaat is? De voormalige minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit onderschreef de aanbeveling om internationaal af te stemmen welke bijdrage de verschillende methodieken voor pijn- en stressbestrijding tijdens castratie leveren aan verbetering van het dierenwelzijn. Welke acties hebben plaatsgevonden?

Antwoord:

De genoemde acties in het Actieplan Optimalisatie Verdoofd Castreren zijn in 2010 uitgevoerd. Door o.a. aanpassingen aan het verdovingsapparaat en aanvullende instructies aan zeugenhouders is de toepassing van verdoofd castreren in de praktijk verbeterd. Binnen het Europese onderzoek naar verdoofd castreren en stoppen met castratie worden de verschillende methodieken van verdoofd castreren door betrokken Europese onderzoekers besproken. Dit moet leiden tot een vergroting van de inzichten in en minder verscheidenheid in meningen over de verschillende verdovingsmethodieken.

(35)

Kan de staatssecretaris een nadere uiteenzetting geven hoeveel en welke middelen (per departement) worden ingezet op educatie, communicatie en voorlichtingcampagnes zoals genoemd in de Nationale Agenda Diergezondheid en Nota Dierenwelzijn?

Antwoord:

In 2011 wordt in totaal circa € 54,9 mln. uitgegeven aan de verbetering van het dierenwelzijn. Dit bedrag bestaat uit middelen op de verschillende beleidsartikelen in de LNV-begroting 2011 (€ 28,3 mln.), fiscale middelen (circa € 15 mln.) en Europese middelen (€ 11,5 mln.).

Op het gebied van educatie, communicatie en voorlichtingscampagnes zoals genoemd in de Nationale Agenda Diergezondheid en Nota dierenwelzijn wordt in 2011 ruim 5 mln € ingezet ten behoeve van dierenwelzijn. Dit komt ten goede aan verschillende informatieve websites (VCN, LICG, etc.), kennisprojecten zoals «Verbetering van management rond dierenwelzijn in de praktijk» en het programma «welzijn van dieren» op middelbare scholen. Daarnaast wordt 5–10% van het budget voor beleidsondersteunend onderzoek besteed aan voorlichting over de uitkomsten van het onderzoek.

Educatie, communicatie en voorlichting m.b.t. diergezondheid vindt plaats op verschillende manieren en voor verschillende doelgroepen. Expliciet wordt 200 k€ besteed aan communicatie over diergezondheidsbeleid, waarbij gedacht kan worden aan het (co-)financieren van informatieve websites (bv www.varkensziekte.nl, www.preventievarkensziekten.nl, Levende Have) voor burgers en agrarische ondernemers of gerichte voorlichtingscampagnes.

Impliciet vindt ook op basis van gegevens uit dierziektepreventie- en bestrijdingsprogramma's voorlichting, communicatie en educatie plaats binnen en tussen sectoren (Veekijker, monitorings-programma's). Ook maak ik me sterk voor het (verder) ontwikkelen van onderwijs in relatie tot dierenwelzijn/diergezondheid.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

Paarden

(36)

De leden van de SP-fractie betreuren dat er zo weinig voortgang is te bespeuren betreffende paardenwelzijn vanuit de sector zelf. Daarmee vinden de leden van de SP-fractie het hoog tijd dat er overheidswege maatregelen worden genomen. De leden van de SP-fractie vragen of de staatssecretaris hiertoe bereid is. Graag zien de leden van de SP-fractie dat er voor 1 mei 2010 een adequaat voorstel ligt van de Sectorraad Paarden en zo niet, dat de staatssecretaris zelf een paardenbesluit uitvaardigt met daarin duidelijke regels voor onder andere huisvesting. Is de staatssecretaris bereid een huisvestingsnorm van minimaal 2 maal de stokmaat in het kwadraat te verplichten?

Antwoord:

Ik geloof erin dat regels die door de sector zelf worden opgelegd beter werken dan regels die door een overheid worden opgelegd. Daarom heb ik aangegeven dat ik de sector nog tot 1 september dit jaar gelegenheid geef te komen met een plan. Mijn voorganger heeft in januari 2009 het plan van aanpak ontvangen van de sector, met een uitrol van drie jaar (januari 2012). Zij concludeerde naar aanleiding van de voortgangsrap-

portage over 2009 dat zij er voldoende vertrouwen in had dat de sector op de goede weg is. De tweede voortgangsrapportage, die binnenkort zal verschijnen, zal mij meer zicht geven in de actuele stand van zaken. Op basis van de resultaten tot nu toe en het lopend onderzoek, verwacht ik een plan van de sector. Omdat ik vind dat de plannen niet vrijblijvend moeten zijn zal ik de sector aanmoedigen om met een Gids van goede praktijken te komen ter nadere uitwerking van de algemene huisvestings- en verzorgingregels onder het wetsvoorstel Dieren. Het wetsvoorstel Dieren maakt een gids van goede praktijken mogelijk. Een dergelijke gids moet door de sector worden opgesteld, mede in overleg met maatschappelijke partijen, en ter beoordeling voorgelegd aan de staatssecretaris. Weliswaar is een dergelijke gids niet algemeen verbindend, maar geeft in ieder geval garantie voor de gebruikers dat ze weten dat als ze zich houden aan deze regels, zij goede verzorging aan hun dieren geven. Zowel voor de handhaving als de rechtspraak kan zodanige gids ondersteunend en behulpzaam zijn om te kunnen bepalen of iemand zich aan overtreding schuldig maakt. De sector kan daarbij gebruik maken van elementen uit het conceptbesluit van de Dierenbescherming. Ook denk ik aan private certificeringssystemen voor de beroepsmatige houderijen.

Wat betreft de huisvestingsnorm van 2 maal de stokmaat in het kwadraat het volgende. Deze wordt genoemd in het conceptbesluit van de dierenbescherming. In de voortgangsrapportage van de SRP is als aanbeveling opgenomen dat, in afwachting van lopend onderzoek, dit de beste aanbeveling voor de stalmaat.

(37)

De leden van de SP-fractie betreuren het gebrek aan controle op de naleving van het verbod op couperen van paardenstaarten. Het verbod op het couperen paardenstaarten moet nageleefd worden en hier moet op gehandhaafd worden. Graag horen de leden van de SP-fractie hoe vaak hierop gecontroleerd wordt nu en in de afgelopen jaren.

Antwoord:

Het naleven van het coupeerverbod is altijd een aandachtspunt bij controles op paarden die in het kader van andere wetgeving worden uitgevoerd.

(38)

Wat heeft de reorganisatie van de nieuwe Voedsel- en Waren Autoriteit (nVWA) voor gevolgen voor de capaciteit van deze controle?

Antwoord:

De reorganisatie van de nieuwe Voedsel- en Waren Autoriteit (nVWA) heeft geen gevolgen voor de controle op naleving van het coupeerverbod.

(39)

Kan de staatssecretaris garanderen dat de onmogelijkheid het incident in Limburg te verifiëren niet te wijten is aan gebrekkige controlecapaciteit of een gebrek aan inspanning? Als van de 41 veulens 30 hun staart hebben wijst dat erop dat minimaal een kwart zich niet aan het coupeerverbod houdt.

Antwoord:

Bij het beschreven incident is volgens de Koninklijke Vereniging Het Nederlands Trekpaard (KVTH) niets gebleken van het illegaal couperen van paardenstaarten binnen de Nederlandse grenzen. Bovendien zijn er tot op heden door controlerende instanties geen overtredingen met betrekking tot het coupeerverbod in Nederland geconstateerd. Het is

daarom niet waarschijnlijk dat de dieren illegaal gecoupeerd zijn in Nederland.

In de door ons omringende landen is couperen echter wettelijk toegestaan. Ik kan het in Nederland houden van paarden waarvan de staart in een andere Europese lidstaat rechtmatig is gecoupeerd niet verbieden. Het vrije verkeer van diensten in de Europese Unie staat daaraan in de weg. Ook is het juridisch niet mogelijk om dieren die legaal in andere lidstaten gecoupeerd zijn uit te sluiten van deelname aan tentoonstellingen, keuringen of wedstrijden in Nederland. Tevens wil ik u verwijzen naar mijn antwoord op de vraag 93 (PvdD) en 4 (CDA).

(40)

Vindt de staatssecretaris dat voldoende?

Antwoord:

Het ontbreekt mij aan juridische mogelijkheden om deelname van gecoupeerde paarden aan keuringen in Nederland uit te bannen. Om ervoor te zorgen dat couperen niet meer plaatsvindt, ben ik aangewezen op samenwerking met de sector. De Sectorraad Paard distantieert zich in haar Plan van Aanpak (2009) van het couperen van paardenstaarten. De Koninklijke Hippische Sportfederatie verbiedt paarden met een gecoupeerde staart deel te nemen aan evenementen. De Koninklijke Vereniging het Nederlandse Trekpaard en de Haflinger (KVTH) draagt sinds begin 2009 actief uit geen voorstander te zijn van couperen. De KVTH promoot het trekpaard met een lange staart. De KVTH geeft aan dat op veulenkeuringen een duidelijke toename te zien is van het aantal veulens met een staart en verwacht dat deze trend zal doorzetten. Tevens wil ik u verwijzen naar mijn antwoord op de vraag 4 en 93.

(41)

De leden van de SP-fractie vinden het wenselijk dat ook tasharen en oorharen niet geknipt worden en vragen of de staatssecretaris bereid is om dit mee te nemen bij de eigen maatregelen dan wel via de Sectorraad Paarden.

Antwoord:

Ik ben bereid om hierover met de Sectorraad Paarden te gaan praten.

Bont

(42)

De leden van de SP-fractie vragen zich af welke concrete stappen er gezet zijn om uitvoering te geven aan de aangenomen motie Gerkens c.s. over etikettering van bont (Kamerstuk 30 826, nr. 19)? Binnen welke tijd kan de consument duidelijkheid hebben in de winkel via een label?

Antwoord:

Op dit moment loopt in Brussel de discussie over een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende textielbenamingen en de desbetreffende etikettering van textielproducten. Het Europees Parlement heeft hierbij een amendement ingediend dat vraagt om het opnemen van een verplichting voor producenten om de aanwezigheid van dierlijke materialen in textielproducten op het etiket aan te geven. De letterlijke tekst van dit amendement luidt: «Om geïnformeerde keuzes te kunnen maken, moeten consumenten bij de aankoop van een textielproduct weten of dat product delen bevat die niet van textiel zijn, maar een dierlijke herkomst hebben. Het is daarom van wezenlijk belang dat de aanwezigheid van dierlijke materialen op het etiket wordt aangegeven.» Nederland steunt opname van deze verplichting, in lijn met de motie Gerkens en opereert langs deze lijn in Brussel, met als doel voldoende

draagvlak te creëren om deze verplichting in de uiteindelijke verordening op te nemen.

Laat ik voorop stellen dat ik het ongeduld dat in de vraag doorklinkt deel. Het is moeilijk precies aan te geven wanneer de consument een label in de winkel kan verwachten. De betreffende verordening zal eind maart voor tweede lezing in het Europees Parlement voorliggen. Binnen de Raad maakt Nederland zich, zoals aangegeven, sterk voor het aanvaarden van het parlementaire amendement over etikettering. Hoe lang het traject daarna nog zal duren is echter grotendeels afhankelijk van de vraag of en, zo ja, wanneer het Europees Parlement overeenstemming kan bereiken over de verordening met de Raad. Uiteraard zal ik u van de ontwikkelingen in dit dossier op de hoogte houden.

Circusdieren

(43)

De leden van de SP-fractie vragen de staatssecretaris snel te komen met de beloofde dierenwelzijnseisen voor circusdieren. Wanneer kan de Tweede Kamer deze verwachten?

Antwoord:

Ik verwijs u naar mijn reactie op vraag 2.

Positieflijst

(44)

De leden van de SP-fractie vragen zich af waarom de aangenomen motie Van Velzen c.s. over de positieflijst voor dieren (Kamerstuk 31 389, nr. 48) nog niet is uitgevoerd? Welke stappen zijn genomen? Wat is de voortgang? Wanneer komt de reeds voor 2010 toegezegde positieflijst voor zoogdieren?

Antwoord:

In de nota naar aanleiding van het verslag bij het wetsvoorstel voor een Wet dieren (Kamerstuk, 31 389, nr. 9) is uiteen gezet op welke wijze de door de leden bedoelde positieflijst tot stand zal worden gebracht. In die nota is gewezen op de verschillende problemen die zich voordoen bij het opstellen van zo'n lijst. Om op een verantwoorde wijze om te gaan met die bezwaren heeft toenmalig minister Verburg besloten in eerste instantie een positieflijst voor zoogdieren te ontwikkelen.

Om tot zo'n lijst te komen worden in een algemene maatregel van bestuur criteria vastgelegd, op basis waarvan dieren worden aangewezen die mogen worden gehouden. Een concept van die algemene maatregel van bestuur is in het voorjaar van 2010 voor consultatie op het internet geplaatst. In die concept-besluiten zijn vele onderwerpen geregeld die onder andere betrekking hebben op dierenwelzijn, diergeneesmiddelen en diervoeders. Met het demissionair worden van het kabinet gedurende die consultatieperiode is verzending aan het parlement in een ander daglicht komen te staan.

Ik zie momenteel de inhoud van het conceptbesluit en zal overeenkomstig het bepaalde in artikel 10.10 van het wetsvoorstel voor een wet dieren een conceptbesluit aan het parlement doen toekomen. Daarbij zal ik ook een eerste proeve van een lijst met dieren, behorende tot soorten die op de positief zouden kunnen worden geplaatst, meezenden.

De beoogde datum van inwerkingtreding van dat wetsvoorstel is 1 januari 2013. De lijst met dieren die in Nederland mogen worden gehouden zal

werkzaam zijn met het inwerkingtreden van artikel 2.2, eerste lid, van het wetsvoorstel.

Landbouwhuisdieren, varkens

(45)

Betreffende de biggensterfte vragen de leden van de SP-fractie of de staatssecretaris bereid is de grootte van de worp -waardoor de biggen immers zwakker ter wereld komen- mee te nemen met de gesprekken met de sector over de aanpak van dit probleem.

Antwoord:

Eind 2009 heb ik een plan van de varkensketen ontvangen met acties om de biggensterfte terug te dringen. De acties richten zich op het verhogen van de vitaliteit van de big, een beter gebruik van bestaande kennis en het werken aan aanvullende innovatie en vernieuwing. Dit zowel in de gangbare als biologische varkenshouderij. Het beleid van de Nederlandse varkensfokkerij is dat de worpgrootte mag toenemen mits de biggensterfte verlaagd wordt. De veehouderij heeft er zelf ook baat bij dat biggensterfte wordt beperkt. Daarom wordt via het actieplan «Verhogen bigvitaliteit» vooral gekeken naar wat er nu op de huidige bedrijven verbeterd kan worden om de sterfte terug te dringen en wordt in de herontwerptrajecten van veehouderijsystemen ook gekeken naar hoe bijvoorbeeld het kraamhok beter uitgerust kan worden zodat biggensterfte verminderd kan worden.

Uit de jaarlijkse voortgangsrapportage zal de komende jaren blijken hoe het met de verbetering van vitaliteit en worpgrootte gesteld is. Ik zal u via de voortgangsrapportage Nota Dierenwelzijn en NAD informeren over de resultaten.

Zie ook vragen PvdD 109, 110 en 111.

Landbouwhuisdieren, biologische sector

(46)

De leden van de SP-fractie vinden het goed dat er gewerkt wordt aan verbetering van de dierenwelzijnsprestaties in de biologische sector. Kan de financiering hiervoor gegarandeerd worden? De leden van de SP-fractie zien graag dat het aparte beleid met een reservering van 10% van het overheidsbudget voor onderzoek en innovatie voor de biologische sector ook in 2012 wordt voortgezet, omdat de biologische sector nog niet een zo stevige niche is dat zij zonder kan. Is de staatssecretaris met de leden van de SP-fractie van mening dat dit ook in lijn is met de toezegging van de voormalig minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit in haar brief (Kamerstuk 29 842, nr. 38) waarin zij steun heeft toegezegd voor het programma van de biologische sector de komende 5 jaar? Houdt de staatssecretaris zich hieraan?

Antwoord:

Het verbeteren van de dierenwelzijnsprestaties in de biologische sector is primair de verantwoordelijkheid van de veehouderijsectoren/-ketens. Ik zal de biologische veehouderijketen ondersteunen via de daarvoor bestaande instrumenten zoals het financieren van onderzoek.

De huidige beleidsnota voor de biologische keten loopt van 2008 tot en met 2011, wat betekent dat dit jaar gewerkt wordt aan het laatste jaar met specifieke stimuleringsactiviteiten voor de biologische ketens. Deze nota heeft een looptijd van 4 jaar. Dit jaar zet ik in op de integratie van biologisch in het reguliere beleid voor de landbouw. Uiteraard op basis

van huidige inzichten en ontwikkelingen in de keten. Besluitvorming over onderzoeksmiddelen voor de biologische keten in 2012 zal deze lijn volgen.

Landbouwhuisdieren, doden

(47)

Kunnen de leden van de SP-fractie de uitfasering van de multi-pele waterbadverdooving voor het zomerreces 2011 verwachten? Wat gebeurt er in de toekomst met slachterijen die niet bij Nepluvi zijn aangesloten?

Antwoord:

Alles is erop gericht om het alternatieve head only systeem binnen een half jaar praktijkrijp te maken. Zodra het systeem praktijkrijp is, zal per direct begonnen worden met de uitrol. Zoals ik u heb toegezegd in mijn brief van 14 december 2010 zal ik u van de ontwikkelingen op de hoogte houden.

Het waterbad is een Europees toegestane bedwelmsmethode. Het gaat er echter om dat de dieren afdoende bedwelmd worden. Hiervoor dienen de huidige parameters verder aangescherpt te worden. De aangescherpte waarden worden opgenomen in de Regeling doden van dieren en gelden voor alle slachterijen in Nederland. Dit zal tot gevolg hebben dat het aantal puntbloedingen in de spieren sterk toenemen en het waterbad om economische redenen niet meer gebruikt zal gaan worden, ook niet door de niet bij Nepluvi aangesloten slachterijen.

Landbouwhuisdieren, duurzame houderij

(48)

De leden van de SP-fractie vragen zich tevens af welke regelgeving en procedures in Nederland, dan wel Europa, doorlopen moeten worden alvorens een nieuw stalsysteem op de markt gebracht kan worden? Ook vragen de leden van de SP-fractie zich af in hoeverre duurzaamheid en diervriendelijkheid in het beleid van de staatssecretaris in een zo vroeg mogelijk stadium worden gestimuleerd, dan wel worden opgelegd bij een stalontwerp.

Antwoord:

Nederland kent geen systeem van preventieve toetsing van houderijsystemen en goedkeuring voor het op de markt brengen van nieuwe houderijsystemen. Ten aanzien van dierenwelzijn dienen de houderijsystemen ten minste te voldoen aan de minimumeisen van de welzijnsregeling, op zijn beurt gebaseerd op Europese regelgeving. Ten aanzien van de milieueisen geldt in Nederland dat voor het renoveren en de nieuwbouw van stallen een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd. Om te kunnen beoordelen of een nieuw stalsysteem aan de wettelijke milieueisen voldoet, zijn emissiefactoren voor onder andere ammoniak, geur en fijn stof vastgesteld. De toenmalige minister van VROM heeft u in 2008 uitgebreid geïnformeerd over de procedure en de betrokkenheid daarbij van verschillende actoren rond het opnemen van nieuwe stalsystemen in de Regeling ammoniak en veehouderij, de Regeling geurhinder en veehouderij en het overzicht «emissiefactoren fijn stof voor veehouderij» (Kamerstuk, 30 654, nr. 61). Bij de beoordeling van de nieuwe stalsystemen wordt niet alleen naar milieuprestaties, maar ook expliciet naar de effecten op dierenwelzijn gekeken.

Het bedrijfsleven heeft de verantwoordelijkheid om bij het ontwerpen van stallen rekening te houden met de randvoorwaarden die zijn opgenomen in wet- en regelgeving op onder andere het gebied van dierenwelzijn en milieu. Verdergaande investeringen in duurzame stalontwerpen worden

gestimuleerd via diverse regelingen, zoals de Investeringsregeling duurzame stallen, de SBIR-regeling integraal duurzame stal- en houderij-systemen, de MIA en Vamil regeling (fiscaal) en de Regeling garantstelling landbouw

Landbouwhuisdieren, konijnenhouderij

(49)

De leden van de SP-fractie maken zich grote zorgen over de problemen betreffende dierenwelzijn bij konijnen. Ondanks dat de sector van goede wil is, zijn de problemen substantieel. Is de staatssecretaris bereid om bindende richtlijnen over minimale kooigrootte op te stellen?

Antwoord:

Dat is niet nodig. De welzijnsverordening van het Productschap voorziet hier reeds in. Middels een recent opgesteld plan van aanpak zorgt de sector de komende jaren voor een verdere verbetering van welzijn van konijnen.

Landbouwhuisdieren, duurzame houderij

(50)

Hoewel de leden van de SP-fractie de beweging ten goede toejuicht, vinden de leden van de SP-fractie dat met enkele procenten het percentage duurzame houderijssystemen onacceptabel laag is. Wat gaat de staatssecretaris doen om dit substantieel te verhogen? Wanneer wordt met deze snelheid tot een volledige duurzame veehouderij in Nederland gekomen?

Antwoord:

Voor het stimuleren van duurzame stal- en houderijssystemen zullen ook de hiervoor genoemde regelingen (zie antwoord op vraag 111) worden ingezet. Hiervoor is op de begroting 2011 ook budget gereserveerd. Daarnaast zijn/worden onder andere in het kader van de Uitvoeringsagenda duurzame veehouderij in samenwerking met de convenantspartijen diverse trajecten gestart gericht op voorlichting, scholing en bewustwording van agrarische ondernemers om te investeren.

Zoals aangegeven in de Toekomstvisie veehouderij en de daaraan gekoppelde Uitvoeringsagenda duurzame veehouderij is de doelstelling dat de veehouderij zich in 2023 heeft ontwikkeld tot een in alle opzichten duurzame veehouderij, met een breed draagvlak in de samenleving.

Dierentuindieren

(51)

Is de staatssecretaris bereid in het kader van transparantie niet alleen de positieve, maar ook de negatieve gevallen die bij dierentuinen geconstateerd worden openbaar te maken, evenals de beoordelingscriteria van de visitatiecommissies?

De leden van de SP-fractie verweet de regering eerder dat de welzijnsnormen zo open zijn dat de inspecteurs hier niet of nauwelijks mee uit de voeten kunnen en dat willekeur en rechtsongelijkheid dreigt. Kunt u uw bewering dat de controles inmiddels goed verlopen onderbouwen met feitelijke gegevens? Zo nee, bent u bereid een onafhankelijke onderzoek (inclusief enquête onder controleurs) te laten doen om deze mening te onderbouwen? Welke invloed heeft de bezuinigingsslag bij de nVWA op de toch al bescheiden controle op de dierentuinen? Hoeveel capaciteit is de afgelopen jaren ingezet en hoeveel gaat er ingezet worden? Gaat de dierenpolitie hier een rol in vervullen?

Per wanneer gaat de staatssecretaris welzijnsindicatoren opstellen voor dierentuinen? Immers, er was toegezegd dat dit zou gebeuren als Welfare Quality loopt. Wat is de status van regelgeving om te verbieden dat dieren voor het circus uit het wild worden gehaald?

Antwoord:

De beoordelingscriteria van de commissie zijn openbaar. Verder is de Wet openbaarheid van bestuur van toepassing. Sinds Dienst Regelingen en de nVWA de controles projectmatig opgepakt hebben, worden zowel van controleurs als gecontroleerde geen negatieve signalen meer ontvangen. Een onafhankelijk onderzoek onder controleurs vind ik niet nodig. Het aantal controle-uren op het Dierentuinenbesluit zal de komende jaren worden gehandhaafd. De afgelopen jaren heeft de AID steeds gemiddeld 350 uren aan de controle op het Dierentuinbesluit besteed. Dit is voldoende gebleken om deze sector adequaat te kunnen controleren. Of de Dierenpolitie ook een rol gaat vervullen op dit besluit kan ik u nog niet mede delen.

Er is aangegeven in Kamerstuk 32 123 XIV, nr. 28, dat er vooralsnog geen welzijnsindicatoren worden ontwikkeld voor dieren in dierentuinen. Er zou eerst worden bekeken hoe dit verloopt bij landbouwhuisdieren, waarvoor in het kader van het project Welfare Quality welzijnsindicatoren worden ontwikkeld. Het beproeven van het model in de praktijk zal nog enige jaren in beslag nemen. Hierna zal ik een afweging maken tussen de kosten en het starten van een dergelijk project voor dieren in dierentuinen. Er is geen algemeen verbod op het uit het wild halen van circusedieren. Wel worden dieren die in hun voortbestaan worden bedreigd door overmatige benutting, internationaal beschermd door het CITES-verdrag. Deze regelgeving wordt in de EU vertaald en aangevuld in de Basisverordening, verordening (EG) 338/97. Deze Europese verordening is geïmplementeerd in de Flora- en faunawet. In de Gwwd is geen verbod op uit het wild gehaalde dieren in circussen opgenomen. In 2010 is door Nederland wel gepleit in Europa voor een verbod op uit het wild gehaalde dieren in circussen.

Gezelschapsdieren

(52)

Wat is het beleid om louche hondenhandelaren aan te pakken? Welke capaciteit wordt hier opgezet, nu ten opzichte van het verleden? Welke rol speelt internet bij die controle? Tot hoeveel maatregelen en hoeveel veroordelingen heeft dit geleid?

Antwoord:

In mijn brief aan de Kamer van 10 december jl. heb ik aangekondigd hoe ik met mijn beleid een bijdrage wil leveren aan de aanpak van misstanden in de hondenfokkerij, namelijk met een verplichte identificatie en registratie van honden en nieuwe regelgeving die toeziet op onder meer bedrijfsmatige fokkerij en handel van gezelschapsdieren. Daarnaast is er een verbod op mishandeling en verwaarlozing van dieren. Bij misstanden kan op grond van deze regelgeving worden opgetreden door de nVWA, LID of de toekomstige dierenpolitie.

Voor 2011 is 5 200 uur voor het toezicht op de regelgeving voor gezelschapsdieren gepland. Dit komt neer op ongeveer 4 fte welke worden besteed aan het toezicht op het Honden- en kattenbesluit maar bovenal aan opsporingsonderzoeken naar illegale hondenhandel. Hier bovenop komt nog de inzet van de internet opsporingsdienst van de nVWA. In 2010 was 5 420 uur beschikbaar voor toezicht en opsporing en in 2009 7150 uur.

Internet speelt bij de controle op illegale hondenhandel een zeer belangrijke rol. In mijn beantwoording van vraag 65 ga ik nader in op de opsporing van illegale handel op internet.

De leden van de fractie van de SP vragen voorts naar de maatregelen en veroordelingen inzake de hondenhandel. Ten aanzien van de resultaten van de controles over de jaren 2007–2008 verwijs ik u naar de beantwoording van de Kamervragen van 25 september 2009 over illegale hondenhandel (Aanhangsel der Handelingen 2009–2010, nr. 658).

In 2009 zijn naar aanleiding van signalen internetrecherche 15 schriftelijke waarschuwingen gegeven en er is 12 maal een proces-verbaal opgemaakt. Ook is 2 maal bestuursrechtelijk opgetreden. In 2010 zijn 9 schriftelijke waarschuwingen en is 16 maal een proces-verbaal opgemaakt. Ook is 3 maal bestuursrechtelijk opgetreden.

Met betrekking tot de aanpak van malafide hondenhandel wordt sinds medio 2008, naast strafrecht, dus ook in toenemende mate bestuursrecht ingezet. De opgelegde maatregelen variëren van het afdwingen van een betere verzorging van de dieren tot, in zeer ernstige situaties, het direct weg halen van de dieren. In 2008 is in 3 zaken bestuursrechtelijk opgetreden. Deze maatregelen betroffen in totaal 102 honden. In 2009 was sprake van 13 dossiers betrekking hebbend op 380 honden en in 2010 11 dossiers betreffende 495 honden. In totaal is € 450.000 aan kosten bij deze overtreders in rekening gebracht.

Ook de LID houdt zich, naast de afhandeling van meldingen van verwaarlozing en mishandeling van gezelschapsdieren, bezig met het toezicht op het Honden- en kattenbesluit. Voor de uitgevoerde controles, de aantallen opgemaakte processen-verbaal en in bewaring genomen dieren verwijs ik u naar de jaarverslagen van de LID welke zijn te vinden op de website van de LID www.inspectiedienst.dierenbescherming.nl. De cijfers over 2010 van de LID zijn op dit moment nog niet bekend.

Landbouwhuisdieren, konijnenhouderijen

(53)

Wat is de stand van zaken met betrekking tot verrijkmateriaal (inclusief kwalitatief hoogwaardig vervormbaar verrijkmateriaal) voor konijnenkooien voor de konijnenhouderij? Wordt het bedwelmen en het doden van konijnen ook meegenomen in het Plan van Aanpak of zijn hier andere maatregelen voor? Bent u bereid in te grijpen in de praktijk van het afsluiten van de nestkast voor inseminatie waarbij de jongen 48 uur zonder voeding komen te zitten en hierdoor ongerief ontstaat?

Antwoord:

Een konijnenhouder is volgens de huidige Welzijnsverordening verplicht om dagelijks afleidingsmateriaal of ruwvoer te verstrekken. Bij alle categorieën konijnen speelt de vraag welk afleidingsmateriaal of ruwvoer het beste voldoet aan de behoefte van het konijn en hoe het verstrekt dient te worden. Het materiaal dient niet schadelijk te zijn voor de gezondheid van de konijnen. In de praktijk werken konijnenhouders vaak met een stuk hout in het hok. Er zijn echter aanwijzingen dat een stuk hout in het hok onvoldoende voldoet aan de behoefte van het konijn. Om zicht te krijgen op geschikte verrijkmaterialen is een meerjarig onderzoek naar verrijkmateriaal en afleidingsmateriaal voor konijnen. De onderzoeksresultaten leveren een eerste aanzet voor een zogenoemde positieflijst. In 2011 zullen de materialen en methoden op deze lijst in de praktijk getoetst worden. Voor 2012 moeten de resultaten verwerkt zijn tot een definitieve positieflijst die als onderdeel van de Welzijnsverordening

in werking zal treden vanaf 2012. Het afsluiten van de nestkast leidt in de Nederlandse praktijk tot afzondering van de jongen gedurende 24 tot 36 uur. Hierdoor worden de jongen een keer niet gezoogd. Dit leidt tot licht en tijdelijk ongerief maar is geen knelpunt in het dierenwelzijn. Het bedwelmen en doden van konijnen vormt als zodanig geen onderdeel van het plan van aanpak omdat er geen aanwijzingen zijn dat dit een knelpunt vormt voor dierenwelzijn.

Landbouwhuisdieren, varkenshouderijen

(54)

Wat betreft de varkenshouderij vragen de leden van de SP-fractie zich af wat de voortgang en de plannen zijn betreffende kraamhokken voor biggen? In de gangbare houderij moet wat de leden van de SP-fractie betreft ook gekeken worden naar een ander kraamhok met meer ruimte voor moedergedrag van de zeug, zoals een nest kunnen bouwen voor het werpen, en de zeug na de eerste vijf dagen (waarna de kans op doodliggen nihil is) niet meer tussen stangen opsluiten maar bewegingsvrijheid geven tot aan de mogelijkheid om af en toe het nest te verlaten. De leden van de SP-fractie pleiten voor meer bewegingsvrijheid en dus een groter kraamhok. Is de staatsecretaris bereid stappen te zetten?

Antwoord:

Ik zie in de varkenshouderij een groeiende aandacht om ook het kraamhok te gaan herontwerpen. Op dit moment is op Varkensproefbedrijf Sterksel een proef gestart met een nieuwe uitvoering van het kraamhok (ruimer, meer tegemoet komend aan behoeften van zeug en big, alleen fixeren in kritieke fase van doodliggen). Tevens wordt een proef uitgevoerd met een kraamhok waarin de zeug de dagen voorafgaand en tijdens het werpen niet gefixeerd staat. De overheid draagt financieel bij aan deze ontwikkeling. Zo gauw eind dit jaar de resultaten bekend zijn zal ik de verdere doorontwikkeling ondersteunen met de stimuleringsinstrumenten die daarvoor dan beschikbaar zijn.

(zie ook antwoorden op vragen PvdD 109, 110, 111)

(55)

De leden van de SP-fractie ziet het aantal biggen per worp steeds verder opgevoerd worden: van tot voor kort gemiddeld 24 tot nu bijna 30 biggen. Dit betekent dat in die steeds grotere worpen meer kleinere, zwakkere biggen voorkomen. Er zou eerst en vooral gekeken moeten worden naar minder biggen per worp, maar wel van een hoger geboortegewicht en vitaler. Wat is de visie van de staatssecretaris hierop?

Antwoord:

Zie mijn antwoord op vraag 45.

Gezelschapsdieren

(56)

Betreffende het rapport «Ongerief bij gezelschapsdieren» van Wageningen UR Livestock Research en Faculteit Diergeneeskunde Universiteit Utrecht (Kamerstuk 28 286, nr. 436) vinden de leden van de SP-fractie dat veel informatie uit het rapport is geschat en niet objectief is onderbouwd. Zelfs al is de informatie afkomstig van een deskundige, dan nog dient er verdere onderbouwing te zijn. De leden van de SP-fractie zien graag een toelichting hierop. Wat gaat de staatsecretaris doen om bij een volgende ongeriefanalyse over meer objectieve gegevens met betrekking tot het welzijn van gezelschapsdieren te beschikken?

Antwoord:

Zoals in het rapport is aangegeven is de literatuur met betrekking tot ongerief bij gezelschapsdieren beperkt vergeleken met de hoeveelheid literatuur over productiedieren. Daarnaast is er minder sprake van consensus tussen deskundigen. Naar verwachting zal buiten het lopend onderzoek, waaronder het vierjarig onderzoeksprogramma welzijn gezelschapsdieren dat in opdracht van het ministerie momenteel wordt uitgevoerd en het onderzoek in het kader van de op te stellen positieflijst, de komende jaren niet heel veel meer kennis over de situatie m.b.t. gezelschapsdieren in Nederland beschikbaar komen via wetenschappelijke literatuur.

Ik hecht erg veel waarde aan het informeren van de dierhouders door professionals in de sector, vanuit de kennis die beschikbaar is. Daarmee wordt een heel belangrijke stap gezet om ongerief te voorkomen. Ik zet daar zelf ook op in door voorlichting door het Landelijk Informatie Centrum voor Gezelschapsdieren (LICG) te faciliteren. Professionals zoals dierenartsen, fokkers, handelaren in dieren en dierbenodigdheden en eigenaren van dierenpensions dienen een voorbeeldrol te vervullen en voorlichting te geven aan dierhouders en onderling kennis uit te wisselen, over de juiste wijze van voeding, verzorging en huisvesting van gezelschapsdieren en daarmee het voorkomen van ongerief. Zodat de dierhouders, gevoed met de juiste kennis en kunde hun eigen verantwoordelijkheid voor het voorkomen van ongerief meer en meer nemen.

Ik beraad mij nu op de mogelijkheden om in nauw overleg met de maatschappij te zoeken naar oplossingen voor de in het rapport geconstateerde vormen van ongerief bij de verschillende diersoorten.

(57)

Ook is onduidelijk wat de meerwaarde en het praktisch nut zijn van bepaalde adviezen, zoals «Attitude» of «Aandacht». Waarom is regelgeving, zonder wetenschappelijke onderbouwing, niet als serieuze optie in het advies opgenomen? Het feit dat de meeste mensen het goed voor hebben met hun dieren zegt niets over het ongerief dat desondanks door deze mensen wordt veroorzaakt, denken de leden van de SP-fractie. Waarom is het advies over zelfregulatie niet wetenschappelijk onderbouwd? Waarom wordt voorbijgegaan aan de enorme problematische pogingen van de afgelopen 3,5 jaar om binnen de gezelschapsdieren-sector in Nederland tot zelfregulering te komen?

Antwoord:

Er is al regelgeving waarin met betrekking tot welzijn en gezondheid van gezelschapsdieren normen zijn vastgelegd, de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren, de daaronder vallende AMvB's en ministeriële regelingen. Daarnaast onderzoek ik de mogelijkheden voor een juridisch houdbare positieflijst, een lijst met diersoorten waarvan dieren in Nederland mogen worden gehouden. Daarvoor verwijs ik naar de antwoorden op vraag 44 en 64.

De mate waarin zelfregulatie effectief is op het gebied van verminderen van ongerief bij gezelschapsdieren is vooraf niet wetenschappelijk te onderbouwen. Maar omdat meer dan de helft van de Nederlandse gezinnen een of meerdere gezelschapsdieren heeft en veel ongerief veroorzaakt wordt door de directe interactie tussen «baas» en dier, wordt meer effectiviteit verwacht van het bevorderen van bewustwording en kennis dan van extra regelgeving. Het is aannemelijk dat sociale controle en zelfregulatie op basis van kennis en bewustzijn goede bijdragen kunnen leveren aan het verminderen van ongerief.

De ervaring in diverse sectoren leert, dat het komen tot een certificering-systeem in alle gevallen een forse inspanning en de nodige doorlooptijd kent. Het feit dat het opzetten van een dergelijk systeem tot discussie leidt en tijd kost, is op zich geen reden om het werkingsprincipe van zelfregulering (vrijwillige certificering) ter discussie te stellen.

Landbouwhuisdieren, Waterbuffel, herten- en struisvogelhouderij

(58)

Is de staatssecretaris het met de leden van de SP-fractie eens betreffende het rapport over waterbuffel-, herten- en struisvogelhouderij in Nederland, dat het streven moet zijn dieren een goed welzijn te geven en dus niet alleen om ongerief te voorkomen? Minder min (geen ongerief) maakt nog geen plus. Zo kan ongerief sterk geprefereerd gedrag en andere positieve welzijnsaspecten uitsluiten. Wat is de voortgang die de afgelopen jaren geboekt is in de waterbuffelhouderij betreffende dierenwelzijn en wat is de te verwachten en geplande vooruitgang voor de komende paar jaar?

Antwoord:

Ik verwijs hiervoor naar mijn antwoord op vraag 13.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdD

Visie op dierenwelzijn

(59)

De eerste vraag aan de staatssecretaris is dan ook: wat is zijn visie op de bescherming van het welzijn van dieren? Welke ambities wil hij formuleren voor de komende kabinetsperiode? Op welke termijn en op welke wijze wil hij deze ambities realiseren? Kortom: waar mag de Kamer deze staatssecretaris straks op afrekenen? De leden van de PvdD-fractie moeten bekennen dat het hen wel wat teleurstelde dat de staatssecretaris een dergelijke visie nog niet heeft gepresenteerd. De leden van de PvdD-fractie hopen dat zij dit niet op hoeven te vatten als een slecht teken? Om hen gerust te stellen zou het mooi zijn als de staatssecretaris kan toezeggen dat hij een veel grotere ambitie ten aanzien van de verbetering van het dierenwelzijn aan de dag wil leggen dan het vorige kabinet. Graag een reactie hierop van de staatssecretaris.

De leden van de PvdD-fractie zien dit overleg als een uitgelezen kans voor de staatssecretaris om zijn visie op dierenwelzijn uiteen te zetten. Dat scheelt weer een aparte kabinetsbrief, waarvan de minister-president immers heeft aangekondigd dat de bewindspersonen van zijn kabinet er niet zoveel zullen gaan versturen.

De leden van de PvdD-fractie willen van de staatssecretaris graag weten wat zijn plannen zijn met de in 2007 gepresenteerde Nota Dierenwelzijn. Neemt hij deze Nota als uitgangspunt voor zijn beleid? De leden van de PvdD-fractie pleiten in dat geval voor een groot onderhoud: er zullen stevigere ambities moeten worden geformuleerd en duidelijk zal moeten worden hoe de staatssecretaris de doelstellingen wil bereiken. Vage taal zal plaats moeten maken voor helder gedefinieerde beleidskeuzes, met concrete en afrekenbare doelstellingen. De leden van de PvdD-fractie hebben de staatssecretaris bij zijn aantreden horen zeggen dat hij er in de richting van boeren vooral voor wil zorgen dat ze weten wat ze aan de overheid hebben. Geldt dat dan ook voor dierenbeschermers?

Antwoord:

De vorige minister heeft in 2007 een goede start gemaakt met de Nota Dierenwelzijn en de Nationale Agenda Diergezondheid. Beide nota's tezamen vormen een eerste visie op dierenwelzijn en diergezondheid, en bevatten een groot aantal acties om verbetering van dierenwelzijn en

diergezondheid te bevorderen. En sinds 2009 wordt er periodiek een Staat van het Dier opgesteld dat kijkt of het welzijn en de gezondheid van de dieren inderdaad verbetert.

In de jaarlijkse voortgangsrapportage Nota Dierenwelzijn en Nationale Agenda Diergezondheid bent u op de hoogte gehouden van de voorde- ringen die zowel overheid als bedrijfsleven hebben gemaakt op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid. En er is veel gebeurd. Op een aantal vlakken is de praktijk echter weerbarstiger dan de theorie.

We zijn nu 4 jaar verder. Er is maatschappelijk en politiek veel gebeurd, en er zijn nieuwe inzichten verkregen. Er zijn onderzoeken gedaan, denk daarbij aan de ongeriefanalyses en de RDA-rapporten. Ook zijn er nieuwe meetsystemen, zoals het Welfare Quality monitoringsysteem. En een nieuwe regering met een nieuw regeerakkoord waarin naast reeds bestaande doelen ook nieuwe doelen staan geformuleerd, ook op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid.

Een pragmatische actualisatie van de visie en beleidsnota's dierenwelzijn en diergezondheid ligt dan zeker voor de hand. Ik zal u de uitwerking van deze actualisatie eind dit jaar toezenden.

RDA, Verantwoord Houden

(60)

RDA-zienswijze «Verantwoord Houden»: wie is verantwoordelijk voor het welzijn en de gezondheid van gehouden dieren in Nederland

Ook de RDA adviseert aan de staatssecretaris te zorgen voor een duidelijkere omschrijving en invulling van de verantwoordelijkheden van de verschillende partijen die betrokken zijn bij het houden van dieren. Voormalig minister Verburg had om dit advies gevraagd, maar heeft een reactie overgelaten aan het nieuwe kabinet. Wat vindt de staatssecretaris van het advies?

De RDA stelt dat de dierhouder de eerstverantwoordelijke is voor het welzijn en de gezondheid van zijn dieren. Dit lijkt aan te sluiten bij de visie van de staatssecretaris, die we eerder dergelijke dingen hebben horen zeggen. De RDA stelt vervolgens dat de dierhouder aanspreekbaar moet zijn op de wijze waarop hij zijn dier houdt. Vindt de staatssecretaris dat ook? Vraag is wel hoe de houder van een dier ter verantwoording kan worden geroepen over de manier waarop hij ermee omgaat. De overheid dient daartoe in elk geval voldoende zicht op de dieren te hebben, zegt de RDA. Dat lijkt de leden van de PvdD-fractie inderdaad het minimale waar de overheid voor kan (en moet) zorgen. Onderschrijft de staatssecretaris de noodzaak om voldoende zicht te hebben op de dieren die in ons land gehouden? Zo nee, hoe wil hij er dan voor zorgen dat de verantwoorde- lijkheid die hij bij de dierhouder zelf legt meer voorstelt dan een holle frase die misschien wel redelijk klinkt, maar op geen enkele manier afdwingbaar is?

De leden van de PvdD-fractie vinden dat het rapport een heel aantal zinnige analyses en aanbevelingen bevat, die het vigerende dierenwel- zijnsbeleid aanzienlijk kunnen verbeteren. Voormalig minister Verburg schreef in haar Nota Dierenwelzijn: «Het is een gegeven dat de mens dieren houdt en deze in de loop der tijd heeft gedomesticeerd.» De RDA tekent daarbij aan dat het recht om dieren te houden niet onvoorwaar- delijk en ongelimiteerd is. Dat moet de staatssecretaris onderstrepen wat de leden van de PvdD-fractie betreft. Verder willen de leden van de PvdD-fractie graag de toezegging dat de aanbeveling om duidelijke regels te stellen voor het ontnemen van het recht op het houden van dieren wordt overgenomen. Wie zijn dieren mishandelt of verwaarloost mag een tijdje geen dieren meer houden; zo simpel moet het zijn. Bij herhaling

moet een dergelijk houdverbod permanent kunnen worden opgelegd, vinden de leden van de PvdD-fractie. Effectief en doeltreffend. Gaat de staatssecretaris daarmee aan de slag?

Ten aanzien van het tot nu gevoerde beleid (Nota Dierenwelzijn en de Nationale Agenda Diergezondheid) merkt de RDA op dat de doelen en de termijnen die de overheid voor ogen heeft beter moeten worden uitgewerkt. Dat geldt ook voor de afspraken met private partijen: wat zijn de consequenties als zij die niet of onvoldoende nakomen? De leden van de PvdD-fractie citeren: «Om dit te kunnen realiseren dient de overheid een overall visie te ontwikkelen. Het volstaat bijvoorbeeld niet dat de overheid als doelstelling heeft om «over 15 jaar een integraal duurzame veehouderij te hebben». Zo'n ruime formulering is te weinig richtinggevend en creëert de kans dat kleine verbeteringen al goed genoeg worden gevonden». Een staatssecretaris die houdt van duidelijkheid kan natuurlijk niet anders dan het hiermee eens zijn, graag een bevestiging.

De eerstverantwoordelijkheid voor het welzijn en de gezondheid van een dier mag dan bij zijn houder liggen, de eindverantwoordelijkheid voor de kwaliteit van leven van gehouden dieren ligt bij de overheid, zegt de RDA. We citeren: «De positie van het dier is een «kwetsbare waarde» in de maatschappij, vergelijkbaar met –maar niet gelijk aan- volksgezondheid en het milieu.» De RDA adviseert de overheid dan ook om haar bijzondere zorg voor dieren expliciet vast te leggen, bijvoorbeeld in de Grondwet, zoals dat ook rond andere kwetsbare waarden (milieu, volksgezondheid) is gedaan. De RDA beveelt verder aan duidelijke streefniveaus voor dierenwelzijn op te stellen en actueel te houden en minimumnormen van voldoende hoog niveau vast te stellen voor alle diersoorten. Die minimumnormen moeten worden vastgelegd in wet- en regelgeving. Neemt de staatssecretaris deze en andere aanbevelingen uit het rapport over? Graag een gedegen en beargumenteerde reactie.

Antwoord:

Ik verwijs u hiervoor naar mijn antwoord op vraag 30.

RDA, Agenda voor het Dierbeleid

(61)

Zienswijze RDA «Agenda voor het Dierbeleid, Morele vraagstukken en speerpunten»

De leden van de fractie van de PvdD hechten veel waarde aan de zienswijze «Agenda voor het Dierbeleid; Morele vraagstukken en speerpunten voor het dierbeleid in Nederland» van de RDA. De leden van de fractie van de PvdD vinden dat de staatssecretaris zijn visie en ambitie voor dierenwelzijn langs de lijnen van dit rapport moet formuleren. De leden van de PvdD-fractie stellen daartoe een aantal vragen over de conclusies en aanbevelingen van deze zienswijze.

De RDA constateert dat er een toenemende tweedeling in de maatschappij is opgetreden, waarbij enerzijds het houden van productiedieren die in de loop van de tijd meer en meer verzakelijkt is, en anderzijds het houden van gezelschapsdieren die steeds vaker worden vermenselijkt. De leden van de fractie van de PvdD herkennen het beeld dat de RDA hier schetst en maken zich zorgen over beide ontwikkelingen. In de veehouderij, waar de industrialisering en schaalvergroting onverminderd doorgaat, zijn dieren steeds verder gereduceerd tot productie-eenheden, machinale leveranciers van melk, vlees en eieren. Bij het houden van gezelschapsdieren is het toenemende accessoiregehalte reden tot zorgen, omdat daarmee steeds minder oog lijkt te zijn voor de natuurlijke behoeften van het dier. De leden van de fractie van de PvdD gaan ervan uit dat ook de

staatssecretaris de signalering van de RDA onderkent. Onderschrijft de staatssecretaris de constatering dat beide door de RDA beschreven opvattingen geen recht doen aan het individuele dier?

De RDA concludeert dat het overheidsbeleid op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid consistenter en transparanter kan en moet. De RDA is van mening dat de overwegingen die ten grondslag liggen aan het beleid en de regelgeving op dit gebied transparant moeten worden gemaakt. De leden van de fractie van de PvdD zijn het daarmee eens, de staatssecretaris ook?

De aanbeveling van de RDA uit voorgaande conclusie luidt dat de overheid een afwegingsmodel voor dierbeleid zou moeten hanteren, waarmee de belangenafweging tussen volksgezondheid, dierenwelzijn, milieu en economie die ten grondslag ligt aan het beleid en de regelgeving op dit gebied transparant worden gemaakt. Bij een beleidsafweging, zoals de minimale oppervlakte-eis voor vleesvarkens, zal de overheid dan expliciet moeten maken hoe het belang van het dier afgewogen wordt tegen het bedrijfseconomische belang. Is de staatssecretaris bereid deze aanbeveling op te volgen?

De RDA concludeert dat het feit dat mensen dieren houden tegenwoordig niet meer voor iedereen vanzelfsprekend is. De leden van de fractie van de PvdD voegen daaraan toe: gelukkig niet! Het enkele feit dat dieren al eeuwenlang gehouden worden voor hun vlees, melk, eieren, vacht, arbeid en gezelschap betekent natuurlijk niet dat dat automatisch gerechtvaardigd zou zijn. Is de staatssecretaris dat met de leden van de PvdD-fractie eens? Ook de RDA constateert dat het historische verloop niet (langer) een voor iedereen toereikende onderbouwing blijkt te zijn voor het houden van dieren. Het recht om dieren te houden is niet onvoorwaardelijk. Kan de staatssecretaris zich daarbij aansluiten?

De fractie van de PvdD omarmt de aanbeveling dat een heroverweging plaats dient te vinden van de principiële rechtvaardiging van het houden van dieren. Is de staatssecretaris hiertoe bereid?

De RDA concludeert dat de gebruikcontext (het doel waarvoor dieren worden gehouden) van groot belang is voor de opvattingen die mensen hebben over de positie van het dier en de mens-dierrelatie. De RDA spreekt over de overwegingen die hebben geleid tot het wel of niet goedkeuren van het houden van dieren voor alle diverse doeleinden en stelt dat die moeten worden geactualiseerd aan de hand van het afwegingsmodel voor dierbeleid.

De leden van de fractie van de PvdD merken op dat veel beslissingen om dieren te houden voor een bepaald doel helemaal niet tot stand zijn gekomen na een weging van het belang van het doel ten opzichte van het schaden van de belangen van het dier. Die weging heeft in de meeste gevallen namelijk helemaal niet plaatsgevonden. Hoe heeft het anders kunnen gebeuren dat dieren die aantoonbaar ernstig te lijden hebben van een leven in gevangenschap (zoals nertsen, konijnen in de vleesindustrie, herten, waterbuffels, struisvogels en allerlei wilde exotische dieren in Nederlandse huiskamers en tuinen) gewoon gehouden worden in ons land? Graag een reactie hierop van de staatssecretaris. Op de waterbuffel-, herten- en struisvogelhouderij komen we later separaat terug bij behandeling van het rapport «Waterbuffel-, herten- en struisvogelhouderij in Nederland; quickscan om risico's op ongerief in te schatten».

We wijzen de staatssecretaris er met nadruk op dat met de Gezondheids- en welzijnswet al jarenlang een «nee, tenzij-beleid» had moeten gelden in Nederland: dieren worden niet gehouden, tenzij daar een zorgvuldige afweging aan ten grondslag heeft gelegen waarbij de belangen van het dier nadrukkelijk zijn afgewogen tegen het doel dat met het houden van die dieren is gediend. Het opkomen van de konijnenvleesindustrie is een goed voorbeeld van een situatie die op basis van het «nee, tenzij-principe» nooit had mogen ontstaan: de belangen van deze dieren worden dusdanig geschaad (ernstige welzijnsproblemen) dat het doel dat met het houden van konijnen wordt gediend (economisch belang, geld verdienen) niet kan worden gerechtvaardigd.

Dit gezegd hebbende, vinden de leden van de fractie van de PvdD de aanbeveling van de RDA om het houden van dieren te heroverwegen aan de hand van het afwegingsmodel voor dierbeleid een heel zinnige. Immers, hiermee wordt de (morele) afweging van het houden van dieren voor alle gebruiksdoelen expliciet gemaakt. De RDA doet de suggestie om dit uit te werken tot een «Positief- en Negatieflijst Doelstellingen Diergebruik». Onderschrijft de staatssecretaris deze aanbeveling? Meer principieel: vindt de staatssecretaris het van belang dat er vragen worden gesteld over de (morele) rechtvaardiging om dieren te houden? Ziet hij een deugdelijke en overtuigende morele onderbouwing als voorwaarde voor het houden van bepaalde dieren voor een bepaald doel? Zo nee, hoe ziet hij de rechtvaardiging van het houden van dieren dan precies?

De RDA is van mening dat er naast de RDA-zienswijze «Verantwoord houden» ook een dergelijke zienswijze ten aanzien van niet- en semi-gehouden dieren moet komen. Wat vindt de staatssecretaris daarvan?

De RDA concludeert dat de kennis van burgers in Nederland ten aanzien van dierhouderij en dierenwelzijn vergroot moet worden, zodat morele opvattingen vooral gebaseerd worden op relevante en juiste informatie. De fractie van de PvdD heeft bij herhaling gesteld dat er veel schort aan de voorlichting over de herkomst van dierlijke producten en het leven dat dieren lijden in de verschillende vormen van dierhouderij. Veel van de dagelijkse misstanden in de vee-industrie, zoals de elektrocutie bij de slacht van kippen, het afknippen van staarten en tanden bij varkens in de vleesindustrie, het levend versnipperen van eendagshaantjes in de eierindustrie en het weghalen van pasgeboren kalveren bij hun moeder in de zuivelindustrie, zijn niet bekend bij de burgers van Nederland. De overheid laat dat het liefste zo, is de stellige indruk van de leden van de PvdD-fractie. Graag een reactie van de staatssecretaris of de leden van de PvdD-fractie zich daarin vergissen? Hoe gaat de staatssecretaris om met de conclusie dat burgers meer relevante en juiste informatie over de vee-industrie moeten krijgen? Volgt de staatssecretaris de aanbeveling dat deze kennis onderdeel moet worden van het onderwijs?

De RDA adviseert de regering om in de huidige kabinetsperiode de volgende actuele diervraagstukken te agenderen en deze te bespreken aan de hand van de fundamentele morele vragen uit de RDA-zienswijze, te weten: mogen we dieren houden, voor welke doeleinden, en op welke wijze, «dierlijke productie in Nederland», «de rol van de overheid bij marktwerking en dierenwelzijn», «schaalgrootte in de dierhouderij», «lange-afstandstransporten van levende dieren», «het doden van dieren», «het fokken van dieren met schadelijke raskenmerken» en «het welzijn van niet- en semi-gebonden dieren in natuurgebieden». De leden van de fractie voor de PvdD zijn het van harte eens met dit advies. De debatten over deze vraagstukken hebben tot nu toe een eenzijdig accent op economische belangen, waarin fundamentele morele vragen niet aan de

orde komen. De leden van de PvdD-fractie zien de staatssecretaris graag in actie komen naar aanleiding van deze aanbeveling.

Antwoord:

Mijn reactie op de RDA-zienswijze «Agenda voor het dierbeleid» zal ik u nog voor het AO Dierhouderij op 2 februari 2011 in een afzonderlijke brief doen toekomen.

Gezelschapsdieren

Rapport «Ongerief bij gezelschapsdieren» van WUR en UU

Nederland telt zo'n 28 miljoen dieren die als «gezelschapsdier» worden gehouden: katten, honden, cavia's en konijnen, maar ook kerkuilen, kangoeroes en krokodillen. De huidige wettelijke en beleidsmatige mogelijkheden om al deze dieren te beschermen tegen (structurele) aantasting van hun welzijn door de manier waarop ze worden gefokt, verhandeld, gehouden en verzorgd zijn bijzonder mager. De leden van de fractie van de PvdD wijzen al geruime tijd op de noodzaak van deugdelijk, landelijk beleid voor de bescherming van gezelschapsdieren.

Behalve enkele gegevens over het aantal honden en katten dat in Nederlandse huishoudens gehouden wordt, een registratie van het aantal beroepsmatige honden- en kattenfokkers en cijfers uit de asielen die gelieerd zijn aan de Dierenbescherming, heeft de landelijke overheid nauwelijks zicht op de fok van en handel in gezelschapsdieren, het welzijn van de dieren en de aantallen dieren die jaarlijks worden afgestaan of gedumpt.

Onvoorstelbaar en onverantwoord, vinden de leden van de fractie van de PvdD. Levende wezens die pijn en stress kunnen ervaren, verdienen bescherming tegen aantasting van hun welzijn als gevolg van menselijk handelen. Aan die zorgplicht, vastgelegd in de Gezondheid- en welzijnswet voor dieren, is door de overheid nauwelijks gevolg gegeven. De commerciële gezelschapsdierensector kan zich tot op de dag van vandaag vrij ontwikkelen, zonder noemenswaardige wettelijke kaders voor en overheidstoezicht op het welzijn van de dieren.

Terwijl de overheid de blik afwendt, zijn er al jaren duidelijke signalen dat het welzijn van gezelschapsdieren op grote schaal wordt aangetast. De malafide fok van honden, katten, knaagdieren en andere dieren, de handel in uitheemse en beschermde diersoorten, het houden van dieren die naar hun aard niet geschikt zijn voor een leven in een Nederlandse tuin of huiskamer, de erfelijke afwijkingen in de rasdierfokkerij en het grote aantal dieren dat jaarlijks in asielen en particuliere opvangcentra belandt, schetsen een beeld van een sector waar het belang van het dier lang niet altijd voorop staat – om het voorzichtig uit te drukken. De goede bedoelingen van de meeste huisdiereigenaren ten spijt: veel te veel gezelschapsdieren hebben te lijden onder commerciële belangen, impulsaankopen, gebrekkige huisvesting en gebrekkige verzorging.

De leden van de fractie van de PvdD vinden dat onacceptabel en zijn zeer benieuwd naar de opvattingen en concrete ambities van de staatssecretaris op dit gebied. De leden van de fractie van de PvdD herinneren de staatssecretaris aan de dierenwelzijnsparagraaf in het regeerakkoord, waarin gesteld wordt dat het welzijn van dieren zal worden verbeterd. De leden van de fractie van de PvdD zien graag een nadere invulling van die belofte en heeft – dat zal geen verbazing wekken – talrijke suggesties voor een goed dierenwelzijnsbeleid ten aanzien van gezelschapsdieren.

De leden van de fractie van de PvdD verwelkomen de inventarisatie van de welzijnsproblemen bij gezelschapsdieren en de analyse van risicofactoren in het rapport «Ongerief bij gezelschapsdieren». De hoofdconclusie van het rapport is helder: bij het houden van gezelschapsdieren van alle categorieën en soorten komen vormen van (ernstig) ongerief voor. Zo'n conclusie kun je niet laten voor wat hij is, vinden de leden van de PvdD-fractie. Op de inhoud van het rapport gaan de leden van de PvdD-fractie zo direct uitgebreid in. Allereerst willen de leden van de PvdD-fractie een aantal opmerkingen maken over de kabinetsreactie op het rapport en de bredere beleidscontext waarin we de bevindingen van WUR/JU moeten plaatsen.

(62)

Visie en ambitie beleid gezelschapsdieren

De kabinetsreactie op het rapport «Ongerief bij gezelschapsdieren» is ondertekend door voormalig minister Verburg. De eerste vraag aan de staatssecretaris is: zou hij namens het nieuwe kabinet nog dingen willen toevoegen aan die brief en de daarin genoemde inzet? De leden van de fractie van de PvdD zien daar alle redenen toe.

Antwoord:

Voor antwoord op uw vraag verwijs ik u naar het antwoord op vraag 23 van de CDA fractie.

(63)

Na een korte – overigens niet geheel correcte – samenvatting van de conclusies van het rapport, beschrijft voormalig minister Verburg haar eerder vastgestelde inzet ten aanzien van gezelschapsdieren: voorlichting voor (toekomstige) houders van dieren via het Landelijk Informatie Centrum voor Gezelschapsdieren (LICG) en de voorbereiding van een AMvB die het Honden- en kattenbesluit zal vervangen. Daar blijft het bij. Er worden geen ambities geformuleerd, en wordt niet gereflecteerd op de effectiviteit van de gekozen beleidsinstrumenten in het licht van de bevindingen van de onderzoekers en er wordt zelfs niet gerefereerd aan de oplossingsrichtingen die in het rapport door de onderzoekers zijn genoemd om de welzijnsproblemen bij gezelschapsdieren terug te dringen.

De leden van de fractie van de PvdD kunnen zich niet voorstellen dat het nieuwe kabinet, gelet op de afspraken in het regeer- en gedoogakkoord, zich zou willen beperken tot het louter voortzetten van de nogal magere inzet van het vorige kabinet op het gebied van het welzijn van gezelschapsdieren.

Wat wil deze staatssecretaris precies bereiken? Hoe zal zijn beleid voor het welzijn van gezelschapsdieren eruit zien? Op welke concrete doelstellingen mag de Kamer hem straks afrekenen?

Het formuleren van duidelijke doelen is echt zo moeilijk niet. De leden van de PvdD-fractie geven een voorbeeld. Uit onderzoek van de Animal Sciences Group (2009) blijkt dat van alle konijnen die in Nederland als gezelschapsdier worden gehouden (ongeveer 1 miljoen), ongeveer de helft wordt gehouden op een manier die hun welzijn (ernstig) aantast. Ze zitten alleen (deze sociale dieren kwijnen weg zonder soortgenootje) en/of in een veel te krap hok waarin ze nauwelijks kunnen bewegen. Een concrete doelstelling kan zijn: in 2015 zijn we daarvan af! De leden van de PvdD-fractie zullen de staatssecretaris in het vervolg van ons betoog laten zien dat hij zichzelf dit doel gemakkelijk kan stellen. Als hij maar wil.

De inzet op voorlichting via het LICG is de leden van de fractie van de PvdD bekend. Op zichzelf juichen wij voorlichting over het natuurlijk gedrag, behoeften en gezondheid van dieren toe. Voorlichting alleen is echter onvoldoende, daar zijn alle beleids- en communicatie-experts het over eens. Dat is destijds ook duidelijk geworden op de Werkconferentie welzijn gezelschapsdieren, in 2004 georganiseerd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Prof.dr. Van Woerkum heeft daar communicatie gedefinieerd als «een beleidsinstrument dat weliswaar niet gemist kan worden om gewenste gedragsveranderingen in de samenleving te bewerkstelligen en de werkzaamheid van andere instrumenten te vergroten, maar dat niet gezien mag worden als een instrument waar alle heil van kan worden verwacht». Communicatie is belangrijk als flankerend instrument, was zijn aanbeveling, naast andere beleidsinstrumenten dus, om het welzijn van gezelschapsdieren te verbeteren.

In dat licht zijn de leden van de fractie van de PvdD zeer benieuwd naar de concrete invulling van de rest van het beleid. Ook hier wijzen we op de aanbevelingen uit het RDA-rapport «Verantwoord houden», waarin wordt gesteld dat de overheid zich nadrukkelijk moet manifesteren waar het gaat om gezelschaps- en hobbydieren.

De leden van de PvdD-fractie merken op dat door de overheid tot nu toe steeds is gesteld dat het niet gemakkelijk is om bij mensen thuis te controleren op welke manier zij voor hun dieren zorgen. Dat mag zo zijn, maar dat maakt het extra belangrijk om in te zetten op de gebieden waar je wel gemakkelijk kunt sturen via beleid.

Deelt de staatssecretaris de mening van de leden van de PvdD-fractie? Gaat de staatssecretaris in actie komen voor de bescherming van gezelschapsdieren?

Antwoord:

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik u naar mijn antwoord op vraag 59.

Positieflijst

(64)

Niet alle dieren kunnen gehouden worden: voer een positieflijst in

Allereerst willen de leden van de fractie van de PvdD weten of de staatssecretaris zich weleens heeft gerealiseerd welke diersoorten op dit moment allemaal gehouden mogen worden in ons land. Allerlei soorten vogels die van nature in grote groepen rondvliegen in het tropisch regenwoud, Europese vogels zoals zeearenden, roofvogels en kerkuilen, allerlei soorten gif- en wurgslangen, krokodillen, schildpadden uit subtropische oorden, giftige salamanders, padden uit moerasgebieden, boomkickers uit Australië, stokstaartjes uit Afrika, neusberen uit Amerika, prairiehonden, wasberen, etcetera.

Om hoeveel diersoorten gaat het eigenlijk, vragen de leden van de PvdD-fractie aan de staatssecretaris. Als je alle namen van die diersoorten onder elkaar zou opschrijven, hoe lang zou die lijst dan zijn? Zou de staatssecretaris daar zelf ook niet een beetje van schrikken? De leden van de fractie van de PvdD vinden het ongelofelijk dat je in Nederland bijna iedere diersoort die je kunt bedenken mag houden als dat je leuk lijkt. Uitheems of niet, gedomesticeerd of niet, het maakt allemaal niet uit. De vraag of een bepaald dier naar zijn aard en natuurlijke behoeften wel geschikt is om in een Nederlandse huiskamer of tuin gehouden te worden, wordt nog steeds niet gesteld. De leden van de fractie van de PvdD zijn dat inmiddels wel een beetje beu. Alle beloftes en aangenomen Kamer-moties ten spijt, de overheid heeft nog steeds geen lijst opgesteld met

diersoorten die gehouden mogen worden (positieflijst), waarmee meteen duidelijk zou worden welke dieren niet gehouden mogen worden. Namelijk: alle dieren die niet op de positieflijst worden genoemd.

De analyse van de WUR/Universiteit Utrecht schetst een ontluisterend beeld van de vele risico's die gezelschapsdieren lopen op ernstige welzijnsaantasting. Maar ook op de website van de overheid, het Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (LICG) dat informatie verstrekt over een aantal diersoorten dat je in Nederland mag houden, lees je bizarre dingen. Amfibieën die al een huidbeschadiging kunnen oplopen wanneer ze worden aangeraakt door mensenhanden. Dieren die uit het wild gevangen worden. Slangen waarvan de «huisdierenbijsluiter» van het LICG meldt dat ze gevaarlijk kunnen zijn voor zowel kinderen als volwassenen en dat ze gemakkelijk kunnen ontsnappen. Watervogels die van nature op grote hoogte in bomen nestelen en erg schuw zijn, maar waarvan de «huisdierenbijsluiter» mensen leert dat je ze of in een voliëre moet stoppen of hun vleugels moet lee- of kortwieken. Dieren die zo schuw zijn dat je ze alleen kunt vangen met een schepnet als ze naar de dierenarts moeten. Vindt de staatssecretaris echt dat zulke dieren geschikt zijn om te houden als gezelschapsdier?

De leden van de fractie van de PvdD doen een klemmend beroep op het gezond verstand van de staatssecretaris. Lang niet alle dieren zijn geschikt voor een leven als gezelschapsdier, punt. Dat vindt de Raad voor Dieraangelegenheden, dat vindt de Wageningen Universiteit, de Universiteit Utrecht en niet te vergeten tal van dierenwelzijnsorganisaties die dagelijks geconfronteerd worden met de gevolgen van de vrijwel ongelimiteerde mogelijkheden om alle denkbare diersoorten te houden. Er moet nu echt snel een positieflijst worden ingevoerd, kan de staatssecretaris dat toezeggen? Met nadruk wijzen de leden van de PvdD-fractie erop dat zo'n lijst er niet alleen voor zoogdieren moet komen, maar ook voor reptielen en amfibieën. Wat is de stand van zaken ten aanzien van de opstelling van een positieflijst?

Hoe moeilijk kan het zijn om nu eindelijk eens te regelen welke diersoorten wel en welke niet gehouden mogen worden? Kan de staatssecretaris helder uiteenzetten wat precies de struikelblokken zijn? Hoe verhouden die struikelblokken zich tot het verbod dat voormalig minister Verburg heeft afgekondigd op het houden van een aantal eekhoornsoorten? Kennelijk werden daar geen struikelblokken verwacht. Kan de staatssecretaris uiteenzetten welke parallellen er zijn met de positieflijst?

Voor wat betreft de bijzondere diersoorten wijzen we erop dat WUR/UU hebben geconstateerd dat voor deze soorten geldt dat veel basale kennis over de behoeften van deze dieren ontbreekt, waardoor het risico op (ernstige) aantasting van het welzijn van de betreffende dieren groot is. Zij merken daarbij op dat in liefhebberskringen (maar niet alleen daar) wordt gewerkt met ervaringsfeiten. Het nadeel hiervan is, dat deze «feiten» als waarheden worden gezien, zonder getoetst te zijn en verspreid worden als feitelijkheden.

De leden van de fractie van de PvdD herkennen zich in deze analyse. De discussie over het beperken van het aantal diersoorten dat je mag houden wordt voortdurend doodgeslagen door houders van bijzondere diersoorten (zoals reptielen en roofvogels) die stellen dat deze diersoorten weliswaar niet door iedereen gehouden kunnen worden, maar dat zij «experts» zijn, «weten wat ze doen» en dat de dieren bij hen dus wel in goede handen zijn. De leden van de fractie van de PvdD vinden dergelijke claims veel te mager en vinden daarvoor steun in het rapport van de WUR

en de UU. We wijzen erop dat voor het dier leven en welzijn op het spel staat. Voor de houder is dat slechts zijn liefhebberij. Wie dat verschil in aard van de verschillende belangen beziet, kan niet anders dan concluderen dan dat het belang van de dieren hier het meeste gewicht in de schaal zou moeten leggen. Is de staatssecretaris dat met de leden van de PvdD-fractie eens? Zo nee, kan hij dan beargumenteren waarom het belang van de menselijke behoefte om een bepaalde diersoort te houden zo onaantastbaar is? Waarom wil hij het belang van het kunnen houden van allerlei diersoorten voor liefhebberij zo zwaar laten wegen dat het welzijn van de betreffende dieren eraan ondergeschikt mag worden gemaakt?

Zolang niet is aangetoond dat het houden van een bepaalde diersoort goed en gemakkelijk te realiseren is en het welzijn in belangrijke mate kan worden gegarandeerd (de vijf vrijheden van Brambell) zou het houden van die diersoort verboden moeten zijn. Is de staatssecretaris dat met de leden van de PvdD-fractie eens? De leden van de PvdD-fractie wijzen hem erop dat die gedachte (het «nee, tenzij-principe») jaren geleden al wettelijk is vastgelegd in de Gezondheid- en welzijnswet voor dieren, maar nooit nader is ingevuld. De leden van de fractie van de PvdD dagen hem uit daar op zeer korte termijn werk van te maken.

Antwoord:

Op grond van artikel 13, eerste lid, van de Flora- en faunawet is het in beginsel verboden beschermde inheemse en uitheemse soorten onder zich te houden, die in het wild leven of uit het wild afkomstig zijn op grond van overwegingen van natuurbescherming. Het is dus niet toegestaan om de hierboven genoemde soorten in het bezit te hebben. Van dit verbod kan alleen worden afgeweken als daartoe een vrijstelling bestaat of een ontheffing wordt verleend. In ieder geval ten aanzien van CITES soorten genoemd in bijlage A bij de basisverordening (verordening (EG) nr. 338/97 van de Raad van de Europese Unie van 9 december 1996 inzake de bescherming van in het wild levende dier- en plantensoorten door controle op het desbetreffende handelsverkeer (PbEG 1997, L 61) wordt bezitsonthefing in de regel niet verleend. Dit geldt ook voor soorten genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn (richtlijn nr. 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG 1992, L 206). Het toestaan van bezit wordt verder beperkt tot in gevangenschap geboren en gefokte soorten.

Wat betreft de zogenaamde positieflijst op grond van het wetsvoorstel voor een Wet dieren is voor mij relevant dat een deugdelijke afweging wordt gemaakt op basis van de verschillende aspecten die samenhangen met het houden van dieren. Momenteel werk ik aan de totstandkoming van een lijst met dieren die in Nederland mogen worden gehouden. Daarmee kom ik tegemoet aan de uitdaging van de leden van de fractie van de PvdD. In eerste instantie is die lijst beperkt tot zoogdieren. Ik ben daarbij voornemens onder andere de door de vragenstellers aangehaalde risico's op gevaar voor mens en dier en op welzijnsschade bij de betreffende dieren als criteria te hanteren. Het concept-besluit waarin die criteria zijn vervat wordt overeenkomstig artikel 10.10 van het wetsvoorstel voor een Wet dieren aan het parlement overgelegd. Voor een antwoord op de vragen over de voortgang van en de planning voor het opstellen van dergelijke lijst verwijs ik naar antwoorden op vraag 44.

Dieren die niet op de lijst worden genoemd mogen niet in Nederland worden gehouden. Het aanwijzen van dieren die mogen worden gehouden is, een belangenafweging. Artikel 1.3, tweede lid, van het wetsvoorstel voor een Wet dieren, schrijft voor dat bij het nemen van

besluiten op grond van dat wetsvoorstel, eenmaal wet, ten volle rekening wordt gehouden met de gevolgen van een besluit heeft voor de intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Die andere belangen kunnen ertoe leiden dat het belang van het dier ondergeschikt wordt gemaakt aan een ander belang.

Op grond van het genoemde artikel dient in ieder geval te worden voorzien dat de zorg die dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd. Uit het derde lid van dat artikel 1.3 blijkt dat voor de beoordeling of daarvan sprake is de door de vragenstellers genoemde vijf vrijheden van Brambell worden gehanteerd. Een inschatting van de gevolgen van een besluit vindt plaats op basis van de beschikbare informatie.

Het door de vragenstellers bedoelde verbod op het houden van drie eekhoornsoorten heb ik momenteel in voorbereiding. Omdat het een besluit over drie diersoorten betreft is daarmee samenhangende problematiek minder omvangrijk. Bovendien is voor deze aanwijzing de Flora en Faunawet de grondslag en niet het wetsvoorstel Wet dieren.

De vergelijking die de vragenstellers maken met het voorgenomen bezit- en handelsverbod voor drie eekhoornsoorten kan ik niet volgen. De positieflijst beoogt een algemene regeling van het houden van dieren, terwijl het voorgenomen bezit- en handelsverbod een specifieke maatregel is, die zich richt op het voorkomen van de verdere verspreiding van invasieve exoten. Daaraan liggen naar hun aard verschillende afwegingen en belangen aan ten grondslag. De twee vertonen vooral gelijkenis waar het de juridische en wettelijke procedures betreft die moet worden doorlopen ten behoeve van een zorgvuldige totstandkoming.

Het samenstel van bezit en handelsverbod en aangewezen diersoorten valt onder richtlijn nr. 98/34/EG van het Europese Parlement en de Raad van de Europese Unie van 22 juni 1998 betreffende een informatieprocedure op het gebied van normen en technische voorschriften en regels betreffende de diensten van de informatiemaatschappij (PbEG L 204). Een ontwerp voor een dergelijk verbod zal daarom gemeld moeten worden aan de Commissie van de Europese Unie. Tegelijkertijd zal melding moeten plaatsvinden aan het Secretariaat van de Wereldhandelsorganisatie, ter voldoening aan de op 15 april 1994 te Marrakech tot stand gekomen Overeenkomst inzake technische handelsbelemmeringen (Trb. 1994/235). De standstilltermijn die samenhangt met beide notificatieprocedures bedraagt 3 maanden.

Gezelschapsdieren, aankopen

(65)

Impulsaankopen: beperk aantal verkooppunten, verbied beurzen en tentoonstellingen

In de ongeriefanalyse gezelschapsdieren van WUR/UU wordt de impulsaankoop regelmatig genoemd als risico op aantasting van het welzijn van het dier. De leden van de fractie van de PvdD kunnen dat beeld alleen maar bevestigen. Naast de vaak slechte huisvesting en verzorging die het impulsief aangekochte dier te wachten staan, loopt het dier bovendien groot risico om na enige tijd op straat te worden gedumpt of – in het beste geval – naar een asiel of een opvangcentrum te worden gebracht. Een voorbeeld uit het WUR/UU-rapport: «Kleine knaagdieren worden relatief vaak als impulsaankoop aangeschaft omdat «de kinderen een huisdier willen hebben». Hun geringe omvang, lage aanschafprijs en het gebrek aan kennis bij verkopers vormt zo een risico voor de dieren.» Treffend citaat in dit verband: «Het is niet bekend hoeveel kleine knagers

weggedaan worden door ze buiten los te laten (de dieren zullen dit maar heel kort overleven) of bij het afval te doen.«

Ook de staatssecretaris zal erkennen dat een impulsieve aankoop nooit een goede manier is om aan het houden van dieren te beginnen. De vraag is wel op welke manier hij probeert het aantal impulsaankopen terug te dringen. Met alleen een informatiecentrum op internet, waar je huisdierenbijsluiters kunt downloaden, gaat dat niet lukken. We verwijzen nog maar even terug naar de analyse van Prof.dr. Van Woerkum: communicatie is belangrijk, maar er is behoefte aan helder beleid.

De leden van de PvdD-fractie willen graag het volgende beeld schetsen: je gaat met je gezin op zaterdagmiddag naar het tuincentrum. De bedoeling is om plantjes te kopen voor in de voorjaarsstuin. Halverwege de winkel ben je je dochter kwijt. Ze is 6 en staat zich te vergapen aan de konijnen en de cavia's die – heel handig – op kinderooghoogte achter glazen bakken midden in de winkel staan. Ze wil heel graag dat schattige konijntje hebben. Die fluffy cavia mag ook. En zo ga je met een bak viooltjes, een hok, een zak stro en een konijn naar huis.

Denkbeeldig verhaaltje? De leden van de PvdD-fractie denken van niet. De leden van de PvdD-fractie willen de staatssecretaris dan ook vragen of hij zich iets kan voorstellen bij een dergelijke verloop van een zaterdagmiddagbezoek aan een tuincentrum. Vindt hij het verantwoord om dieren te koop aan te bieden op plaatsen waar mensen eigenlijk voor heel andere doelen naartoe gaan? Met andere woorden: ziet de staatssecretaris met de leden van de PvdD-fractie reden om branchevervaging richting dierenverkoop, zoals inmiddels bij de tuincentra, aan banden te leggen? Zou hij het verantwoord vinden als bouwmarkten dieren zouden opnemen in hun assortiment, om maar een voorbeeld te noemen? Tankstations? Kledingwinkels? Waar legt de staatssecretaris de grens als het gaat om soorten verkooppunten waar dieren kunnen worden geëtaleerd en verkocht?

Feit is dat op steeds meer plaatsen dieren te koop zijn, naast de particuliere en beroepsmatige fokkers en de dierenwinkels nu ook in tuincentra en op internet. «Dieren» zijn een nieuwe markt geworden die moet worden aangeboord en waar grote tuincentrumketens speciale marketingafdelingen voor hebben opgericht. De leden van de fractie van de PvdD vinden de verkoop van dieren in tuincentra nu al onverantwoord en zouden die per direct willen verbieden. De leden van de PvdD-fractie waarschuwen de staatssecretaris dat als hij niet ingrijpt, er steeds meer verkooppunten zullen opduiken waar mensen in de verleiding worden gebracht om een dier aan te schaffen. Graag een reactie van de staatssecretaris op dit punt.

Dezelfde bezwaren gelden voor de verkoop van dieren op internet en op beurzen. Is de staatssecretaris bereid ook hiertegen in actie te komen? Veilingsites op internet zijn berucht, maar er zijn voorbeelden van sites die er niet aan meedoen (E-bay). De leden van de fractie van de PvdD hebben al eerder gevraagd om een verbod op de verkoop van dieren op internet, maar de voormalig minister benadrukte in een reactie vooral hoe moeilijk dat te regelen zou zijn. Zou de staatssecretaris dan tenminste bereid zijn om een gesprek aan te gaan met de belangrijkste Nederlandse veilingsites en hen nadrukkelijk verzoeken geen handel in levende have te faciliteren? Zelfs in dierenwinkels, waar je in elk geval niet komt om een pak koffie of een boormachine te halen, zijn veel dieraankopen impulsief. De afgelopen weken hebben de leden van de fractie van de PvdD verschillende dierenwinkels bezocht die besloten hadden te stoppen met de verkoop van knaagdieren en konijnen. In een aantal winkels gingen alle dieren uit het assortiment. De reden die zij noemden was met name de ervaring dat veel mensen ondoordacht aan een dier wilden beginnen. Nadat dat steeds meer begon te wringen, wetende dat de opvangcentra vol zitten met gedumpte konijnen en knaagdieren, besloten zij daar niet langer aan mee

te werken. De leden van de fractie van de PvdD vinden dit een geweldig voorbeeld van verantwoordelijkheid nemen binnen de sector en vraagt zich af of de staatssecretaris daar ook zo over denkt. Graag een reactie op dit punt.

Voor beurzen geldt niet alleen het gevaar van impulsaankopen, maar ook de welzijnsproblemen als gevolg van het vervoer en het tentoonstellen van de dieren in een vaak krappe behuizing, op een drukke beursvloer, te midden van vele andere dieren en mensen. De leden van de PvdD-fractie vragen zich af hoe de staatssecretaris het gesleep met dieren naar een beurs kan rechtvaardigen met het oog op het welzijn en de gezondheid van de dieren. Is hij bereid om dergelijke beurzen af te schaffen? De leden van de fractie van de PvdD zouden ook graag zien dat tentoonstellingen, kleindierenshows, etc. eveneens snel tot de verleden tijd gaan behoren. De leden van de PvdD-fractie horen graag hoe de staatssecretaris daarover denkt.

Antwoord:

De leden van de PvdD fractie geven aan dat de grote diversiteit aan verkooppunten, waarbij werknemers niet altijd even deskundig zijn en de omgeving niet ideaal, leidt tot impulsaankopen van dieren. Ik ben het met de leden eens dat het impulsief kopen van een dier risico's voor het welzijn van het dier met zich mee brengt. Het gaat mij echter niet om de overige activiteiten van de ondernemer, maar of sprake is van goede omstandigheden voor de gehouden dieren welke op dat moment worden verkocht. De dieren moeten goed en deskundig worden verzorgd, adequaat worden gehuisvest en het welzijn mag niet onnodig worden benadeeld. Als dergelijke omstandigheden in orde zijn, zie ik geen probleem in de verkoop van enkele dieren in bijvoorbeeld een tuincentrum. Met de AMvB gezelschapsdieren, welke ik nog in februari ter consultatie verwacht aan te kunnen bieden, ben ik voornemens regels te stellen voor de bedrijfsmatige handel in gezelschapsdieren. In deze AMvB ben ik voornemens eisen te stellen aan o.a. de huisvesting, de verzorging en de vakbekwaamheid van personeel. Ook voorlichting aan de potentiële koper komt in deze AMvB aan de orde. Na inwerkingtreding zullen deze regels ook gaan gelden voor tuincentra en andere gelegenheden welke dieren verkopen. Ik beoog met deze regelgeving te bereiken dat alleen die bedrijfsmatige handelaren in dieren overblijven die de dieren ook op een goede en deskundige manier kunnen aanbieden.

Ten aanzien van de handel op internet, zie ik met u bepaalde risico's voor het welzijn van de verhandelde dieren. Internet is echter ook gewoon een medium waar een bonafide handelaar een advertentie kan zetten, of een particulier een nieuw baasje kan vinden voor zijn of haar huisdier. Ik wil de handel van dieren op internet niet verbieden. Uiteraard betekent dit niet dat ik de ogen sluit voor minder positief gebruik van het internet. Er is sprake van actieve opsporing op internet via bijvoorbeeld het in 2007 gestarte project «Internetrecherche voor de opsporing van illegale handel in exoten en gezelschapsdieren». Hierbij worden signalen m.b.t. illegale handel via internet en advertenties nader onderzocht. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van het internetrecherche netwerk van de politie. De internetrechercheurs beschikken over bijzondere opsporingsbevoegdheden voor de uitvoering van deze werkzaamheden. Veel van de opsporingsonderzoeken in het veld vinden plaats op basis van signalen en vooronderzoeken van het onderdeel internetrecherche van de nVWA.

Ik acht het initiatief om geen knaagdieren en konijnen meer te verkopen, waar de leden van de PvdD fractie mij op wijzen, een zeer goed voorbeeld van samenwerking tussen maatschappelijke organisaties en ondernemers waarbij zij samen een bijdrage leveren aan het voorkomen van zwerfdieren.

Ten aanzien van beurzen en tentoonstellingen uiten de leden PvdD fractie hun zorgen over het vervoer van dieren in krappe behuizingen en de drukte van de omgeving. Feit is dat vele liefhebbers plezier beleven aan het deelnemen aan shows met hun gezelschapsdieren. Het grootste deel van de hobbyisten heeft volgens mij het beste met hun dieren voor, een slechte verzorging is ook niet in het belang van de hobbyist. Om het welzijn van dieren bij particulieren zo goed mogelijk te waarborgen zet ik in op voorlichting, onder andere via het LICG. Daarnaast gelden worden deze dieren beschermd door het verbod op mishandeling en verwaarlozing neergelegd in de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. Bij misstanden kan ook worden opgetreden bij beurzen en tentoonstellingen.

Gezelschapsdieren, identificatie & registratie

(66)

Houd zicht op de dieren: Identificatie en registratie

De Raad voor Dieraangelegenheden stelt dat de overheid voldoende zicht moet hebben op de dieren die in ons land gehouden worden. De leden van de fractie van de PvdD zijn het daar zeer mee eens. De RDA beveelt aan om identificatie en registratie van diersoorten waarbij dat technisch haalbaar is te verplichten en noemt dat een essentieel onderdeel van een *license to hold* van de dierhouder. De RDA wijst op de noodzaak van een goede I&R om dierhouders tot verantwoording te kunnen roepen over de manier waarop zij voor hun dieren zorgen. De handhaving van de zorgplicht zal vergemakkelijken, zodat minder huisdieren zwerfdier worden.

De staatssecretaris heeft de Kamer inmiddels geïnformeerd over de invoering van een identificatie- en registratieplicht voor honden. De leden van de fractie van de PvdD hebben hier herhaaldelijk om gevraagd. Immers, een goede registratie van dieren zorgt ervoor dat malafide fokkers en handelaren beter kunnen worden opgespoord en aangepakt en vormt een belangrijk instrument om het aantal zwerfdieren terug te dringen. Kortom, de leden van de fractie van de PvdD zijn blij dat de staatssecretaris werk maakt van de identificatie en registratie van honden. Wel hebben de leden van de PvdD-fractie er een aantal vragen over. Om te beginnen was de invoering van een identificatie- en registratieplicht al door het vorige kabinet in de Nota Dierenwelzijn aangekondigd en wel met een ingangsdatum van 1 januari 2011. De staatssecretaris kondigt in zijn brief van 10 december 2010 aan dat pas op 1 juli 2011 met de invoering van de I&R zal worden gestart, een half jaar later dus. Bovendien zullen alleen nieuwgeboren pups worden geregistreerd, waardoor er een zeer ruime overgangstermijn van een jaar of tien zal zijn voordat het merendeel van de honden in Nederland geregistreerd is. Bijzonder onwenselijk in het kader van de aanpak van de malafide hondenhandel, dierenmishandeling en -verwaarlozing en het tegengaan van het dumpen van dieren. Hoe verantwoordt de staatssecretaris deze vertraging, terwijl in het regeerakkoord nota bene een expliciete belofte is opgenomen om dierenmishandeling en broodfok aan te pakken?

Antwoord:

Een spoedige totstandkoming van de I&R regeling is ook mijn doel. Het opstellen van een verplichte identificatie en registratie voor honden moet wel zorgvuldig worden voorbereid. Dit kost meer tijd dan verwacht. Zoals in de genoemde brief is aangekondigd zal na de zomer 2011 met invoering van verplichte I&R worden gestart. Ik verwacht de AMvB op korte termijn ter consultatie aan te kunnen bieden.

(67)

De leden van de fractie van de PvdD wijzen de staatssecretaris daarnaast – en opnieuw – op de noodzaak van een identificatie- en registratiesysteem

voor katten. Ook bij katten spelen immers grote problemen voor op het gebied van broedfok, mishandeling en verwaarlozing. Een almaar groeiend probleem wordt bovendien gevormd door de grote aantallen katten die jaarlijks zoekraken of gedumpt worden, rondzwerven op straat en aldaar verwilderen. De overheid heeft zich het lot van deze zwerfdieren tot nu toe niet of nauwelijks aangetrokken. De leden van de fractie van de PvdD pleiten voor het voorkomen van onnodig dierenleed door een aanpak bij de bron.

Het Forum Welzijn Gezelschapsdieren, ingesteld door de toenmalige minister van LNV en bestaande uit organisaties uit de sector en het ministerie van LNV zelf, stelde in 2006 al dat er een verplichte I&R zou moeten komen; niet alleen voor honden, maar ook voor katten. Alleen de voormalig minister was het daar (als dissident lid van het Forum dus) niet mee eens, werd daarbij aangetekend. De bezwaren die de toenmalige minister destijds noemde tegen I&R waren dat de effectiviteit van dit instrument onvoldoende zou zijn aangetoond en dat een verplichte I&R met zich mee zou brengen dat er een aanzienlijke handhavingscapaciteit beschikbaar moest zijn. Met de brief van 10 december 2010 lijkt het nieuwe kabinet afstand te hebben gedaan van die bezwaren. De staatssecretaris erkent de waarde van I&R voor het inzichtelijk maken van handelsstromen en fokkerij en zegt dat handhaving en opsporing effectiever kan plaatsvinden. Daarmee nuanceert hij de eerdere inschatting dat er sprake zou moeten zijn van een aanzienlijke handhavingscapaciteit. Daar komt bij dat het regeerakkoord juist middelen vrijmaakt voor de handhaving op het gebied van dierenwelzijn. Met andere woorden: er staat de staatssecretaris niets meer in de weg om ook een verplichte Identificatie & Registratie voor katten in te voeren, conform de aanbeveling van het Forum in 2006. Gelet op de talloze en herhaalde pleidooien voor een I&R-verplichting voor katten vanuit zowel sector als dierenwelzijnsorganisaties en de RDA, willen de leden van de fractie van de PvdD de staatssecretaris van harte aanmoedigen om deze stap eindelijk te zetten. Graag een toezegging hierover.

Antwoord:

Het ontwikkelen van een sluitend systeem van identificatie en registratie is een complexe aangelegenheid. De naleving van een identificatie en registratie voor katten zou nog moeilijker te controleren zijn dan bij honden. De meeste van de 3,3 miljoen katten zijn bovendien gewone huiskatten waarbij fokkerij en handel een veel kleinere rol speelt. Een verplichte identificatie en registratie leidt dan ook tot een te grote lastenverzwaring voor burgers en kosten voor de overheid in relatie tot het na te streven doel. Ik zie geen aanleiding om de taakstelling uit te breiden naar katten. Ook in andere landen met een plicht tot identificatie en registratie, zoals Denemarken, Zweden, Frankrijk, België, Italië en Zwitserland, geldt die alleen voor honden.

Gezelschapsdieren, fokkerij en handel

(68)

Strengere regels voor fok en handel

De leden van de fractie van de PvdD maken zich al langer grote zorgen over de fok van en handel in gezelschapsdieren. Het rapport van WUR/UU heeft ons bevestigd in de gedachte dat hier veel mis is: erfelijke afwijkingen, te ver doorgevoerde raskenmerken en inteelt zorgen bezorgen de betreffende dieren hun hele leven zeer veel leed. We hebben de staatssecretaris om een uitgebreide reactie gevraagd op een nieuw rapport over fokkerijpraktijken. Dit rapport is inmiddels gereed: «Fokkerij & Voortplantingstechnieken». In dit rapport is ook aandacht besteed aan de hondenfokkerij.

Naast de fokkerijpraktijken die vanuit de biologie voor onacceptabel dierenleed zorgen, zijn er grote problemen met broodfokkers en malafide handelaren. De leden van de fractie van de PvdD willen weten hoe de staatssecretaris dit probleem gaat aanpakken en wil concrete resultaten zien. Niet alleen voor de honden, maar ook voor katten, konijnen, cavia's en kleine knaagdieren als hamsters en ratten die volgens de WUR/UU-rapportage afkomstig kunnen zijn van buitenlandse bestemmingen. De leden van de fractie van de PvdD vinden het onvoorstelbaar dat de staatssecretaris helemaal geen zicht heeft op de fok van en handel in gezelschapsdieren, met uitzondering van de registratie van beroepsmatige honden- en kattenfokkers. Is de staatssecretaris bereid de fok van en handel in gezelschapsdieren in kaart te brengen?

Antwoord:

In de AMvB gezelschapsdieren wordt een aanmeldplicht voor bedrijfsmatige handelaren en fokkers opgenomen. Tevens maakt de verplichte identificatie en registratie van honden het mogelijk om inzichtelijk te maken hoeveel dieren door een bepaalde persoon of instantie worden gefokt, verhandeld of geïmporteerd. Zodoende kan de fok en handel in gezelschapsdieren beter in kaart gebracht worden.

Daarnaast is in 2007 de internet opsporingsdienst (IOD) van de nVWA gestart met het project Internetrecherche, waarvan het onderzoek naar illegale hondenhandel via internet onderdeel uitmaakt. Langs die weg worden ook niet aangemelde handelaren in beeld gebracht.

(69)

De leden van de PvdD-fractie lazen dat veel diersoorten door de fokker te vroeg van het moederdier gescheiden worden. Ook hier wezen de leden van de PvdD-fractie eerder op. Hoe denkt de staatssecretaris dit te gaan voorkomen en is hij tenminste bereid het Besluit scheiden van dieren aan te passen en aan te vullen met diersoorten die op dit moment niet eens wettelijk beschermd worden tegen dergelijke ernstige aantastingen van hun welzijn?

Antwoord:

Tijdens de consultatie van de conceptbesluiten bij het wetsvoorstel voor een Wet dieren, is een aantal reacties binnengekomen met betrekking tot het scheiden van dieren.

Er is aangegeven dat de leeftijdsgrens voor het scheiden van dieren voor bepaalde diersoorten zou moeten worden verhoogd.

Ik beraad me hierop bij het afronden van die concept-besluiten

(70)

Hondenfokkerijen

De leden van de fractie voor de PvdD maken zich grote zorgen over de misstanden in de hondenfokkerij. Gefokt wordt op «esthetische kenmerken», zonder zich ook maar enigszins te bekommeren om de gezondheid van honden. Dit leidt ertoe dat er wordt doorgefokt op kleine schedeltjes bij een bepaald ras, omdat «we dat mooi vinden». Maar dit leidt er wel toe dat dit de ogen naar buiten drukt en dat het dier continu zware pijn in het hoofd heeft omdat de hersenen tegen de schedel aandrukken. Een ander voorbeeld is het doorfokken op een platte neus bij de Engelse bulldog, wederom omdat «we dat zo mooi vinden». Ondertussen kan het dier nauwelijks nog normaal ademen, maar dat vindt men even niet belangrijk.

Een gevolg van het zwaar doorfokken op uiterlijke kenmerken is ook dat nagenoeg alle hondenrassen kampen met erfelijke aandoeningen, zoals allerlei soorten kanker en hartkwalen. Dit komt doordat jarenlang is gefokt met slechts een zeer klein aantal fokdieren: heel vaak met de kampioenen van de hondenshows, te weten: de honden met de meest extreme

afwijkingen (kleine schedels, platte neuzen e.d.). Hierdoor versmalt de genetische variatie binnen een ras, en worden erfelijke aandoeningen keer op keer doorgefokt. Zo krijgen bijvoorbeeld inmiddels een op de drie retrievers kanker, en worden honden binnen bepaalde rassen gemiddeld niet ouder meer dan zeven jaar. De leden van de fractie voor de PvdD vinden dit onacceptabel en onverantwoord. Het is onacceptabel dat we de «schoonheid» van dieren voorop stellen aan het dier zelf. Een hond is een dier, en geen maakbaar object als een bankstel van Jan des Bouvrie.

De RDA is van mening dat fokkerij alleen nog maar binnen de volgende kaders zou moeten plaatsvinden:

- behoud van vitaliteit en fysieke gezondheid;
- behoud van soorteigen gedrag en mentale gezondheid;
- behoud van integriteit;
- behoud van genetische diversiteit.

De leden van de fractie voor de PvdD zijn het zeer eens met de noodzaak tot het stellen van kaders en zijn zeer benieuwd naar de mening van de staatssecretaris hierover. Graag een reactie.

De leden van de fractie voor de PvdD zien het als een pluspunt dat de staatssecretaris in zijn brief van 10 december 2010 aan de Kamer aangeeft dat het kabinet de misstanden in de hondenfokkerij wil aanpakken. Echter, de leden van de PvdD-fractie hebben wel vele vragen bij de aanpak van de staatssecretaris hierin.

De staatssecretaris is van mening dat door het stellen van enkele wettelijke randvoorwaarden voor de aanpak van de misstanden in de fokkerij de verantwoordelijkheid voor aanpak van die misstanden bij de sector kan worden gelegd. Dit terwijl de fokkers natuurlijk een economisch belang hebben in het continueren van de huidige werkwijze, en ook de RDA in haar rapport aangeeft dat de Raad van Beheer (RvB) op Kynologisch gebied al herhaaldelijk vergeefs heeft geprobeerd een centraal beleid voor de hondenfokkerij in te zetten. Ook is het Plan van Aanpak met als titel «Duurzaam fokbeleid rashondenfokkerij» van de RvB verre van ambitieus en oplossingsgericht. Zo ontbreken bijvoorbeeld werkelijke maatregelen om erfelijke afwijkingen en inteelt tegen te gaan, en een aanpak van de hondenshows die een belangrijke oorzaak zijn van de focus op het uiterlijk van rashonden.

Het plan van aanpak van de sector is onvoldoende om de erfelijke problemen bij rashonden aan te pakken, en kan bovendien door een meerderheid van de hondenfokkers worden genegeerd. Deelt de staatssecretaris deze mening, en zo nee, waarom niet? Hoeveel hondenfokkers worden er niet meegenomen door deze vrijwillige aanpak door de sector, en hoe worden deze mensen dan wel gereguleerd? Hoe worden de misstanden bij de fokkers die niet worden meegenomen aangepakt? Is het niet het geval dat, zolang de staatssecretaris kiest voor zelfregulering, deze misstanden dus onaangepakt blijven? Hoe beoordeelt de staatssecretaris dit? Deelt de staatssecretaris de mening dat dit onaanvaardbaar is wanneer het perspectief van het dier, zoals vastgesteld in de Nota Dierenwelzijn, inderdaad leidend is? Kan de staatssecretaris uiteenzetten op basis van welke concrete argumenten hij van mening is dat deze vorm van zelfregulering bij deze sector gaat werken? Hoe lang krijgt deze sector van de staatssecretaris de tijd om daadwerkelijke verbeteringen te boeken en hoe wordt de voortgang hiervan in de gaten gehouden? Wat verwacht hij van de sector, welke concrete resultaten verwacht hij en op welke termijn? Wat gebeurt er wanneer de sector, in navolging van het traject tot nu toe, geen verbetering laat zien? Wanneer gaat de staatssecretaris het belang van de honden voorop stellen op het belang van de sector? Wat gaat de staatssecretaris concreet zelf doen, welke randvoorwaarden gaat hij stellen? Wanneer is de nieuwe regelgeving ter vervanging van het

Honden- en Kattenbesluit gereed, per welke termijn kan het in werking treden? Wie worden of zijn er al betrokken bij het opstellen van deze regelgeving? Wat zouden volgens de staatssecretaris goede criteria zijn om op te fokken? Hoe is handhaving voor deze regelgeving voorzien, bijvoorbeeld bij de aanmeldplicht voor bedrijfsmatige handelaren, fokkers en opvangcentra voor gezelschapsdieren? Is hierbij ook regelgeving ten aanzien van tentoonstelling voorzien?

Deelt de staatssecretaris de mening dat er momenteel met rassen gefokt worden waarvan dat vanuit dierenwelzijns oogpunt totaal onverantwoord is? Hoe wil de staatssecretaris deze ergste misstanden aanpakken en is hij bereid rassen die aantoonbaar dierenleed opleveren te verbieden? Deelt de staatssecretaris de mening dat hondenshows misstanden in de hondenfokkerij, waarbij alleen op uiterlijk gefokt wordt, in stand houden? Op welke wijze wil hij dit probleem aanpakken en is hij bereid deze hondenshows te verbieden? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

Bij de toezending van het RDA-rapport «Fokkerij en Voortplantingstechnieken» (Kamerstuk 28 286, nr. 446) aan uw Kamer heb ik een verplichting voor identificatie en registratie voor honden aangekondigd. Daarnaast heb ik gemeld dat er nieuwe regelgeving komt die het Honden- en kattenbesluit 1999 gaat vervangen. Deze regelgeving ziet op opvang, handel, fokkerij en verkoop van dieren en daarin worden ook voorschriften opgenomen over fokken en socialisatie van gezelschapsdieren. Ter voorkoming van het benadelen van welzijn en gezondheid van ouderdier en nakomelingen dient bij fokken zorg te worden besteed aan het voorkomen van erfelijke aandoeningen en schadelijke raskenmerken, gedragsproblemen, voortplanting op onnatuurlijke wijze en het aantal nesten dat een dier krijgt. Hiermee sluit ik aan bij aanbevelingen van de Raad.

Fokkerijactiviteiten vinden echter veelal in private kring plaats en daardoor is de invloed die de overheid rechtstreeks kan uitoefenen beperkt. De rasverenigingen moeten vooral ook zelf het goede voorbeeld geven. Zij bepalen hun eigen fokbeleid. Ter verbetering van het dierenwelzijn ligt ook hier nog steeds de gedeelde verantwoordelijkheid. Fokkers moeten in gezamenlijkheid hun verantwoordelijkheid nemen, niet alleen de Raad van Beheer, ook de niet bij haar aangesloten verenigingen en particuliere fokkers. Ik verwacht dat men voortgang boekt met het opstellen van een vrijwillig certificatiestelsel, om daarmee voor de consument transparantie in te sector te bereiken. Dat helpt de koper van een dier zich ervan te overtuigen van het feit dat een dier onder goede welzijn- en gezondheidsomstandigheden is gefokt en gehouden.

De Raad van Beheer is als overkoepelende organisatie van een groot aantal rashondenverenigingen een gesprekspartner voor de overheid. Zij moet het evenwicht zien te bewaken tussen de wens voor het aanscherpen van het fokbeleid en het op peil houden van de organisatiegraad en ik zie dat dat geen eenvoudige opgave is.

Ik ga binnenkort in gesprek met de Raad van Beheer, het door haar opgestelde meerjaren beleidsplan zal daarbij ook aan de orde komen.

Ook de burger heeft een eigen verantwoordelijkheid. Wanneer hij een hond aanschaft moet hij bedenken dat hij verantwoordelijk is voor de aanschaf van een gezond dier, afkomstig van een betrouwbare handelaar of fokker. Ik vind dat de burger moet zich niet alleen laat leiden door uiterlijk, impulsen en mode grillen. Bewustwording van de consument vind ik belangrijk en daarom investeer ik in goede voorlichting via het Landelijke Informatiecentrum voor gezelschapsdieren.

Mijn beleidsreactie op dit RDA-rapport kunt u in de eerste helft van 2011 verwachten.

Voor de overige antwoorden verwijs ik u naar het antwoord op vraag 65.

Gezelschapsdieren, identificatie & registratie

(71)

Wat betreft de identificatie- en registratieplicht (I&R) voor honden die de staatssecretaris aangeeft in zijn aanbiedingsbrief bij het RDA-rapport hebben de leden van de PvdD-fractie nog een aantal vragen aan de staatssecretaris. Hoe wordt de onafhankelijkheid van de private databank die de registratie van pups gaat doen gewaarborgd? Waarom wordt er niet voor gekozen om vanaf nu alle honden in Nederland te chippen, maar alleen de pups? Wanneer wordt voorzien dat alle honden in Nederland inderdaad geregistreerd staan? Hoe wordt de I&R gehandhaafd?

Antwoord:

De Minister van EL&I wijst databanken aan die aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen. Zij moeten onder andere de gegevens kunnen beveiligen en voldoen aan de Wet bescherming persoonsgegevens. Slechts aangewezen databanken mogen gegevens van houders en hun honden registreren. Bij misstanden kan de minister de aanwijzing intrekken.

Als de naar schatting anderhalf miljoen honden verplicht geïdentificeerd en geregistreerd moeten worden, leidt dit tot significant meer administratieve lasten dan wanneer begonnen wordt met de verplichting tot identificatie en registratie voor de houders van pups. Naast deze toename van administratieve lasten, zou ook de uitvoering en handhaving van een dergelijke plicht geen begaanbare weg zijn. Omdat het met name van belang is om de herkomst van een hond na te gaan, zou van bestaande honden de gegevens van de vorige houder of houders moeten worden opgegeven. Dit zal in veel gevallen niet meer bekend zijn.

Mijn zorg ligt vooral bij het bestrijden van de illegale hondenhandel. In de hondenhandel worden voornamelijk pups verhandeld. Welzijnsproblemen van honden op latere leeftijd ontstaan vaak door slechte leefomstandigheden in de eerste weken van het hondenleven. Te denken valt bijvoorbeeld aan: geen vaccinatie tegen ziektes, slechte transportomstandigheden, onvoldoende of geen aandacht voor socialisatie en slechte huisvestingsomstandigheden. Middels verplichte identificatie en registratie kan juist de handel in pups beter in beeld worden gebracht.

Honden worden gemiddeld 10 tot 12 jaar. Ik verwacht dan ook dat over 10 tot 12 jaar de gehele hondenpopulatie in Nederland geïdentificeerd en geregistreerd is, omdat dan bijna alle honden overleden zijn, die niet geïdentificeerd en geregistreerd zijn.

Het toezicht op de naleving van de verplichte identificatie en registratie voor honden wordt zoveel mogelijk meegenomen in de reguliere controles van bestaande regelgeving. Dit zijn het Honden- en kattenbesluit 1999, die op termijn vervangen zal worden door een nieuw besluit over gezelschapsdieren, en de Regeling dierenvervoer 2007.

Gezelschapsdieren, huisvesting

(72)

Criteria voor deugdelijke huisvesting

Als het lastig is om bij mensen thuis te controleren of zij goed voor hun dieren zorgen, kun je er in elk geval voor zorgen dat zij niet met de verkeerde spullen thuiskomen als ze op zoek gaan naar een konijnenhok,

een caviaonderkomen of een vissenverblijf. Er zijn talloze voorbeelden te noemen van hokken, kooien, bakken en kommen die aantoonbaar niet geschikt zijn om dieren in te houden, en die toch worden verkocht als onderkomen voor gezelschapsdieren. Je kunt van mensen moeilijk verwachten dat zij het beter weten dan de dierenwinkel als zij op zoek gaan naar een onderkomen voor hun huisdier. Wie daar een konijnenhok ziet staan, neemt aan dat een dergelijk hok ook geschikt is voor een konijn. De leden van de fractie van de PvdD vinden het bijna misdadig om hokken aan te bieden als konijnenverblijf, waarvan vaststaat dat de dieren er een ellendig leven in zullen hebben. Helaas geldt dat voor zeer veel producten die nu doodleuk als geschikte verblijven voor dieren worden verkocht, maar dat helemaal niet zijn.

Is de staatssecretaris het met de leden van de PvdD-fractie eens dat een flink deel van het dierenleed bij gezelschapsdieren voorkomen kan worden als besloten wordt geen onderkomens, speeltjes en hulpmaterialen te verkopen die slecht zijn voor het dier? Is hij bereid om criteria vast te stellen waaraan de huisvesting die verkocht wordt voor verschillende gezelschapsdieren moet voldoen? Het zou de leden van de fractie van de PvdD een lief ding waard zijn als we eindelijk verlost zouden worden van de martelhokjes, kooien en kommen die talloze dieren een ellendig leven bezorgen. Hoe denkt de staatssecretaris eigenlijk over de vissenkom? Is hij het eens met voormalig minister Verburg dat dit geen goede huisvesting is voor (goud)vissen? De leden van de PvdD-fractie zijn zeer benieuwd naar zijn reactie.

Antwoord:

Net als mijn ambtsvoorganger doe ik een beroep op de sector om zijn verantwoordelijkheid te nemen ten aanzien van het geven van het goede voorbeeld en goede voorlichting. In een privaat certificeringstelsel kunnen dergelijke zaken ook worden opgenomen. Ik verwijs u ook naar de antwoorden op vraag 56 van de SP fractie.

En wat uw vraag over de vissenkom betreft, er zijn vele factoren van invloed op het welzijn, de gezondheid en de levensduur van vissen. Huisvesting is een van die factoren en goede voorlichting hierover is dus van belang. De Nederlandse Vereniging van dierspecialisten, de Dibevo, heeft al eerder aangegeven geen voorstander te zijn van huisvesting van vissen in vissenkommen en dit standpunt actief naar haar leden uit te dragen.

Gezelschapsdieren, opvang

(73)

Creëer een vangnet: ondersteun opvangcentra en asielen

De leden van de fractie van de PvdD zijn bijzonder blij met de benoeming van de verantwoordelijkheid van de overheid voor de kwaliteit van leven van gehouden dieren door de Raad van Dieraangelegenheden, namelijk: de dierhouder mag de eerstverantwoordelijke zijn voor gezondheid en welzijn van zijn dier, de overheid is eindverantwoordelijk. Wanneer een dierhouder niet in staat is om zijn verantwoordelijkheden te nemen of wanneer deze zich aan zijn verantwoordelijkheid onttrekt, dient de overheid invulling te geven aan zijn eindverantwoordelijkheid, stelt de RDA. De overheid moet in die rol een vangnet creëren voor de gevallen waarin de aan de dierhouder toegekende verantwoordelijkheid het dier zelf geen steek verder helpt. «Een diereigenaar moet bijvoorbeeld goed voor zijn hond of kat zorgen en voor een goede identificatie en registratie zorgen, waardoor weggelopen honden of katten gemakkelijk met hun eigenaar kunnen worden herenigd. Wordt een dier desondanks als zwerfdier aangetroffen en is de eigenaar niet meer te vinden, dan moet de

overheid de verzorging van het dier op zich nemen, die aan andere partijen uitbesteden of de opvang faciliteren.»

De leden van de PvdD-fractie denken dat er een zucht van verlichting door de opvangwereld zal gaan als de staatssecretaris toezegt dat hij deze verantwoordelijkheid daadwerkelijk op zich zal nemen. De asielen en particuliere opvangcentra zitten overvol, kampen structureel met financiële problemen en tekorten aan vrijwilligers, maar zorgen er toch iedere dag weer voor dat de maatschappelijke taak van de zorg voor gedumpte, verwaalde of afgestane dieren wordt verricht. Vaak zit al hun vrije tijd in dit vrijwilligerswerk, vaak ook veel van hun eigen geld. De leden van de fractie van PvdD nemen hun petje af voor al deze mensen, want ze hebben tot nu toe moeten dweilen met de kraan open vanwege een gebrek aan landelijk gezelschapsdierenbeleid. En daarbij worden ze nauwelijks (financieel) ondersteund door de overheid – als dat al gebeurt, zit er vaak niet meer in dan een vergoeding voor de verzorging van een dier voor de periode van twee weken, de wettelijke bewaarplicht van gemeenten voor zwerfend aangetroffen dieren. Die vergoeding schiet in verreweg de meeste gevallen tekort, omdat er geen rekening wordt gehouden met structurele kosten voor het pand en het feit dat dieren vaak langer dan twee weken opvang nodig hebben.

De leden van de fractie van de PvdD hebben ettelijke malen Kamervragen gesteld over de ernstige tekortkomingen in het gezelschapsdierenbeleid (dat tot op heden feitelijk niet bestaat in Nederland), de dieren die daar de dupe van worden en de vele asielen en opvangcentra die met hun vrijwilligers opdraaien voor de gevolgen van ongebreidelde handel in en impulsaankopen van dieren. Dat moet echt anders. In bovenstaand betoog hebben de leden van de fractie van de PvdD talloze voorstellen gedaan voor een goed dierenwelzijnsbeleid. Forse beperking van het aantal diersoorten dat je mag houden in ons land, een goede Identificatie & Registratie voor in elk geval honden en katten en het actief terugdringen van het aantal impulsaankopen zijn daar belangrijke elementen in. Dat zal de toestroom van dieren in opvangcentra en asielen sterk kunnen beperken. De kosten voor de vangnetconstructie, waarbij de overheid eindelijk eens verantwoordelijkheid neemt voor de opvang van dieren, hoeven op die manier niet zo hoog te zijn. Maar de staatssecretaris moet wel toezeggen dat hij de opvangcentra en asielen niet langer aan hun lot over laat. De leden van de PvdD-fractie zijn benieuwd naar zijn voorstellen en horen graag zijn reactie.

Tot slot: een aantal van de zojuist door de leden van de PvdD-fractie gedane voorstellen zou een plek kunnen krijgen in de AMvB die voormalig minister Verburg heeft aangekondigd ter vervanging van het Honden- en Kattenbesluit. Kan de staatssecretaris de Kamer informeren over de voortgang en aangeven welke regels er in de AMvB zullen worden gesteld?

Antwoord:

De leden van de PvdD fractie vragen mij naar mijn beleid ten aanzien van de opvang van dieren. De opvang van (zwerf)dieren is mijns inziens een lokale aangelegenheid. Ik zie hier geen rol voor de rijksoverheid. Mijn beleid is gericht op het voorkomen van het ontstaan van zwerfdieren, hiertoe zet ik mij in door middel van;

- Voorlichting (via bijvoorbeeld het Landelijk InformatieCentrum Gezelschapsdieren (LICG));
- De toekomstige verplichte identificatie en registratie van honden, waarmee gevonden honden sneller kunnen worden herenigd met hun eigenaar;

- De toekomstige AMvB gezelschapsdieren welke regels stelt aan de handel in gezelschapsdieren en waarin aandacht zal komen voor de voorlichting aan potentiële kopers van dieren;
- De toekomstige positieflijst waarmee het aantal diersoorten dat kan worden gehouden wordt beperkt.
- De komst van de dierenpolitie waarmee meer capaciteit ontstaat voor de afhandeling van meldingen over verwaarlozing en mishandeling van dieren

Met betrekking tot de vragen van de leden van de PvdD fractie over de inhoud van de AMvB gezelschapsdieren verwijs ik naar mijn beantwoording op vraag 23.

Circusdieren

(74)

De leden van de fractie voor de PvdD hebben met teleurstelling kennisgenomen van het voorgenomen beleid inzake circussen dat voormalig minister Verburg heeft uiteengezet in haar aanbiedingsbrief aan de Kamer bij het onderzoeksrapport «Welzijn van dieren in reizende circussen in Nederland» en het onderzoeksrapport «De intrinsieke waarde van dieren in performance-praktijken». Ondanks dat de rapporten veel en wezenlijke misstanden bij circusdieren benoemen, is de beleidslijn die voormalig minister in haar brief heeft verwoord nauwelijks een antwoord hierop. Graag vernemen de leden van de fractie voor de PvdD of de staatssecretaris een ambitieuzer beleid gaat voeren op het beleidsveld circusdieren? Zo ja, wanneer gaat hij hier concreet invulling aan geven? Zo nee, waarom niet?

De leden van de fractie voor de PvdD zijn van mening dat het hoog tijd is om spoedig een nationaal verbod in te stellen voor het houden en tentoonstellen van wilde dieren in circussen. Het door de ministerie van LNV gedane onderzoek naar de intrinsieke waarde van performance dieren concludeert dat wilde dieren in hun intrinsieke waarde in het geding is. Dit is tevens de conclusie van voormalig minister Verburg. Dat de huisvesting van dieren als olifanten, tijgers, leeuwen, giraffen en zeeleeuwen en de acts die zij gedwongen te worden uit te voeren in het circus indruisen tegen de vrijheid om hun natuurlijke gedrag te vertonen, is voor iedereen overduidelijk. Ook het vrij zijn van fysiek en fysiologisch en van angst en chronische stress zijn vrijheden die in het geding zijn in de circusomgeving. Niet alleen nationaal, maar ook internationaal en op verschillende niveaus zijn ontwikkelingen gaande die pleiten voor een verbod op het gebruik van wilde dieren in circussen. Graag horen de leden van de fractie voor de PvdD van de staatssecretaris of hij bereid is het gebruik van wilde dieren in het circus verbieden. Zo nee, kan de staatssecretaris toelichten waarom hij vindt dat het gebruik van wilde dieren gerechtvaardigd is, mede in het licht van de door de RDA bepleitte heroverweging van het diergebruik voor verschillende doeleinden in haar rapport «Agenda voor het Dierbeleid»? Als de staatssecretaris niet bereid is een verbod in te stellen of de mogelijkheden daartoe te onderzoeken zijn de leden van de PvdD-fractie benieuwd of hij dan wil overgaan tot het ontwikkelen van regelgeving en het stellen van minimumeisen. In dat geval willen de leden van de PvdD-fractie graag weten aan welke regels de staatssecretaris denkt en op welke termijn hij dat gaat uitvoeren.

Antwoord:

Voor het antwoord op deze vragen verwijs ik u naar mijn antwoord dat ik gegeven heb op vraag 2 en 61.

(75)

Voor het overige hebben de leden van de PvdD-fractie voor de volgende vragen aan de staatssecretaris:

In voornoemde brief aan de Kamer schrijft voormalig minister Verburg over de aanbeveling wilde dieren te herplaatsen naar hun natuurlijke omgeving. Verburg concludeert echter tegen de aanbeveling in dat herplaatsen geen optie is. Hoe is deze conclusie tot stand gekomen en op welke wijze zijn de opvangmogelijkheden onderzocht? Is de staatssecretaris bekend met het aanbod van Vereniging Wilde Dieren de Tent Uit om alle niet gedomesticeerde dieren uit circussen in Nederland op te vangen? Zo ja, is de staatssecretaris bereid om op dit aanbod in te gaan? Zo nee, waarom niet?

Voormalig minister Verburg heeft gezegd dat zij regels wil introduceren om het gebruik van deze dieren in entertainmentsvormen in stand te houden omdat volgens haar herplaatsing niet mogelijk is. Vervolgens zegt zij in reactie op het opvangaanbod van Wilde Dieren de Tent Uit dat ze daar niet toe zal overgaan omdat er al regels komen. Wat vindt de staatssecretaris van deze cirkelredenering? Vindt hij het toelaatbaar dat voormalig minister Verburg tegen de aanbevelingen van de in haar opdracht gedane onderzoeken ingaat, en haar eigen conclusies trekt?

Antwoord:

De onderzoekers van het onderzoeksrapport «De intrinsieke waarde van dieren in performancepraktijken», hebben geconstateerd dat de mogelijkheden om te herplaatsen heel beperkt zijn en dat rekening gehouden moet worden met de domesticatie van de dieren. De voormalig minister heeft dit onderschreven. De opvangmogelijkheden zijn niet verder onderzocht. Het aanbod van Wilde Dieren de Tent Uit is mij bekend, maar ik zal daar niet op in gaan. Minister Verburg had regelgeving toegezegd en vanuit dat gezichtspunt is het logisch dat zij geen gebruik maakte van het aanbod om circusedieren te herplaatsen. De circussen mogen immers de dieren behouden. In het onderzoeksrapport «Welzijn van dieren in reizende circussen in Nederland», bevelen de onderzoekers juist regelgeving aan. Deze aanbeveling heeft de voormalig minister alles tegen elkaar afwegende, overgenomen.

(76)

De leden van de PvdD-fractie waren heel erg verbaasd over de antwoorden die zij hebben ontvangen op Kamervragen over een circus dat illegaal rhesusapen en tijgerwelpjes in bezit bleek te hebben. In plaats van handhavend op te treden tegen dit circus, de dieren in beslag te nemen en boetes op te leggen vanwege het illegaal in bezit hebben van beschermde diersoorten, heeft het ministerie alsnog een vergunning afgegeven voor de betreffende dieren. Eigenhandige legalisering dus, in plaats van straf. De leden van de PvdD-fractie vinden dat de staatssecretaris dit niet kan maken. De ambitie om illegale handel in wilde dieren aan te pakken staat nota bene letterlijk in het regeerakkoord. Graag een uitleg op dit punt en kan de staatssecretaris daarbij ingaan op de verschillen met Dierenpark Emmen dat wel een boete opgelegd heeft gekregen (van € 40 000) voor het onder zich houden van illegale olifanten? Waarom heeft Dierenpark Emmen wel een boete gekregen voor het illegaal onder zich houden van beschermde diersoorten en Circus Renz Berlin niet? Wordt het circus alsnog beboet voor het langdurig onder zich houden van illegale primaten? Hoe rechtvaardigt de staatssecretaris dat het gebruik en houden van deze primaten is gelegaliseerd door het ministerie, terwijl hetzelfde ministerie liever geen primaten in circussen ziet?

Antwoord:

De rhesusapen en de tijgerwelpen bij het betreffende circus hadden een legale afkomst, die voldoet aan de CITES regelgeving. Het betreffende

buitenlandse circus heeft een aanvraag gedaan voor een bezitsonthefving, die in Duitsland bijvoorbeeld niet nodig is, maar in Nederland wel. DR had aanvragen van de betreffende circussen al langer in behandeling. Omdat de dieren rechtmatig verkregen waren, is een ontheffing van de Flora- en faunawet verleend. Als welzijnsvoorwaarde zijn de artikelen 36 en 37 van de Gwwd opgenomen.

Niet het Dierenpark Emmen maar een andere diertuin heeft een boete gehad. In dat geval was er sprake van overtredingen van de CITES regelgeving en niet zoals bij het circus van het enkel ontbreken van een bezitsonthefving. Het betreft dus twee verschillende feiten.

Er was geen aanleiding te veronderstellen dat de primaten door het circus niet goed zouden worden gehouden. Daarom is besloten om de ontheffing te verlenen. In de ontheffing is wel als voorwaarde opgenomen het voldoen aan artikel 36 en 37 Gwwd.

(77)

Acht de staatssecretaris het toelaatbaar dat olifanten aan de ketting worden gebonden?

Hoe vaak zijn circussen gecontroleerd op het welzijn van (niet)-gedomesticeerde dieren en de verplichte administratie hiervan? Wat is het beleid van de staatssecretaris ten aanzien van het verplicht chippen van paarden, wat bij ruim 40 paarden van de paarden in de door de universiteit van Wageningen onderzochte circussen niet in orde was?

Hoe vaak zullen circussen in 2011 gecontroleerd worden op het welzijn van (niet)gedomesticeerde dieren en de verplichte administratie hiervan? Wat zijn hier de verwachten kosten van?

Heeft de staatssecretaris de mogelijkheden om de ongeveer 30 verschillende in het circus aanwezig zijnde exotische diersoorten op te vangen onderzocht? Wat zijn de kosten van inbeslagname en herplaatsing/opvang?

Acht de staatssecretaris het toelaatbaar dat dieren voor entertainment worden gebruikt wanneer deze zwanger zijn, of ziek? Hoe wordt daarop gecontroleerd?

Acht de staatssecretaris het toelaatbaar en in lijn met de vergunningen wanneer circussen primaten onder zich houden en hiermee fokken, terwijl deze niet optreden? Moeten circussen die rondreizen met niet-gedomesticeerde dieren, deze tentoonstellen, maar niet gebruiken in de show, voldoen aan de diertuinrichtlijnen en zo nee, waarom niet?

Antwoord:

Olifanten horen niet aan de ketting te worden gebonden, zeker niet vele uren achter elkaar. Ik acht het alleen af en toe toelaatbaar, wanneer er een goede reden voor is. De AID heeft in 2007, 2008, 2009 en 2010 respectievelijk 1, 2, 3 en 9 welzijnscontroles bij circussen uitgevoerd. Het merendeel van deze controles is uitgevoerd naar aanleiding van klachten. Bij deze controles zijn geen overtredingen vastgesteld. De Europese regelgeving schrijft voor dat paarden een chip en een Europees paspoort moeten hebben. Nederland heeft deze verplichting ingevoerd. De nVWA controleert de welzijnsbepalingen bij circussen alleen naar aanleiding van klachten. Er is geen aanleiding om op basis van de resultaten van de (selecte) controles van de vorige jaren, het controlebeleid ten aanzien van circussen te wijzigen. Er zijn niet of nauwelijks overtredingen vastgesteld. De nVWA verwacht op basis van meldingen circa 10 controles per jaar uit te voeren. Hiervoor is maximaal 200 uur nodig. De mogelijkheden voor het opvangen van circusdieren is niet onderzocht. Evenmin is onderzocht wat dit zou kosten. In het geval dieren drachtig of ziek zijn, is dit toelaatbaar als dit niet in strijd is met artikel 36 en 37 Gwwd. Bij controles schakelde nVWA dierenartsen in om de gezondheidstoestand van dieren te kunnen vaststellen.

De ontheffing van de Flora- en Faunawet ziet op het bezit van rechtmatig verkregen dieren, niet op het fokken en/of optreden. Circussen vallen niet onder het Dierentuinenbesluit. In de definitie van richtlijn 99/22/EG VAN DE RAAD betreffende het houden van wilde dieren in dierentuinen, die geïmplementeerd is in het Dierentuinenbesluit, zijn circussen nadrukkelijk uitgesloten.

(78)

Wanneer wordt het aankomend beleid met regels ten aanzien van het houden en gebruiken van circusdieren afgerond en gaat deze in werking? Heeft de staatssecretaris tijdens het schrijven van dit beleid advies gevraagd bij dierenbeschermingsorganisaties? Zo ja, welke organisatie(s)? Zo nee, waarom niet?

In hoeverre denkt de staatssecretaris dat de behoeften van niet-gedomesticeerde/wilde dieren in circussen afwijkt van de behoeften van dieren in dierentuinen? Wordt het dierentuinbesluit tevens als uitgangspunt gebruikt voor de regels om dieren in circussen te houden en/of gebruiken? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

Er zijn grote overeenkomsten in behoeften, maar het is lastig om overeenkomsten of verschillen van behoeften tussen dierentuindieren en circusdieren te duiden, omdat ze in verschillende situaties verkeren, Voor de overige vragen verwijs ik u naar het antwoord op vraag 2.

(79)

Acht de staatssecretaris het toelaatbaar dat het circuspubliek, waaronder kinderen, met (jonge) tijgers op de foto kan of met deze roofdieren kan spelen? Zo ja, tot welke leeftijd van de tijgers of andere grote roofkatten vindt de staatssecretaris dit toelaatbaar? Wie is verantwoordelijk wanneer een dergelijke samenkomst tussen publiek en dier leidt tot letsel?

Antwoord:

Ik acht het zeer onverstandig om kinderen of volwassenen met tijgers te laten om gaan. Mocht er onverhoopt een ongeluk gebeuren, dan zal in dat geval bepaald moeten worden wie daar de verantwoordelijkheid voor draagt en in welke mate.

(80)

Hoe typeert de staatssecretaris het gebruik van een olifantenhaak om olifanten een kunstje te laten doen? Vindt hij dat toelaatbaar of zou hij het eerder dierenmishandeling noemen? Valt het gebruik van de olifantenhaak onder artikel 36, Gezondheids- en welzijnswet voor dieren? Graag een reactie van de staatssecretaris op dit punt.

Antwoord:

Het zodanig gebruik van de olifantenhaak dat het dier pijn wordt gedaan, acht ik niet toelaatbaar en valt mogelijk onder artikel 36 van de Gwwd. Of dit ook daadwerkelijk dierenmishandeling is, is uiteindelijk ter beoordeling aan de rechter.

(81)

De transportverordening is tevens van toepassing op circusdieren. De minimale stahoogte voor dieren is echter niet haalbaar wanneer giraffen getransporteerd worden. Toch wordt er in Nederland ongeveer wekelijks een giraffe getransporteerd, liggend, om naar een nieuwe circuslocatie te rijden. In enkele gevallen moet het dier bijna een etmaal liggend in haar trailer verblijven, terwijl giraffen in het wild vaak niet langer dan 15 minuten liggen. Acht de staatssecretaris het toelaatbaar dat giraffen in

circussen gebruikt worden, mede gelet op de transporten? Zo ja, waarom? Zo nee, wordt het gebruik van giraffen in circussen verboden? Komt er een positieflijst van dieren die in circussen gebruikt mogen worden?

Antwoord:

Zolang de giraffe er niet van te lijden heeft, is het toegestaan. Voor de overige vragen verwijs ik u naar mijn antwoord op vraag 2.

(82)

Wat is de mening van de staatssecretaris over het besluit van o.a. het Groot Kerstcircus Den Haag om geen roofkatten meer in de show te gebruiken?

Hoe verhoudt het houden van exotische dieren in koude temperaturen (onder de 15 graden) zoals bijvoorbeeld giraffen of Aziatische olifanten zich tot artikel 36 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren? Is de staatssecretaris op de hoogte van de ernstige gezondheidsrisico's van het houden van deze dieren onder 15 graden, met de dood tot gevolg? Weet de staatssecretaris dat deze dieren in circussen in Nederland deze winterperiode meerdere malen onder de 15 graden werden gehuisvest?

Denkt de staatssecretaris dat controles bij het circus door de nVWA een objectief beeld zullen opleveren, wanneer hun bezoek vooraf wordt aangekondigd bij circussen?

Antwoord:

Het Groot Kerstcircus Den Haag heeft geen roofkatten, omdat de habitat ondanks ruime buitenkooien te beperkt is. Dit staat op de website van het circus. Het circus neemt hier zijn verantwoordelijkheid en dat waardeer ik ten zeerste.

Rond de afgelopen kerstdagen heeft de nVWA na klachten drie circussen gecontroleerd. Bij twee daarvan is de controle aangekondigd. Bij geen van de circussen heeft de nVWA onregelmatigheden aangetroffen. De olifanten werden overdag in tenten gehouden, waarin de gemeten ruimtetemperaturen varieerden van 18,3 tot 21 gr. Celsius. Er was voldoende verwarmingscapaciteit aanwezig. De olifanten overnachtten voornamelijk in hun (goed verwarmde) transportwagens en zagen er gezond uit. De CITES documenten waren in orde.

(83)

Is de staatssecretaris ervan op de hoogte dat 19 van de 20 optredende olifanten in circussen in Nederland afkomstig zijn, en dus gevangen is, uit het wild? Hoe verhoudt zich dat met de mening van voormalig minister Verburg in de brief aan de Tweede Kamer waarin zij stelt dat «Wel ben ik van mening dat dieren die uit het wild worden verworven, niet meer zouden moeten worden gebruikt in circussen.» Wat is het herplaatsingsbeleid van de staatssecretaris voor deze 19 olifanten?

Antwoord:

Ik heb geen concrete signalen ontvangen dat in Nederlandse circussen en in Nederland rondreizende buitenlandse circussen op een dergelijke schaal olifanten aanwezig zijn die uit het wild gevangen zijn. De controle-resultaten van de afgelopen jaren wijzen eerder op het tegendeel. Ik ben bereid de nVWA daartoe controles uit te laten voeren, met het oog op de illegaliteit van de dieren, maar alleen als zij de beschikking krijgt over concrete aanwijzingen. Deze kan men kwijt bij de meldkamer van de nVWA of desnoods bij het meldpunt misdaad anoniem. De zin «Wel ben ik van mening dat dieren die uit het wild verworven zijn niet meer zouden

moeten optreden», zijn gemaakt in het kader van nog te ontwikkelen regelgeving, zoals mijn voorganger had aangegeven. (zie ook vraag 2).

(84)

Vindt de staatssecretaris het acceptabel dat wilde dieren uit circussen worden verhuurd aan particulieren of bijvoorbeeld evenementenbureaus? Zo ja, op welke gronden en welke voorwaarden? Zo nee, gaat hij dit verbieden?

Antwoord:

Zolang er goed gewaakt wordt over het welzijn en de gezondheid van de dieren, vind ik verhuur van dieren acceptabel.

Dierentuindieren

(85)

Evaluatie Dierentuinenbesluit

De leden van de PvdD-fractie zijn zeer ontevreden over de beantwoording van de vragen die de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft gesteld aan voormalig minister Verburg over het Evaluatieonderzoek Dierentuinen. Het onderzoek, uitgevoerd naar aanleiding van een aangenomen motie, had een evaluatie moeten zijn van het Dierentuinenbesluit met daarbij aandacht voor de functie, de huisvestingseisen en het fok- en transactiebeleid van dierentuinen. Veel vragen over het welzijn van dieren zijn echter niet beantwoord, en de voormalig minister leek zo haar eigen conclusies te verbinden aan het inzicht dat er nu is over het functioneren van het Dierentuinenbesluit in de praktijk. Zij ging niet in op belangrijke resultaten uit het onderzoek en trok conclusies over zaken die helemaal niet zijn onderzocht. Het lijkt er sterk op dat de voormalig minister helemaal niet serieus naar de evaluatie heeft willen kijken. De conclusie «we kunnen alles laten zoals het is» is niet onderbouwd en voor de leden van de fractie van de PvdD dan ook onacceptabel.

De voormalig minister geeft aan dat de onderzoekers het beeld hebben gekregen dat het welzijnsniveau in Nederlandse dierentuinen in het algemeen voldoende tot goed is. De voormalig minister baseert zich hierbij op passages uit het onderzoek die refereren aan de gevoerde gesprekken en de bestudeerde verslagen van de visitatiecommissie en de Algemene Inspectiedienst. Voorts geeft de voormalig minister aan dat diverse respondenten, waaronder de geraadpleegde experts, van mening zijn dat de doelvoorschriften voor welzijn hoog zijn ingestoken. De onderzoekers geven echter ook aan dat de beoordeling door de visitatiecommissie veel transparanter moet, door bijvoorbeeld de beoordelingscriteria openbaar te maken, en zij concluderen dat er onvoldoende sanctiemogelijkheden zijn. Daar heeft de voormalig minister het niet over. Is de staatssecretaris het met ons eens dat je pas sussende conclusies kunt trekken wanneer het welzijn van dieren in dierentuinen gedegen is onderzocht? En is hij daar ook toe bereid?

Antwoord:

De minister heeft naar aanleiding van de motie een evaluatieonderzoek uitgevoerd. Daarbij is gekozen voor onderzoek naar het functioneren van de uitvoering van het besluit en de bruikbaarheid van de voorschriften van het besluit. Verschillende betrokkenen en experts zijn door de onderzoekers geraadpleegd. De onderzoekers hebben geconcludeerd dat het besluit zijn werk doet, dat het welzijn voldoende tot goed te noemen is en dat er een stijging van het welzijnsniveau heeft plaatsgevonden. Ik ben niet bereid om nieuwe opdrachten te verstrekken gezien de eerdere conclusies en de kosten en inzet die dergelijke onderzoeken met zich meebrengen.

(86)

De leden van de PvdD-fractie verwijzen ook hier naar de RDA-rapporten «Verantwoord Houden» en «Agenda voor het Dierbeleid». Het houden van dieren is niet vanzelfsprekend, niet onvoorwaardelijk en niet ongelimiteerd. Zonder expliciete afweging, waarbij de feiten over de mate waarin het welzijn en de belangen van de dieren wordt aangetast op tafel moeten liggen en worden afgewogen tegen de belangen van het tentoonstellen van deze dieren, hebben Dierentuinen geen automatisch bestaansrecht. In dit licht zijn de leden van de fractie van de PvdD ook zeer verbaasd over de uitspraak van de voormalig minister dat zij educatie niet beschouwt als voornaamste bestaansrecht van Dierentuinen. Zij vervolgt door te stellen dat dagelijks veel gezinnen genieten van de dieren, vooral door ernaar te kijken. «Dat vind ik niet verkeerd, want ook het aanschouwen van dieren roept positieve gevoelens op en levert daarmee indirect een bijdrage aan natuurbesef». Wat de voormalig minister hier doet is eerst het enige, tot nu toe nog doorslaggevende, argument voor het tentoonstellen van wilde dieren, onderuit halen als voorwaarde voor het bestaansrecht voor een Dierentuin om vervolgens toch op een zelfverzonnen educatief effect wijzen van het kijken naar opgesloten dieren en de positieve gevoelens die dat zou opwekken. Twee dingen hierover. Eén: de educatieve functie is een wettelijke randvoorwaarde voor het bestaansrecht van een dierentuin, dus de voormalig minister vliegt hier behoorlijk uit de bocht. Is de staatssecretaris dat met de leden van de PvdD-fractie eens? Twee: de manier waarop de voormalig minister de educatieve functie van dierentuinen denkt in te vullen maakt van die educatieve rol een dode letter. Leuk voor de bühne ter verdediging van het bestaan van dierentuinen, maar nergens onderbouwd dat er ook een daadwerkelijke, substantiële educatieve waarde uitgaat van het tentoonstellen van dieren die zou kunnen opwegen tegen de welzijnsschade bij de dieren. We horen graag van de staatssecretaris hoe hij tegen de educatieve functie van dierentuinen aankijkt en welke concrete, meetbare invulling hij daaraan zou willen geven. Daarnaast krijgen we graag een toezegging dat het welzijn van dieren in dierentuinen goed wordt onderzocht. De resultaten hiervan zouden de basis moeten vormen voor een heroverweging van de rechtvaardiging van het houden en tentoonstellen van dieren in dierentuinen, zoals aanbevolen door de RDA.

Antwoord:

De doelstelling van het Dierentuinenbesluit is meerledig: het waarborgen van dierenwelzijn, behoud van biodiversiteit door deelname aan fokprogramma's of onderzoek en educatie en bewustwording van het publiek. Het Dierentuinenbesluit schrijft voor dat het informatief en educatief programma de dieren zoveel mogelijk binnen de biologische en ecologische context plaatst. Recreatie in dierentuinen biedt een lage drempel om met educatie in aanraking te komen. Ik zal geen meetbare invulling geven aan educatie in dierentuinen. De visitatiecommissie beoordeelt het educatieprogramma. Verder verwijs ik u naar vraag 85.

(87)

Fokbeleid

Het Evaluatieonderzoek Dierentuinen concludeert dat dierentuinen nauwelijks dieren fokken om terug te plaatsen in de natuur, maar vooral om de dierentuinpopulatie in stand te houden. De voormalig minister van LNV neemt de aanbeveling van de onderzoekers over om dierentuinen het doel van fokken op te laten nemen in de protocollen. De leden van de fractie van de PvdD vinden dat er een einde moet komen aan het fokken met dieren in dierentuinen. Zolang dat toch gebeurt, is transparantie ten aanzien van het fokbeleid van groot belang. Het fokbeleid van dierentuinen zou in elk geval niet mogen leiden tot een overschot aan dieren. Is de staatssecretaris dat met de leden van de PvdD-fractie eens? Door het

fokbeleid van de Europese dierentuinen wordt juist een grote hoeveelheid surplusdieren gecreëerd. Opvangcentra zoals Stichting AAP krijgen veel verzoeken om deze dieren op te vangen. Dat kan toch niet de bedoeling zijn? Graag een toezegging van de staatssecretaris dat hij strikte voorwaarden zal verbinden aan het fokken met dieren in dierentuinen om het ontstaan van overschotten van dieren, die vervolgens worden aangeboden bij opvangcentra of worden afgemaakt, te voorkomen.

Antwoord:

Ik ben het met u eens dat dierentuinen een terughoudend fokbeleid moeten voeren om surplusdieren te voorkomen. Bij de door de European Association of Zoos and Aquaria (EAZA) erkende fokprogramma's European Endangered species Programme (EEP) en het European StudBook (ESB), wordt dat ook nagestreefd. Ik acht het fokbeleid de verantwoordelijkheid van de dierentuin. Ik zal geen verdere maatregelen voorschrijven op dit punt.

(88)

Vrijstellingsregeling

Verschillende inrichtingen waar verzamelingen dieren worden gehouden, bijvoorbeeld ten behoeve van vermaak of decoratie, zoals restaurants, hotels, campings en circussen vallen onder de Vrijstellingsregeling van het Dierentuinenbesluit en zijn niet vergunningplichtig. Hiervoor gelden geen huisvestings- en verzorgingseisen, maar slechts de algemene bepalingen uit artikelen 36 en 37 van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren. Er zijn geen voorwaarden ten aanzien van het doel om dieren te houden en toezicht ontbreekt. De onderzoekers adviseren om deze instanties in kaart te brengen. De voormalig minister van LNV laat dat advies onbesproken en geeft alleen aan dat er geen meldingsplicht is en dat deze inrichtingen derhalve niet bekend zijn. De leden van de fractie van de PvdD vinden het onbegrijpelijk dat je in Nederland bijzondere, uitheemse diersoorten zoals bijvoorbeeld flamingo's mag gebruiken ter decoratie op een dancefeest, dat daar geen voorwaarden aan verbonden zijn en dat de overheid niet eens zicht heeft op de organisaties die dat doen. Als het advies van de onderzoekers om deze instanties in kaart te brengen niet wordt overgenomen, had de voormalige minister tenminste moeten beargumenteren waarom. De leden van de PvdD-fractie gaan er nu vanuit dat de staatssecretaris het advies wel overneemt, mede gelet op de RDA-conclusie dat de overheid als eindverantwoordelijke voor het welzijn van gehouden dieren minstens moet zorgen dat zij voldoende zicht heeft op die dieren. Graag een reactie van de staatssecretaris.

Antwoord:

Ik neem het advies niet over om alle inrichtingen waar dieren worden gehouden te registreren. Het is allerm minst duidelijk dat er strafbare feiten worden gepleegd. Dit zou onevenredige controlekosten en administratieve lasten met zich meebrengen. Mijn reactie op de conclusies in het rapport «Verantwoord Houden» van de RDA, zal ik u in de eerste helft van 2011 doen toekomen.

(89)

De inrichtingen die onder de Vrijstellingsregeling vallen zijn bovendien vaak niet in staat om tegemoet te komen aan de huisvestings- en verzorgingseisen voor de dieren, wat ernstige welzijnsaantastingen met zich mee kan brengen. Daarom is het van groot belang om deze inrichtingen ook vergunningplichtig te maken, zodat zij ook aan voorwaarden die gesteld worden in het Dierentuinenbesluit moeten voldoen. Kan de staatssecretaris dit toezeggen?

Antwoord:

Als inrichtingen niet voldoen aan art 36 en 37 Gwvd dan kan dat gemeld worden bij de nVWA. De melding zal behandeld worden.

(90)

Opvangcentra

Ook opvangcentra die wilde dieren houden vallen onder het Dierentuinenbesluit. Dit levert vaak onduidelijke situaties op. Opvangcentra richten hun aandacht op de gezondheid en het welzijn van individuele dieren, terwijl dierentuinen – in de strikte betekenis van het woord – het in stand houden van (dierentuin)populaties als doel hebben.

De leden van de fractie van de PvdD vinden dat ook dierentuinen dierenwelzijn als belangrijkste doel zouden moeten nastreven en moeten worden omgevormd tot opvangcentra voor wilde dieren die niet meer terug kunnen naar de natuur. Om te beginnen zouden dierentuinen een rol kunnen spelen bij het opvangen van dieren. Daar zijn wel voorwaarden aan verbonden, want dan staat de opvangfunctie centraal, en niet het vermaak zoals nu nog het geval is. Hoe kijkt de staatssecretaris daar tegenaan?

Antwoord:

Het waarborgen van dierenwelzijn is een belangrijk doel van het Dierentuinenbesluit. In een aantal gevallen worden in beslag genomen dieren geplaatst bij dierentuinen. Een aantal dierentuinen neemt ook dieren op waar afstand van wordt gedaan. Met uitzondering van de in beslag genomen dieren, is het Dierentuinenbesluit op alle dieren van toepassing. Het opnemen van dieren blijft de verantwoordelijkheid van de dierentuin. De dierentuin bepaalt of dit in zijn beleid past en hij aan de voorschriften van het Dierentuinenbesluit kan voldoen. Ik wil niet zo ver gaan om dierentuinen te verplichten zich om te vormen tot opvangcentra.

(91)

Het is van belang dat kwaliteitscriteria voor opvangcentra duidelijk geformuleerd worden; niet alleen ten aanzien van huisvesting en verzorging, maar met name ook regels voor administratie en deze regels ook te handhaven, omdat ze anders erg kwetsbaar zijn.

De kwaliteit van de opvang van niet-gedomesticeerde inheemse dieren zal door het kwaliteitsprotocol dat is opgesteld door de Vereniging van Opvangcentra voor Niet-gedomesticeerde Dieren (VOND) verbeteren. Op het gebied van opvang van uitheemse niet-gedomesticeerde dieren moeten we constateren dat er geen verbeteringen zijn geweest. In de antwoorden van de voormalige minister op feitelijke vragen over de Voortgangsrapportage, die zij op 15 april jl. naar de Tweede Kamer heeft gestuurd blijkt dat er ook voor in beslaggenomen dieren geen grote verbeteringen zijn te verwachten op de korte termijn. De voormalig minister geeft aan dat er momenteel aanvullende welzijnsvoorschriften worden geformuleerd voor de opvang van in beslaggenomen in- en uitheemse dieren, waarna de contracten met opslaghouders worden afgesloten. Ofschoon deze toetsing het kaf van het koren zou moeten scheiden, lijkt in de praktijk dat de kwaliteit van de opvang onvoldoende kan zijn bij contractpartners (structurele sterfte van 25% of meer). Hoe kijkt de staatssecretaris hiernaar en wat zijn ambities voor de verbetering van de kwaliteit van de opvang van uitheemse niet-gedomesticeerde dieren?

Antwoord:

Opvang van deze dieren berust op particuliere initiatieven. Het verzekeren van het dierenwelzijn van opgevangen dieren is dan ook primair private verantwoordelijkheid. Op grond van de Flora- en faunawet zijn wel minimumwaarborgen op dit punt verbonden aan de ontheffing. Waar het de inbeslaggenomen soorten betreft beoordeelt Dienst Regelingen de

naleving van de minimumvoorwaarden door de contractpartners. Deze eisen worden momenteel tegen het licht gehouden en aangevuld, na overleg met de betrokken organisaties, als dat echt nodig is om misstanden tegen te gaan. Mijn inzet is echter om te voorkomen dat hier een nieuw regelwoud ontstaat.

Paarden

(92)

Aanbieding Voortgangsrapportage Welzijn Paardenhouderij 2009 van de Sectorraad Paarden

De leden van de fractie van de PvdD wijzen al jaren op de enorme welzijnsproblematiek bij paarden en de noodzaak hier snel iets aan te doen. Deze problematiek is onder andere beschreven in het rapport «Ongerief bij rundvee, varkens, pluimvee, nertsen en paarden» (2007) van de Animal Science Group (ASG) van de Wageningen UR. Dan gaat het om problemen als het eenzaam stallen van paarden terwijl het sociale dieren zijn, afwijkend gedrag dat hierdoor ontstaat, het veel te vroeg en abrupt spenen van veulens, het te jong in training brengen van paarden, het toepassen van verboden hulpmiddelen, fokkerij, etcetera. Als bron voor dit rapport heeft de ASG het advies «Mogelijke dierenwelzijnsproblemen in de paardenhouderij» van de RDA uit 2003 gebruikt. Ook dit rapport noemde al de grootste misstanden in de paardenhouderij, zoals:

- krappe stallen, waarbij de mogelijkheden tot contact, interactie met de omgeving, beweging en foerageren beperkt zijn;
- te energierijke, structuurarme voeding;
- een aantal trainingsmethoden, rijstijlen en hulpmiddelen;
- transport: stress bij laden/lossen en tijdens transport;
- onnatuurlijke wijze van voortplanting;
- veulens die te jong van de merrie worden gescheiden;
- cosmetische verzorging (zoals het scheren van tasharen) en fokken op schoonheidsidealen.

In 2007 heeft voormalig minister Verburg de sector, vertegenwoordigd in de Sectorraad Paarden (SRP), opgedragen om orde op zaken te stellen. De sectorraad moest binnen een jaar met een plan van aanpak komen om het paardenwelzijn in Nederland te verbeteren. De daarin aangekondigde maatregelen zouden binnen drie jaar moeten worden ingevoerd. Wanneer dit niet zou lukken, zou de overheid regels stellen. De leden van de fractie van de PvdD zijn van het begin af aan zeer sceptisch geweest over deze aanpak. Om te beginnen zou een eventueel Plan van Aanpak alleen van toepassing zijn voor de paarden die in de professionele paardenhouderij gehouden worden. Dat is slechts de helft van het aantal paarden en pony's in Nederland. Was er voor die andere helft geen noodzaak om hun welzijn te verbeteren? De leden van de PvdD-fractie meenden van wel en dat doen deze leden nog steeds.

Verder wezen de leden van de PvdD-fractie er op de zeer beperkte mate van georganiseerdheid van de paardensector en het vrijblijvende karakter dat een dergelijk Plan van Aanpak zou hebben. Voor hoeveel paarden en pony's zouden de afspraken dan eigenlijk een positieve stap vooruit betekenen? Hoe zouden noodzakelijke welzijnsverbeteringen kunnen worden afgedwongen? Op die vragen had de voormalig minister geen antwoord, en de leden van de PvdD-fractie weten wel waarom: zo'n vrijblijvende aanpak kan helemaal geen verbeteringen garanderen. Los van onze fundamentele kritiek op deze werkwijze zien de leden van de PvdD-fractie dat de beloftes die wel zijn gedaan keer op keer niet worden nagekomen. Het is nu 2011 en er ligt nog steeds geen goed plan van de sectorraad terwijl dat er in 2008 al had moeten zijn. Laat staan dat er iets aan het aanpakken van de misstanden is gedaan. Wat er ligt is een plan dat uitblinkt in algemeenheden, vrijblijvendheid, waarin doelstellingen ontbreken, evenals ambitie en daadkracht. Ook voormalig minister

Verburg heeft dit gezien en heeft de sectorraad tot drie keer toe gevraagd met een beter plan te komen. Zo gaf zij in 2009 als reactie op het plan van aanpak van de sector dat het plan verder moest worden uitgewerkt en geconcretiseerd. Zij vroeg de sector voor 1 augustus 2009 met een beter plan te komen, met daarin aangegeven wanneer wat is gerealiseerd en hoe dat bereikt gaat worden. In het AO Paardenhouderij op 8 april 2009 dat daarop volgde voegt zij hier nog aan toe dat dit nieuwe plan «gelooftwaardig» en «gezaghebbend» moet zijn. Ook verlangde de voormalig minister van de sector elk jaar een voortgangsrapportage. In haar brief van 12 april 2010 geeft ze als reactie op de voortgangsrapportage over 2009 dat zij het als dé uitdaging voor de sector om dan dit jaar hun plannen maar concreet te maken. Want opnieuw is het niet gelukt. De leden van de PvdD-fractie moeten constateren dat de sector vele kansen heeft gekregen van de voormalig minister om met een goed plan te komen. En nog steeds, na ruim drie jaar, blijkt de sectorraad niet in staat een fatsoenlijk en concreet plan op te stellen om het welzijn van paarden te verbeteren. Hierdoor staan er nog steeds heel veel paarden te verpieteren in hun box, zonder weidegang en zonder beweging, en zijn ook andere grote misstanden nog niet aangepakt. De leden van de fractie van de PvdD vinden dit onacceptabel en hebben de staatssecretaris op televisie horen roepen dat het vóór 1 september 2011 geregeld moet zijn. Aan de manier waarop hij dat uitsprak maakten we op dat hij dat wellicht nogal stoer vond van zichzelf. We kunnen hem mededelen: de leden van de fractie van de PvdD zijn in het geheel niet onder de indruk. Integendeel, want als deze opmerking inderdaad de aanpak van de staatssecretaris weergeeft, komt er weer een half jaar uitstel bij. En dan de vervolgvraag: welke voorwaarden stelt de staatssecretaris aan het plan? En wat doet hij als het of te laat is of te weinig geloofwaardig en gezaghebbend, of allebei? De leden van de fractie van de PvdD herhalen hun pleidooi: er moeten duidelijke regels komen voor de bescherming van alle paarden en pony's in Nederland. De sectorraad is daar duidelijk niet toe in staat en heeft bovendien meer dan genoeg kansen gehad om te laten zien wat ze dan zou kunnen doen voor de paarden en pony's waar ze wel welzijnsbeleid voor zou kunnen ontwerpen.

Naast het traject dat is gevoerd zijn de leden van de fractie van de PvdD namelijk van mening dat ook op de inhoud van het plan en de voortgangsrapportage 2009 van de sectorraad heel veel valt aan te merken. Zo raakt het plan niet de kern van de welzijnsproblemen. De punten waar de sector zich hard voor maakt zoals Jacobskruiskruid, prikkeldraad, keuring van trailers, anti-dopingcontroles, erkenning van hoefsmeden behoeven aandacht en actie maar zijn slechts druppels op een gloeiende plaat waarbij de sectorraad overigens sterk leunt op de overheid. De echte problematiek, zoals de eenzame opsluiting van paarden, weidegang, misstanden in de fokkerij, couperen van staarten, trainingsmethoden, maar bijvoorbeeld de transporten van slachtpaarden- en pony's naar zuid-Italië worden niet aangepakt.

De leden van de fractie van de PvdD waren zeer verbaasd uit de mond van de staatssecretaris te horen dat bij solitaire stalling van een paard of pony geen dierenmishandeling vindt. Hij zou echt beter moeten weten. Gezond verstand vertelt ons dat je het sociale dieren niet aan moet doen om zonder soortgenootje zijn leven te slijten, wetenschappers en gedragsonderzoekers vertellen ons dat solitaire huisvesting het welzijn van paarden en pony's ernstig in gevaar brengt en zijn eigen ervaring met pony's zou de staatssecretaris daarbij moeten hebben leren hoe belangrijk de mogelijkheid tot sociaal contact met soortgenoten is voor deze dieren. Als de staatssecretaris niet bereid is te erkennen dat sociaal contact met soortgenoten een essentiële voorwaarde is voor het op welzijnsvriendelijke manier houden van paarden en pony's, vrezende leden echt het allergrootste voor deze dieren. De leden stellen de staatssecretaris bij deze

in de gelegenheid om zijn eerdere uitspraken in Uitgesproken WNL terug te nemen. De leden van de fractie van de PvdD willen heel graag duidelijkheid over waar de staatssecretaris precies staat ten opzichte van het welzijn van paarden en pony's en de inzichten die daarover bekend zijn. Zij willen dus ook weten of hij de welzijnsanalyses die we eerder noemden onderschrijft. Graag een bevestiging. Als dat niet het geval is, willen zij van de staatssecretaris weten op welke punten hij anders tegen de bevindingen aankijkt dan de onderzoekers.

Terug naar onze kritiek op het plan van de sectorraad dat uitblijkt in algemeenheden, vrijblijvendheid, waarin doelstellingen ontbreken, evenals ambitie en daadkracht. Een goed voorbeeld hiervan is het onderwerp huisvesting. De problematiek is helder: paarden zijn sociale dieren, en moeten niet eenzaam worden opgesloten in stallen die ook nog eens te krap zijn, en zeker niet langdurig. De aanpak is ook helder: leg minimale afmetingen van de stal vast, evenals verplichte weidegang en contact met andere paarden. De sectorraad beschrijft weliswaar een mooi streefbeeld over een vorm van huisvesting waarbij «recht wordt gedaan aan een goede samenhang tussen de behoefte aan sociale contacten, lichaamsbeweging, het natuurlijke eetgedrag en voorkomen van lichamelijke en natuurlijke ongemakken», maar een doelstelling en uitwerking daarvan ontbreekt. Daarmee is niet duidelijk wat de sectorraad wil bereiken op het gebied van huisvesting, op welke manier dit moet worden bereikt en op welk moment. De sectorraad gooit het over de boeg van dat er nog te weinig bekend is over wat er mis is en hoe het beter kan. Ze stelt «dat er tot op heden objectieve parameters ontbreken om het welzijn van paarden in hun huisvesting te meten», en vraagt het ministerie om onderzoek naar ontwikkeling van parameters voor huisvesting. Een gecompliceerd onderwerp noemt de sectorraad dit, «aangezien het begrip sociaal contact (nog) niet gedefinieerd is». De voormalig minister honoreert de onderzoeksvraag, terwijl het probleem huisvesting/paarden en aanpak hiervan allang bekend zijn (afmetingen stal, weidegang, sociale contacten etc.). De resultaten uit dat onderzoek worden opgenomen in een Handboek Huisvesting, wat paardenhouders vervolgens te zijner tijd kunnen toepassen. Of niet, dus.

De conclusie is helder: uitstelgedrag en vrijblijvendheid vieren hoogtij in de aanpak van de welzijnsproblemen in de paardenhouderij. Er is nog een paard of pony beter van geworden, dat moet ook worden vastgesteld. De voormalig minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit Verburg heeft in het algemeen overleg van april 2009 gezegd dat een paard geen fiets is. Een fiets kun je straffeloos drie weken in de schuur of een garage zetten. Je hoeft er niet naar om te kijken. Zo kun je echter niet omgaan met een paard of pony..., aldus voormalig minister Verburg. De leden van de fractie van de PvdD zijn van mening dat met dit plan en dit traject een paard ook ongestraft drie weken in een schuur kan worden gezet. Geen regeling en geen minister die het dier beschermt. Ten tijde van die uitspraak van de voormalig minister niet, en nu nog steeds niet. Kan de staatssecretaris aangeven of hij de aanpak van de sectorraad op het welzijnspunt huisvesting «daadkrachtig» vindt? Zo ja, kan hij dit toelichten? Vindt de staatssecretaris het acceptabel als een paard 24 uur per dag in een box staat? Zo nee, hoe gaat de staatssecretaris dat aantoonbaar tegen?

Verder heeft het plan een hoog compromisgehalte. Ook voormalig minister Verburg heeft dat opgemerkt. Een voorbeeld is de speenleeftijd van 4 maanden, dat in de plannen van de sectorraad is opgenomen. Maar was dit nu niet juist de huidige praktijk (4–6 maanden)? En is dit door de ASG WUR niet juist als probleem benoemd? Kan de staatssecretaris aangeven hoe dergelijke punten concreet bijdragen aan de verbetering van paardenwelzijn?

Het belangrijkste bezwaar blijft dat het plan in elk geval niets doet voor de paarden en pony's die buiten de bij de Sectorraad Paarden (SRP) aangesloten organisaties vallen. Dat is de helft van het totaal aantal paarden en pony's in Nederland, dus meer dan 200.000 paarden (totaal: 400 000 a 450 000). Opmerkelijk is dat de sectorraad zelf toegeeft dat zij het lastig vindt deze paardenhouders buiten de sector te bereiken, waarop zij de voormalig minister vraagt dit op zich te nemen. Die legt vervolgens de bal weer terug bij de sectorraad. Daar is maar één antwoord op: duidelijke welzijnsregels voor alle paarden en pony's in Nederland.

Kortom, de leden van de fractie PvdD zijn van mening dat er sinds 2007 niet wezenlijk iets is gebeurd in de aanpak van de misstanden in de paardenhouderij. Onderschrijft de staatssecretaris deze constatering? Zo nee, wat is er dan sinds 2007 concreet veranderd? De leden van de fractie van de PvdD vinden dit onacceptabel, en vinden dat allang het punt is bereikt waarop moet worden overgegaan tot het stellen van wettelijke regels voor paardenwelzijn. De tijd om als sector zelf orde op zaken te stellen en vrijblijvendheid is voorbij. Wat nodig is, is regelgeving in de vorm van een paardenbesluit met daarin de waarborgen, zijnde de minimale basiseisen, die ervoor kunnen zorgen dat alle paarden in Nederland het goed hebben. Want zelfs in het meest gunstige geval dat er een keer een overeenkomst tussen de sectorraad en de staatssecretaris wordt bereikt, worden heel veel paarden nog niet bereikt omdat zij buiten de bij de sectorraad aangesloten organisaties vallen. En ten tweede blijft alles op vrijwillige basis. De leden van de fractie van de PvdD zijn ervan overtuigd dat met minimale basiseisen geen enkele paardenliefhebber moeite zal hebben. Juist die mensen die zich er niet aan gelegen voelen, daar zijn die regels voor nodig.

De leden van de fractie van de PvdD vinden nog een keer uitstel voor de SRP tot 1 september 2011 onverantwoord en onacceptabel. De leden van de fractie van de PvdD willen daarom ook graag van de staatssecretaris weten waar hij de verwachting op baseert dat de sectorraad de komende 7,5 maand nu wél met een goed plan komt, als dat al 3,5 jaar niet is gelukt? Kan de staatssecretaris aangeven wanneer voor hem wel het punt is bereikt dat hij overgaat van zelfregulering op het stellen van regels? Wat is daarvoor nodig?

De leden van de fractie van de PvdD dagen de staatssecretaris uit een Paardenbesluit aan te kondigen en voor te bereiden. De Dierenbescherming heeft daar al een concept voor aangeleverd. Graag een reactie op dat voorstel, en heel graag actie nu.

Antwoord:

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik u naar vraag 36.

De zorg die de Partij voor de Dieren heeft over het bereiken van houders van alle dieren is een gedeelde zorg. De sectorraad heeft van meet af aan de intentie gehad om ook die houders te bereiken die niet zijn aangesloten bij één van de SRP-organisaties. Voor de inspanningen die voor deze groep zijn gedaan verwijs ik naar vraag 6.

Wat betreft de georganiseerdheid van de sector deel ik de conclusie van mijn voorgangster dat de sector heeft laten zien dat zij de krachten snel heeft weten te bundelen en ondanks de rijke variatie aan culturen en belangen erin is geslaagd te laten zien dat zij in staat is zich te organiseren. Een proces dat zich afgelopen jaar ook heeft voortgezet, want de hoefsmeden, gebitsverzorgers, paardenfysiotherapeuten hebben zich onlangs aangesloten bij de FNHO, waardoor het mogelijk is onderling betere afspraken te maken. (zie ook vraag 11). De samenwerking krijgt

bovendien vorm doordat de drie grootste organisaties, te weten de KNHS, FNHO én sinds augustus 2010 ook de KWPN het streven hebben om zich op één locatie, het Nationaal Hippisch Centrum, te vestigen. Daarnaast is in het afgelopen half jaar de Sectorraad gereorganiseerd waardoor zowel de organisatie als financiën beter gewaarborgd zijn.

Wat betreft de aanpak van misstanden in de fokkerij wil ik erop wijzen dat, mede in samenspraak met de sector, de uitvoeringsregelgeving van het Fokkerijbesluit is aangepast op een aantal onderdelen waardoor onder andere aanknopingspunten zijn gecreëerd voor het tegengaan van erfelijke gebreken. Wat betreft de aanpak van lange afstandtransporten van slachtpaarden zet ik mij in Europa in om de transportduur te beperken tot maximaal 8 uur.

Aangaande spenen wil ik het volgende zeggen. Het advies van de Sectorraad over de speenleeftijd van veulens is conform het advies van de ASG WUR. Omdat verkeerde speenpraktijken vaak het resultaat zijn van onwetendheid kan het bewustwordingsproces, dat de Sectorraad met haar Plan van Aanpak tracht te bewerkstelligen, bijdragen aan het verminderen van welzijnsproblemen ten gevolge van spenen. Wat betreft huisvesting onderschrijf ik de aanbeveling van de SRP dat, in afwachting van lopend onderzoek, twee maal de stokmaat in het kwadraat een goede stalmaat is.

Solitaire huisvesting

Ik onderschrijf de wetenschappelijke inzichten dat paarden sociale dieren zijn en derhalve behoefte hebben aan onderling contact. Het gaat mij echter te ver om solitaire stalling dierenmishandeling te noemen. Dierenmishandeling zijn voor mij excessen.

In de uitzending van Wakker Nederland reageerde ik op een artikel uit het conceptbesluit van de Dierenbescherming waarin staat dat ieder paard met tenminste 1 ander paard fysiek contact moet hebben. Dat betekent dus dat het verboden zou worden om één paard te houden. Dat verbod gaat mij te ver.

(93)

Stand van zaken couperen paardenstaarten

De leden van de fractie van de PvdD vinden het onbegrijpelijk dat voormalig minister Verburg in haar brief van 3 september 2010 aan de Kamer zo laconiek is over het nog steeds veelvuldig couperen van staarten bij paarden. Bij keuringen van trekpaarden in 2010 blijken er 30 van de 41 veulens een staart te hebben, en 25% dus niet! De voormalig minister reageert hierop door de Koninklijke Vereniging Het Nederlands Trekpaard (KVTH) te vragen om gegevens te blijven monitoren en op te nemen in de Voortgangsrapportage van het Plan van Aanpak Paardenwelzijn 2010 van de SRP. De leden vinden dit geen serieuze aanpak van een serieus probleem. Vindt de staatssecretaris een score van 25% gecoupeerde veulens op keuringen acceptabel? Deelt de staatssecretaris de opvatting dat het voortduren van het couperen van staarten bij veulens dan ook nog steeds een probleem is? Op welke wijze en termijn wil de staatssecretaris dit probleem aanpakken?

Sinds 2001 is het couperen van staarten van paarden in Nederland verboden, omdat dit een zeer pijnlijke ingreep is en een paardenstaart domweg een functie heeft. Dit verbod wordt echter vaak omzeild door paarden in Frankrijk te laten couperen, waar het nog wel is toegestaan. Tot nu toe heeft de minister, ondanks een aangenomen motie van de PvdD en de PvdA, niets gedaan aan het beëindigen van deze sluiproute. Zo had allang via een wettelijke regel, een paardenbesluit bijvoorbeeld, een verbod kunnen worden opgenomen om met een gecoupeerd paard deel

te nemen aan keuringen, wedstrijden, tentoonstellingen en vergelijkbare evenementen. Een andere regel die de minister had kunnen stellen is het onmogelijk maken om veulens in stamboeken in te schrijven die gecoupeerd zijn. De leden van de fractie van de PvdD zijn van mening dat er alle mogelijkheden zijn om de sluiproute tegen te gaan. Is de staatssecretaris bereid concrete maatregelen te nemen om een einde te maken aan deze sluiproute? Zo ja, door welke maatregelen en op welke termijn? Zo nee, waarom legt de staatssecretaris een Kamermotie hierover naast zich neer?

Vermeldenswaardig is trouwens dat paardenhouders in Frankrijk hun paarden nog wel mogen laten couperen, maar dat niet meer doen. Daar heeft de sector zich inmiddels zelf gereguleerd.

Voormalig minister Verburg schrijft in haar brief van 3 september 2010 aan de Kamer dat zij in Brussel zal aangeven voorstander te zijn van het verbod op het couperen van paarden. Kan de staatssecretaris aangeven wat hier de stand van zaken van is? Is hij bereid dit probleem in Brussel nogmaals te agenderen?

In de brief van 3 september 2010 aan de Kamer is ook te lezen dat drie oud-bestuursleden van de KVTH aangeven dat er binnen de Nederlandse landsgrenzen illegaal wordt gecoupeerd. De voormalig minister doet dat vervolgens af met de opmerking dat tot op heden controlerende instanties geen overtredingen met betrekking tot het coupeerverbod in Nederland is geconstateerd. De leden van de fractie van de PvdD vinden dit een zeer verontrustend punt. Kan de staatssecretaris aangeven welke concrete inspanningen de laatste jaren zijn geleverd om naleving van dit verbod te controleren?

Antwoord:

In Nederland is het couperen van paardenstaarten op grond van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren verboden. Ik kan het houden van paarden waarvan de staart in een andere Europese lidstaat rechtmatig is gecoupeerd niet verbieden. Het vrije verkeer van diensten staat hieraan in de weg. Om ervoor te zorgen dat couperen niet meer plaatsvindt, ben ik aangewezen op samenwerking met de sector. De Sectorraad Paard distantieert zich in haar Plan van Aanpak (2009) van het couperen van paardenstaarten. De Koninklijke Nederlandse Hippische Sportfederatie (KNHS) verbiedt paarden met een gecoupeerde staart deel te nemen aan evenementen. De Koninklijke Vereniging het Nederlandse Trekpaard en de Haflinger (KVTH) draagt sinds begin 2009 actief uit geen voorstander te zijn van couperen. De KVTH promoot het trekpaard met een lange staart. De KVTH geeft aan dat op veulenskeuringen een duidelijke toename te zien is van het aantal veulens met een staart en verwacht dat deze trend zal doorzetten. Tevens wil ik u verwijzen naar mijn antwoord op de vragen van het CDA en de SP.

Ik heb de Kamermotie niet naast mij neergelegd. In het antwoord op uw motie (Kamerstuk 28 286, nr. 246) heeft mijn voorganger aangegeven waarom het juridisch niet mogelijk is als overheid een einde te maken aan deze sluiproute.

Het naleven van het coupeerverbod is altijd een aandachtspunt bij controles op paarden die in het kader van andere wetgeving worden uitgevoerd.

(94)

Dierenmishandeling in Batenburg

De leden van de fractie van de PvdD zijn geenszins gerustgesteld door de antwoorden op de Kamervragen van de PvdD over het gebrek aan

optreden van de AID bij de paarden mishandeling in Batenburg. Twee paarden zijn daar eind 2009 vanwege uithongering geëuthaniseerd door een dierenarts. Dit terwijl bijna een half jaar eerder de AID van deze uitgehongerde paarden op de hoogte was. Althans, dat is nu een van de onduidelijkheden in de beantwoording van de Kamervragen. Daarin schrijft de voormalig minister dat de melding in de zomer van 2009 en de melding in november 2009 twee verschillende situaties betreft. Dit terwijl in de antwoorden ook is te lezen dat de melding in de zomer wel betrekking had op dezelfde locatie. Kan de staatssecretaris duidelijkheid scheppen of het nu wel of niet om hetzelfde paard ging?

De leden van de fractie van de PvdD vinden het ook onbegrijpelijk dat de politie en een burger kennelijk de mening zijn toegedaan dat het in de zomer van 2009 om een graatmager paard ging dat van uitputting de sloot in schoof, terwijl de AID zegt in kwestie geen acute welzijnsproblemen te hebben geconstateerd. Kan de staatssecretaris ook hier verheldering in brengen?

De voormalig minister geeft in beantwoording van de Kamervragen aan dat tegen de eigenaar van de dieren proces-verbaal is opgemaakt en daarnaast via het bestuursrechtelijke spoor direct maatregelen aangezegd om de situatie te verbeteren. Kan de staatssecretaris aangeven wat de stand van zaken is van zowel het bestuurs- als strafrechtelijke spoor in deze?

Kan de staatssecretaris ook aangeven hoe het nu met de paarden is gesteld die door de AID naar aanleiding van de melding in november 2009 zijn afgevoerd en in bewaring genomen toen bleek dat de situatie zich niet snel genoeg verbeterde, zoals uit de antwoorden uit de Kamervragen blijkt?

Kan de staatssecretaris ook aangeven hoe in het vervolg gaat worden voorkomen dat in Nederland nog paarden doodgaan door verhongering in een weiland?

Kan de staatssecretaris laten weten of diezelfde paardenhouder nu weer opnieuw paarden heeft, en zo ja, hoeveel en wat de gezondheidstoestand van deze dieren is? Deelt de staatssecretaris de mening dat in dit geval een permanent houdverbod uitkomst had kunnen bieden om recidive te voorkomen?

Antwoord:

Ten aanzien van de verwaarloozingszaak van enkele paarden in Batenburg vragen de leden van de PvdD fractie naar het verband tussen de melding in de zomer en najaar 2009, het strafrechtelijke en bestuursrechtelijke vervolg van deze zaak en de aanpak van verwaarlozing bij paarden.

Zoals reeds in de beantwoording van de Kamervragen is aangegeven ging het inderdaad om dezelfde locatie, maar om 2 verschillende meldingen van dierverwaarlozing op verschillende tijdstippen. Bij de 2e melding in november bleek het om meerdere paarden te gaan, terwijl de melding in juni een enkel dier betrof. Bij het onderzoek dat n.a.v. de melding in november is uitgevoerd, bleek een van de verwaarloosde dieren die uiteindelijk geëuthanaseerd is, wel hetzelfde dier te betreffen waarover in juni de eerste melding is gedaan. Alhoewel bij de controle in juni een dierenarts is ingeschakeld en een behandeling is voorgeschreven moet achteraf worden geconstateerd dat het optreden in de zomer het leed later dat jaar helaas niet heeft kunnen voorkomen.

Tegen de eigenaar van de paarden is proces-verbaal opgemaakt. Tot op heden is hierover van het OM nog geen besluit ontvangen. Bestuursrechtelijk is opgetreden door het euthanaseren van enkele dieren en het afvoeren en in bewaring nemen van de drie overige dieren. Het bezwaar dat de paardenhouder heeft aangetekend tegen de bestuursrechtelijke maatregelen is ongegrond verklaard. De drie weggevoerde paarden

zijn verkocht en uiteindelijk terecht gekomen bij enkele nieuwe eigenaren. Voor zover ik heb kunnen nagaan worden deze dieren nu goed verzorgd. Uit een recentelijke hercontrole is voorts gebleken dat op de betreffende locatie geen paarden meer aanwezig zijn. Tegen de betreffende paardenhouder loopt momenteel nog een onderzoek waarbij nader in beeld zal worden gebracht welke dieren deze in eigendom heeft en wat de gezondheidstoestand van deze dieren is.

Houders van dieren zijn zelf verantwoordelijk voor het welzijn van hun dieren. Het terugdringen van verwaarlozing is geen eenvoudige zaak. Het gaat niet om een specifieke groep houders en de groep paardenhouders is bovendien zeer heterogeen. Dit vraagt om een brede benadering. Dikwijls komt verwaarlozing voort uit gebrek aan kennis over de juiste huisvesting of verzorging. Ondanks goede bedoelingen kunnen er problemen ontstaan. Voor deze groep houders is bewustwording en voorlichting over juiste verzorging erg belangrijk. deze groep wordt onder andere bereikt via het NHK, LICG, levende Have, de sectorraad paarden, dierenbescherming (zie ook vraag 5).

Indien er sprake is van verwaarlozing of mishandeling kunnen LID en nVWa daar tegen optreden.

Tot slot ben ik zoals u weet in overleg met mijn collega van Veiligheid en Justitie over de toekomstige dierenpolitie. De capaciteit voor het afhandelen van meldingen van dierenverwaarlozing en dierenmishandeling zal de komende jaren behoorlijk toenemen. Ik verwacht daarom dat in de toekomst nog sneller kan worden gereageerd op meldingen en ook meer aandacht kan worden besteed aan preventie.

Ten aanzien van het houdverbod voor dieren is het op dit moment mogelijk een houdverbod op te leggen van 3 jaar. Deze termijn zal zoals u weet met het initiatiefwetsvoorstel van de leden Jacobi en Ormel, worden verlengd tot 10 jaar. Het is aan de rechter om te beslissen of een houdverbod in een bepaald geval een gepaste straf betreft.

Landbouwhuisdieren, waterbuffel-, herten en struisvogelhouderij

(95)

Rapport: Waterbuffel-, herten- en struisvogelhouderij in Nederland; Quickscan om risico's op ongerief in te schatten

De leden van de fractie van de PvdD maken zich zorgen de regels omtrent welke landbouwhuisdieren wel en niet gehouden mogen worden in Nederland, en welke regels daarbij gesteld worden. Het «rapport Waterbuffel-, herten- en struisvogelhouderij in Nederland; Quickscan om risico's op ongerief in te schatten» maakt naar mening van de leden van fractie van de PvdD duidelijk dat in ieder geval waterbuffels, struisvogels en herten niet gehouden kunnen worden in commerciële houdertinnen zonder dat hun welzijn ernstig wordt aangetast. Deelt de staatssecretaris deze conclusie? In de brief van zijn voorganger wordt aangegeven met de drie sectoren wordt besproken hoe het welzijn van de dieren daar waar nodig verbeterd kan worden. De leden van fractie van de PvdD willen weten wat er tot nu toe uit deze gesprekken is gekomen, wat is de stand van zaken hierbij?

Antwoord:

Ik verwijs hiervoor naar mijn antwoord op vraag 13.

(96)

De leden van fractie van de PvdD zijn van mening dat zelfs bij een aanscherping van de welzijnseisen deze dieren zullen lijden onder de manier waarop zij gehuisvest, getransporteerd en geslacht worden. Het rapport maakt duidelijk dat de industrie niet tegemoet komt aan de

natuurlijke behoeften van deze dieren. De leden van fractie van de PvdD zien willen dan ook dat waterbuffels, herten en struisvogels snel mogelijk van de positieflijst gehaald worden. Graag een reactie van de staatssecretaris hierop, is hij bereid commerciële houderij van deze dieren zo snel mogelijk te verbieden? Zo nee, waarom niet?

Het rapport stelt dat waterbuffels een grote natuurlijke behoefte hebben aan water en modder, om af te koelen. De leden van fractie van de PvdD zien de aanwezigheid van modder als onontbeerlijk voor het welzijn van waterbuffels, deelt de staatssecretaris deze mening? Zo ja, op welke wijze wil hij de toegang tot water en tot modder voor waterbuffels in Nederland garanderen? Zo nee, waarom niet? Tevens komt uit het rapport sterk naar voren dat waterbuffels niet zonder de andere kuddeleden kunnen. Dit gegeven verhoudt zich slecht met de huidige praktijk waarin waterbuffels zeker niet altijd toegang hebben tot de andere kuddeleden, deelt de staatssecretaris deze mening? Zo nee, waarom niet? Is de staatssecretaris bereid de positieflijst zo aan te passen dat waterbuffels daar niet meer op voorkomen? Zo nee, waarom niet?

Ook herten zijn niet geschikt om gehouden te worden, zo blijkt uit de quick-scan. De dieren hebben een natuurlijke neiging tot vluchten die nooit helemaal zal verdwijnen, dat betekent dat het houden van deze dieren nooit stress-vrij voor deze dieren zal zijn, deelt de staatssecretaris deze mening? Ook de grote problemen die bij het transport en bij slacht van deze dieren komen kijken zijn in de ogen van de leden van de fractie van de PvdD onacceptabel. Volgens de leden moet dit gegeven leiden tot een verbod op het houden van deze dieren. Graag een reactie. Herten worden momenteel ontdaan van hun gewei in de houderijen. Deelt de staatssecretaris de mening dat dit een ingreep is, en als zodanig ook zou uitgefaseerd moeten worden, volgens de ambities die zijn neergelegd om te komen tot een duurzame veehouderij? Deelt de staatssecretaris dan dus de mening dat het houden van herten niet mogelijk is in het beeld dat werd geschetst van een duurzame veehouderij door de voorganger van de staatssecretaris? Is de staatssecretaris bereid herten te schrappen van de positieflijst van de te houden dieren in Nederland? Zo nee, waarom niet, en neemt hij dan afstand van de ambitie om te komen tot een dierhouderij waar ingrepen niet meer noodzakelijk zijn?

Uit het rapport blijkt ook dat struisvogels niet gehouden kunnen worden in houderijen, omdat ze hun natuurlijk gedrag daarin onvoldoende kunnen uiten. Struisvogels zijn sociale dieren die in grote groepen samenleven, en grote afstanden moeten kunnen lopen. In houderijen wordt de ruimte die de dieren krijgen echter danig beperkt, ook omdat ze anders, doordat ze willen vluchten, een te grote snelheid ontwikkelen en zichzelf te pletter lopen. Struisvogelkuikens leren van hun ouders hoe ze zich bijvoorbeeld moeten voeden, ook dit natuurlijk gedrag is niet mogelijk binnen houderijen. Verder blijkt dat het transport voor deze dieren zeer veel ongerief oplevert, en ook is de sterfte onder kuikens schrikwekkend hoog (meer dan 30%). De leden van fractie van de PvdD zijn van mening dat het rapport inzichtelijk maakt waarom deze dieren niet gehouden kunnen worden in Nederland, en vragen de staatssecretaris om struisvogels van de positieflijst te verwijderen. Is hij hiertoe bereid? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

De ambities om te komen tot een duurzame veehouderij zijn onder meer vastgelegd in de Uitvoeringsagenda Duurzame Veehouderij en blijven actueel. In de UDV is net als in de nota dierenwelzijn de ambitie opgenomen dat gehouden dieren geen fysieke ingrepen ondergaan als gevolg van de wijze van het houden, met uitzondering van identificatie-ingrepen. Ook kunnen ingrepen zoals deze kunnen worden toegepast om erger ongerief te voorkomen. Het zagen van het gewei bij herten is

toegestaan. Het kan bij bokken, als het gewei verhard is, gedaan worden uit overwegingen van veiligheid voor zowel de dieren als de houders, om verwondingen te voorkomen.

(97)

De leden van de fractie van de PvdD zien meer diersoorten die commercieel gehouden worden, terwijl zij hiervoor niet geschikt zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor het houden van kamelen en alpaca's. Dat, terwijl deze dieren niet opgenomen zijn in het besluit voor productie te houden dieren. Is de staatssecretaris hiervan op de hoogte? Om hoeveel houderijen gaat het totaal in Nederland, en hoe kan het zijn dat deze situatie bestaat? De leden van fractie van de PvdD vinden het onbestaanbaar dat in een land als Nederland bijvoorbeeld kamelenmelkerijen bestaan, en vragen de staatssecretaris of hij deze mening deelt. Exotische dieren kunnen in Nederland niet gehouden worden, en zeker niet voor productiedoel-einden, deelt de staatssecretaris deze mening? Hoe wil hij een einde maken aan deze houderijen?

Antwoord:

Mij is één bedrijf in Nederland bekend dat dromedarissen (*Camelus dromedarius*) houdt voor de melkproductie. Dit bedrijf heeft daarvoor al sinds 2006 een ontheffing. Er zijn waarschijnlijk enkele bedrijven die commercieel alpaca's houden.

Het Besluit voor productie te houden dieren bevat een lijst van diersoorten die commercieel gehouden kunnen worden. De Raad voor dierenaangelegenheden heeft in december 2002 een procedure voorgesteld waarmee een verzoek om toevoeging van een vissoort aan de lijst kan worden beoordeeld (Advies RDA 2002/05). Kort gezegd houdt zij in dat bij een aanvraag een ontheffing wordt verleend voor het houden van de betreffende vissen voor productie mits aanvrager gedurende de periode waarvoor de ontheffing is verleend, onderzoek verricht naar de welzijnsaspecten van het houden van die vissen. Met gebruikmaking van die gegevens wordt bezien of de betreffende vissoort kan worden toegevoegd aan de lijst met voor productie te houden dieren. Deze systematiek kan ook voor andere diersoorten gebruikt worden.

In de afgelopen jaren zijn drie aanvragen met gebruikmaking van die procedure beoordeeld, namelijk voor de tong, een aantal steursoorten en een garnalsoort. Ik zal deze ook voor zoogdieren inzetten. Dat zal leiden tot een besluit over de toelaatbaarheid van het houden van die dieren voor productie.

Landbouwhuisdieren, duurzame stallen

(98)

Monitoring integraal duurzame stal- en houderijsystemen

De leden van fractie van de PvdD zijn niet onder de indruk van de voortgang die er wordt geboekt met betrekking tot integraal duurzame stallen. Ten eerste onderschrijven de leden de definitie niet die momenteel wordt gebruikt om integrale duurzaamheid aan te duiden. Als er slechts één of meerdere aspecten van een stal bovenwettelijke elementen bevatten, bijvoorbeeld een ammoniak-arme vloer, is er nog geen integrale duurzaamheid bereikt, onderschrijft de staatssecretaris deze conclusie? Veel van de maatregelen die momenteel worden genomen om de ammoniakuitstoot gaan bovendien ten koste van het dierenwelzijn: ammoniakarme vloeren zijn vaak zeer glad waardoor de dieren makkelijk uitglijden, luchtwassers zorgen ervoor dat de dieren nooit meer buitenlucht zien. Graag een reactie.

Deelt de staatssecretaris de mening dat er slechts van integrale duurzaamheid gesproken kan worden wanneer aan alle elementen hiervan wordt voldaan, en dat dus ook alleen stallen waar dieren hun natuurlijk gedrag kunnen uiten, en waar zij geen ingrepen hoeven te ondergaan, integraal duurzaam genoemd kunnen worden? Als deze definitie gehanteerd wordt, hoeveel procent van de in Nederland aanwezige stallen is dan integraal duurzaam te noemen? Graag een reactie. De voortgang die nu wordt geboekt mbt integraal duurzame stallen, zou er volgens de voorganger van de staatssecretaris toe moeten leiden dat in 2023 alle stallen integraal duurzaam zullen zijn. Deelt de staatssecretaris de mening van de leden van de PvdD-fractie dat voortschrijdend inzicht er hoogstwaarschijnlijk voor zal zorgen dat we in 2023 strengere normen stellen aan huisvesting dan de voorwaarden die we nu aan stallen stellen om integraal duurzaam te mogen heten? Dit zeker gelet op het feit dat er een ambitie ligt om in 2023 alleen nog een duurzame veehouderij te hebben in Nederland, waar dieren hun natuurlijk gedrag kunnen uitoefenen? Zo ja, hoe verhoudt zich dit tot het traject van «integraal duurzame stallen» waarbij een kleine bovenwettelijke aanpassing al in aanmerking komt voor deze benaming? Met andere woorden, deelt de staatssecretaris de mening dat de stallen die nu integraal duurzaam genoemd worden, dit in 2023 niet zullen zijn? Zo ja, op welke wijze zal de transitie die nodig is om tot diervriendelijke en duurzame huisvesting te komen, werkelijk in gang worden gezet? Kan de staatssecretaris bij de beantwoording van bovenstaande vragen ook ingaan op de ambities van de Nota Dierenwelzijn om het perspectief van het dier leidend te laten zijn bij de inrichting van stallen?

Antwoord:

Voor alle stallen geldt dat zij moeten voldoen aan de wettelijke minimum-eisen, die veelal op Europese regelgeving zijn gebaseerd. Voor de verdere verduurzaming van de veehouderij is de ambitie om verder te gaan dan de wettelijke eisen, waar dat economisch verantwoord is.

Mijn beleid voor de integraal duurzame stallen is daar op gericht. Onder integraal duurzame stallen worden verstaan stallen waarin verschillende duurzaamheidskenmerken in onderlinge samenhang zijn verbeterd ten opzichte van de gangbare stallen. Het gaat om stallen die, op het terrein van dierenwelzijn, zijn uitgerust met maatregelen die verder gaan dan hetgeen bij of krachtens wet is voorgeschreven en die tegelijkertijd tenminste voldoen aan maatschappelijke randvoorwaarden en wettelijke eisen ten aanzien van milieu, diergezondheid, arbeidsomstandigheden, landelijke inpasbaarheid én economische haalbaarheid.

De duurzaamheidskenmerken van integraal duurzame stallen zijn ontwikkelingsgericht en dynamisch. Voortschrijdend onderzoek en innovaties zullen ertoe leiden dat de integraal duurzame stal van vandaag een andere stal is dan die van 2015 of 2023. De duurzaamheidslat zal geleidelijk aan steeds hoger worden gelegd afhankelijk van de resultaten van onderzoek en innovaties.

De ambitie voor integraal duurzame stallen en de omschakeling naar een diervriendelijke en integraal duurzaam producerende veehouderij in 2023 wil ik langs drie sporen realiseren:

- 1) het herontwerp- en innovatiespoor gericht op de ontwikkeling en toepassing van innovatieve integraal duurzame stalsystemen. Dit heeft al tot concrete praktijktoepassingen geleid in de pluimveehouderij (Rondeel, Plantage, scharrelvleeskuikenstallen) en in de melkveehouderij (o.a. de vrijloopstal). Uitgangspunt bij de herontwerp- en innovatieprojecten is dat bij de vormgeving en inrichting maximaal tegemoet wordt gekomen aan de behoeften van de dieren en ingrepen niet meer nodig zijn.

- 2) het stimuleringsspoor (Regeling integraal duurzame stallen, MIA en Vamil, Regeling garantstelling landbouw, SBIR). Via dit spoor worden zowel investeringen in innovatieve integraal duurzame stallen gestimuleerd als investeringen in bovenwettelijke welzijns- en milieumaatregelen in stallen die op dit moment al mogelijk zijn. Hiermee worden ook op korte termijn stappen gezet die verder gaan dan de wettelijke eisen. Op basis van de resultaten van onderzoek en innovaties en de haalbaarheid in de praktijk zal de lat richting 2023 geleidelijk aan steeds hoger worden gelegd en zullen bijgevolg de voorwaarden voor deze regelingen worden aangescherpt.
- 3) het marktspoor waarbij wordt aangesloten bij de kracht en de wensen van marktpartijen en maatschappelijke organisaties om dierlijke producten duurzamer te produceren. Voorbeelden hiervan zijn onder andere de biologische producten, het scharrelkuikenvlees en verschillende initiatieven met varkensvlees en eieren.

(99)

Deelt de staatssecretaris de mening dat dit nu niet wordt toegepast? De leden van fractie van de PvdD zien wel dat er een aantal ontwerptrajecten zijn opgestart voor stallen waarbij wel vanuit dit uitgangspunt wordt gedacht, maar zij zien ook dat deze stallen er in de praktijk niet zijn, en dat er ook geen concrete plannen zijn om deze stallen daadwerkelijk te realiseren. Deelt de staatssecretaris die observatie, en hoe beoordeelt hij dit?

Antwoord:

Zie het voorgaande antwoord waarin ik heb aangegeven dat er concrete praktijktoepassingen zijn. Aanvullend heb ik de regeling «SBIR integraal duurzame stallen» ingezet om een verdere versnelling aan de diverse experimenten te geven, zodat die ook door de keten en marktpartijen worden opgepakt voor een brede implementatie.

(100)

Wat is er nodig om ervoor te zorgen dat er geen gangbare schuren meer worden neergezet, maar daadwerkelijk innovatieve stallen, waarbij het perspectief van de dieren inderdaad leidend is?

Antwoord:

Bij het antwoord op de vraag 98 heb ik aangegeven dat er drie sporen zijn waarlangs ik de omschakeling naar een diervriendelijke en integraal duurzaam producerende veehouderij in 2023 wil realiseren, waarbij perspectief van de dieren een belangrijk aspect vormt. Belangrijk is dat de noodzaak tot verduurzaming in de hele keten van producent tot en met retail en consument wordt ervaren.

(101)

Deelt de staatssecretaris de mening dat, gezien de vaak veel hogere kosten van deze stallen ten opzichte van een simpele blokkendoos als megastal, deze ontwikkeling niet vanuit de markt zelf zal komen, en dat deze afgedwongen zal moeten worden met behulp van regelgeving? Op welke wijze wil de staatssecretaris hier invulling aan geven?

Antwoord:

Op basis van de ervaringen tot nu toe heb ik er vertrouwen in dat de omschakeling naar een duurzame veehouderij volgens de hiervoor geschetste drie sporen voldoende perspectief biedt om de geschetste lange termijn duurzaamheidsdoelstelling in 2023 te realiseren.

(102)

Ten tweede willen de leden van fractie van de PvdD opmerken dat zij het vreemd vinden dat in monitoring van integraal duurzame stallen de biologische stallen worden meegeteld. Immers, voor biologische veehouders gelden meer verplichtingen aan de manier waarop dieren gehouden worden dan voor gangbare veehouders, die door andere normen dan die van de overheid worden afgedwongen. Biologische veehouders worden ook niet of nauwelijks ondersteund door de overheid, terwijl dit voor de gangbare veehouders wel een mogelijkheid is. Hoeveel procent van de stallen zou integraal duurzaam genoemd kunnen worden, volgens de definitie van de staatssecretaris, wanneer biologische stallen niet meegeteld worden? Graag een reactie.

Antwoord:

Volgens de tweede monitor integraal duurzame stallen (TK 28 286, nr. 413) bestond op 1 januari 2010 de 2,8% integraal duurzame stallen uit 1,7% biologische en 1,1% niet-biologische stallen.

NB cijfers van integraal duurzame stallen met peildatum 1 jan 2010:

	pluimvee	varkens	rundvee	totaal
% biologisch	3,0	1,1	1,8	1,7
% niet-bio	1,8	2,7	0,2	1,1
Totaal	4,8	3,8	2,0	2,8

Landbouwhuisdieren, biologische sector

(103)

Reactie op verzoek commissie om een reactie op het overzicht van WUR Livestock Research van de welzijnsprestaties biologische veehouderijsectoren

De leden van fractie van de PvdD hebben kennis genomen van de update over de welzijnsprestaties in de biologische veehouderij. Hoewel er op veel punten een bewezen meerwaarde is voor het dierenwelzijn van de biologische manier van houden, zijn er ook een groot aantal punten aan te wijzen waarin de biologische veehouderij nog stappen moet maken om het dierenwelzijn te borgen en te verbeteren. De leden zien dat de sector hiermee bezig is, maar betreurt het ook dat op een aantal punten geen enkele voortgang is geboekt ten opzichte van de nul-meting in 2007. Deelt de staatssecretaris deze zorg?

Op welke manier houdt de staatssecretaris toezicht op het verbetertraject binnen de biologische veehouderij? Geven er elementen in de update volgens de staatssecretaris aanleiding om het verbetertraject te intensiveren, en om ook vanuit de overheid mee te werken aan het bereiken van werkelijke vooruitgang? De grootste problemen zitten wat de leden van fractie van de PvdD betreft bij de biologische veehouderij bij de ingrepen die nog steeds toegepast worden, en bij de problemen met de mannelijke lijn. Deelt de staatssecretaris die mening, en welke concrete plannen bestaan er om deze problemen voortvarend op te pakken? Deelt de staatssecretaris de mening dat zeker in de biologische veehouderij de jonge dieren zo veel mogelijk bij de moeder zouden moeten kunnen blijven in de eerste periode van hun leven? De leden van fractie van de PvdD zien dat het project «Kalveren bij de koe» goede resultaten geeft, en dat dit werkelijk een verbetering voor het dierenwelzijn met zich mee brengt. Is de staatssecretaris bereid dit project uit te breiden, zodat meer veehouders hiermee ervaring kunnen opdoen?

Antwoord:

Sinds enkele jaren werkt de biologische veehouderij met een verbeteragenda. Bij acties die hieruit voortvloeien is de overheid betrokken, bijvoorbeeld bij het uitvoeren van onderzoek en het verspreiden van de kennis die hieruit voortvloeit naar de praktijk. De verbeteragenda 2010 biedt mij voldoende vertrouwen dat de biologische veehouderij hard blijft werken aan de tekortkomingen, maar ook aan nieuwe ambities. Intensivering vind ik daarom niet nodig. Ingrepen en problemen in de mannelijke lijn maken onderdeel uit van de verbeterpunten. Via herontwerpen van de veehouderij en ander fokbeleid worden deze problemen aangepakt. Het is aan de biologische veehouderij zelf om een duurzame transitie zoals kalf bij de koe te realiseren.

(104)

De voorganger van de staatssecretaris geeft in de brief aan dat de regering waarde hecht aan de samenwerking tussen de biologische en de gangbare veehouderij. Op welke wijze wordt de kennis vanuit de biologische veehouderij en het wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van deze sector ook gecommuniceerd naar en gebruikt door de gangbare veehouderij? Deelt de staatssecretaris in dit kader ook de mening van de leden van fractie van de PvdD dat onderzoek specifiek gericht op de biologische veehouderij gecontinueerd moet worden, zeker ook juist omdat de gangbare veehouderij daar ook zijn voordeel mee kan doen? Op welke wijze wil hij garanderen dat ook na 2012, wanneer er geen biologisch geoormerkte onderzoeksbudgetten naar biologisch onderzoek gaat, er gericht onderzoek kan worden gedaan ten behoeve van de biologische veehouderij?

Antwoord:

De stimulans voor samenwerking komt deels uit de sectoren zelf; ze zoeken zelf de verbinding in netwerken en onderzoek. Ook vanuit de overheid wordt door onderzoek naar de verbindingsmogelijkheden (zie rapporten LEI «Innovatief van nature? Impact van kennis uit de biologische sector (2009)» en «Samenwerken met biologisch, innovatie en verbinding in de varkenshouderij 2011») gezocht naar versterking van de verbinding. Door biologisch niet meer afzonderlijk te oormerken zal meer synergie gevonden worden binnen de algemene veehouderij-instrumentaria die de overheid biedt. In 2011 zal ik via de lopende dossiers op het gebied van fokkerij, huisvesting, management, transport en doden aansturen op uitbreiding en versterking van de verbindingen. Dit laat onverlet dat onderzoekswensen die specifiek zijn gerelateerd aan de biologische veehouderij kunnen worden ingebracht en zullen worden meegewogen bij het verdelen van beschikbare onderzoekscapaciteit.

Landbouwhuisdieren, konijnenhouderij

(105)

Plan van aanpak verbetering welzijn konijnenhouderijen

De leden van fractie van de PvdD zijn zeer teleurgesteld over het uitblijven van een aanpak van de misstanden in de konijnenhouderij. De quick-scan van de WUR op ongerief bij onder andere commercieel gehouden konijnen (2009) wees duidelijk uit dat konijnen geen geschikte dieren zijn om commercieel te houden. Agressie tussen de dieren komt veel voor omdat zij geen natuurlijke rangorde in stand kunnen houden, de draadgazenbodems zorgen voor ernstige voetzoolaandoeningen en veel van de dieren hebben vergroeiingen aan de ruggengraat omdat zij zich niet kunnen oprichten, om maar een klein aantal van de geconstateerde misstanden te noemen.

Bovendien is de Nederlandse konijnenhouderijsector geheel afhankelijk van het buitenland, omdat er in Nederland geen slachterij voor konijnen is. Dat betekent dus dat de dieren na een ellendig leven op draadgaas en in afzondering, lange tijd op transport moeten voordat ze uiteindelijk geslacht worden. De leden van de fractie van de PvdD vinden dit onacceptabel. Is de staatssecretaris bereid, nu blijkt dat konijnen nooit onder omstandigheden gehouden kunnen worden waarin zij hun natuurlijk gedrag kunnen uiten, om deze dieren van de positieflijst te verwijderen? Zo nee, waarom niet en hoe verhoudt zich dat tot de ambitie om te komen tot een duurzame veehouderij waarin dieren in staat worden gesteld hun natuurlijk gedrag uit te oefenen?

De sector heeft van de voorganger van de staatssecretaris de tijd gekregen om zelf tot welzijnsverbeteringen te komen. De leden van de fractie van de PvdD zien dat er nog nauwelijks voortgang is geboekt in dit traject. Waarom moet het zelfs vanaf nu nog 5 jaar duren voordat er een minieme welzijnsverbetering, namelijk het plaatsen van kunststofmatjes is de kooien, is gerealiseerd? En waarom moet het verstrekken van ruwvoer nog 2 jaar op zich laten wachten? Graag een reactie, deelt de staatssecretaris de mening dat dit weinig voortvarend is? De leden van de fractie van de PvdD vinden dit tekenend voor de opstelling van de konijnensector en vinden dat het tijd is dat de overheid een einde maakt aan deze manier van dieren houden. Graag een reactie.

Momenteel wordt er een proef uitgevoerd naar semi-groepshuisvesting. De leden van de fractie van de PvdD krijgen graag meer inzicht in de opzet en de voorlopige resultaten van deze proef. Hoeveel extra ruimte is er binnen deze semi-groepshuisvesting beschikbaar voor de dieren? Deelt de staatssecretaris de mening dat ook semi-groepshuisvesting niet zal voldoen aan de ethologische behoefte? Deelt de staatssecretaris de mening dat het traject van welzijnsverbetering dat momenteel – al is het zeer langzaam – is ingezet in deze sector dus ook niet zal leiden tot een dusdanige verbetering van het dierenwelzijn dat hiermee invulling gegeven wordt aan de ambitie van een duurzame veehouderij, gedefinieerd als een veehouderij waarin dieren hun natuurlijk gedrag kunnen uitoefenen? Deelt de staatssecretaris de mening dat deze dieren dan ook van de positieflijst van te houden productiedieren verwijderd dienen te worden? Is de staatssecretaris hiertoe bereid? Zo nee, waarom niet, en op welke wijze en termijn kan deze sector dan voldoen aan de ambities voor een duurzame veehouderij?

Antwoord:

Ik zie geen aanleiding om konijnen van de positieflijst te verwijderen. De konijnensector heeft de laatste jaren vooruitgang geboekt in het verbeteren van welzijn als gevolg van de implementatie van de Productschapsverordening voor het welzijn van konijnen. Daarnaast heeft de commerciële konijnenhouderij een plan van aanpak opgesteld voor de verdere verbetering van welzijn van konijnen. In het plan van aanpak staan de nodige acties op de korte en lange termijn. Zo heeft de sector de ambitie uitgesproken dat konijnen in 2016 zijn gehuisvest in een systeem met semi-groepshuisvesting voor voedsters. Semi-groepshuisvesting is een gedeeltelijke groepshuisvesting en gedeeltelijk individuele huisvesting op basis van de bestaande huisvesting (zoals die in de Productschapsverordening verplicht worden gesteld). Binnen de semi-groepshuisvesting is niet meer ruimte beschikbaar per dier dan bij de bestaande huisvesting. Wel heeft het konijn een grotere ruimte ter beschikking om zich te verplaatsen. Deze semi-groepshuisvesting is nadrukkelijk een tussenstap. Een van de belangrijkste doelen uit het plan van aanpak is namelijk om te komen tot een welzijnsvriendelijke groepshuisvesting, die zoveel mogelijk tegemoet komt aan de natuurlijke behoeften van het konijn. Hieraan wordt

reeds nu parallel aan voorgaande hard gewerkt in een herontwerptraject. Als een nieuw huisvestingssysteem voldoende beproefd is in de praktijk zal de sector overschakelen op een dergelijk huisvestingssysteem via een aanpassing in de Productschapsverordening. Daarbij zal een overgangstermijn voor de economische afschrijving van de bestaande systemen in acht worden genomen. Voor het antwoord op uw vraag over ruwvoer verwijs ik naar het antwoord op vraag 53. Het plaatsen van een kunstofmatje wordt bij de huidige herziening van de Productschapsverordening ingevoerd en stelt als zodanig mee in de puntensystematiek. Overigens gebruikt reeds 30% van de konijnenhouders reeds dit kunststofmatje.

Landbouwhuisdieren, doden

(106)

WUR-onderzoeksrapport inzake de kantelbox voor kleinere slachterijen
De leden van fractie van de PvdD hebben het WUR-onderzoeksrapport inzake de kantelbox voor kleinere slachterijen met veel belangstelling gelezen. Het rapport onderschrijft de mening van de leden dat dieren die onbedwelmd worden geslacht, lange tijd pijn kunnen lijden voordat zij het bewustzijn verliezen. Om een einde te maken aan dit vermijdbare dierenleed hebben de leden een wetsvoorstel ingediend om het slachten van dieren die niet zijn bedwelmd te verbieden. De leden constateren dat de onderzoekers van de WUR ook aanbevelen om dieren alvorens de slacht te bedwelmen, en vragen de staatssecretaris naar zijn mening over dit onderwerp. Onderschrijft de staatssecretaris de conclusie dat dieren meer lijden tijdens de slacht wanneer zij onbedwelmd zijn? En onderschrijft de staatssecretaris de conclusie dat het fixeren van runderen met behulp van de kantelbox, zodat zij op hun rug komen te liggen voordat zij bewusteloos zijn, extra dierenleed met zich meebrengt? Op welke wijze wil de staatssecretaris dit dierenleed stoppen?

Antwoord:

Onderzoek heeft uitgewezen dat dieren die onbedwelmd worden geslacht, meer lijden dan dieren die bedwelmd worden geslacht. Ik verwijs hiervoor naar mijn antwoord op vraag 3.

Hobbymatig gehouden landbouwhuisdieren

(107)

Transportverordening voor hobbydierhouders

De leden van fractie van de PvdD vragen zich af of het onderscheid dat nu tussen hobbydieren en niet-hobbydieren gemaakt wordt wel in het belang van het dier is. De transportverordening hield al in dat voor transporten binnen de 65 km geen vergunning vereist is. Voor dieren die verder dan deze 65 km vervoert worden, is het naar mening van de PvdD van belang om voorwaarden aan het transport te kunnen stellen. Of dit nu gaan om hobbymatig of commercieel gehouden dieren, dat maakt voor het dier niet uit, noch voor de aantasting in het welzijn die dit transport voor het dier kan betekenen, deelt de staatssecretaris deze mening? Om hoeveel vervoersbewegingen gaat het naar schatting van de staatssecretaris binnen de hobbydierhouderij, en hoeveel van deze transportbewegingen zijn langer dan 65 km? Welke aanvullende eisen worden er gesteld aan commerciële transporten, en welke minimale voorwaarden, indien daar sprake van is, worden er gesteld aan hobbymatig transport?

Waarom is er voor gekozen om het onderscheid tussen hobbymatig en bedrijfsmatig vervoeren van dieren te maken op basis van het aantal dieren? Deelt de staatssecretaris de mening dat dit lukraak gekozen is? Deelt de staatssecretaris de mening dat deze regel meer transportbewegingen uitlokt, om zo maar onder de afgesproken aantallen te blijven,

zonder dat het werkelijk iets zegt over de redenen waarom dieren getransporteerd worden? Deelt de staatssecretaris de mening dat het logischer zou zijn om voor alle dieren te stellen dat zij maar een beperkt aantal uren mogen vervoerd worden, en dat dit ten alle tijden dient te gebeuren onder goede omstandigheden, waaronder de beschikbaarheid van drinkwater en een acceptabele temperatuur tijdens het transport? Zo ja, is de staatssecretaris bereid de regels hiertoe te verduidelijken dan wel aan te passen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

Ik ben het met u eens dat elk dier op de juiste wijze vervoerd dient te worden, ongeacht of het een hobbydier of een niet-hobbydier is. De Europese Transportverordening ziet echter niet toe op alle soorten transporten, maar alleen op die transporten die worden aangemerkt als economische activiteit. Het onderscheid tussen hobbydier of niet-hobbydier is daarbij niet relevant.

Ik heb hierover diverse malen met de verschillende hobbydierorganisaties overleg gehad en hen verzocht binnen de juridische mogelijkheden van de Transportverordening aan te geven op grond waarvan er onderscheid gemaakt zou kunnen worden. Voor de hobbydieren paarden, schapen en geiten is in onderling overleg een pragmatische oplossing gevonden, waarbij bepaald is wanneer het transport dat wel onder de transportverordening valt, een hobbymatig karakter heeft en wanneer niet. Hobbymatig transport van paarden is transport van 2 of minder paarden. Hobbymatig transport van schapen en geiten is transport van 10 of minder dieren. Voor hobbymatig transport is het voldoende dat voldaan wordt aan het algemene welzijnsartikel 3 uit de transportverordening. Voor het transport naar verzamelplaatsen en slachterijen wordt geen uitzondering gemaakt. Transport naar een slachthuis of verzamelplaats wordt per definitie niet gezien als hobbymatig transport en dient te voldoen aan alle voorwaarden uit de Transportverordening.

Voor het vervoer van vogels ligt het aanmerkelijk gecompliceerder. Een pragmatische oplossing gelijk aan dat van paarden, schapen en geiten blijkt, gelet op de grote variatie in grootte en soort, niet mogelijk te zijn. Van deze transporten zal ter plekke door de AID beoordeeld worden of er sprake is van een transport in de zin van de Transportverordening. Zo ja dan dient dit transport aan alle voorwaarden te voldoen.

Wat de risico van de uitlokking van meer transportbewegingen betreft, gelet op de aantallen dieren die nu zijn vastgesteld loont het voor de handelaar niet om hele kleine aantallen meerdere keren te gaan vervoeren. Ik verwijs u tevens naar de brief van 29 oktober 2008 met als onderwerp «Gevolgen Europese transportverordening voor de kleinschalige houderij» (Kamerstuk 28 286, nr. 243) die aan de Kamer is gestuurd.

Landbouwhuisdieren, biggensterfte

(108)

Plan van aanpak «Minder biggensterfte in de Nederlandse zeugenhouderij»

De hoge biggensterfte in zowel de gangbare als in de biologische veehouderij is al jaren een punt van zorg. De brief die nu op de agenda van het overleg staat, dateert al van 1 december 2009 en presenteert het plan van aanpak binnen de sector om te komen tot een verminderde biggensterfte. Rond die tijd was het gemiddelde sterftepercentage binnen de gangbare veehouderij 12,8 procent, en in de biologische sector zelfs nog hoger. Graag horen de leden van fractie van de PvdD welke percentages biggen er nu sterven in de eerste weken van hun leven. Welke verbetering heeft het voorliggende plan gehad op de biggensterfte?

Antwoord:

Eind 2009 heb ik een plan van de varkensketen ontvangen met acties om de biggensterfte terug te dringen. De acties richten zich op het verhogen van de vitaliteit van de big, een beter gebruik van bestaande kennis en het werken aan aanvullende innovatie en vernieuwing. Dit zowel in de gangbare als biologische varkenshouderij. Uit de jaarlijkse voortgangsrapportage zal de komende jaren blijken hoe het met de verbetering van vitaliteit gesteld is. Ik zal u via de voortgangsrapportage Nota Dierenwelzijn en NAD die dit voorjaar naar de Tweede Kamer zal worden gestuurd, informeren over de resultaten.

(109)

De leden van fractie van de PvdD zijn van mening dat de hoge biggensterfte symptomatisch is voor de systeemfouten van de veehouderij. De constatering in de sectoraanpak van dit probleem, dat in Ierland de biggensterfte lager is door de kleinere worpgroottes en de hogere arbeidsinzet per zeug, bevestigt dit beeld. De leden zijn van mening dat een natuurlijker en robuuster dierenras, in combinatie met betere huisvesting (meer ruimte en een buitenuitloop) en meer aandacht voor de dieren, ook met betrekking tot gezonde en geschikte voeding, een deel van het probleem zou kunnen oplossen. Zij vragen zich af waarom dit nauwelijks onderdeel blijkt te zijn van de gekozen aanpak. Is het waar, dat bij dieren die van nature een kleinere worp hebben, ook minder biggensterfte optreedt? Zo ja, waarom is het verkleinen van de worp, door meer natuurlijke rassen in te zetten, geen onderdeel van de aanpak van de problematiek, maar wordt er in plaats van de biggentomen te verkleinen, nog steeds ingezet op meer dieren per worp?

Antwoord:

Biggensterfte is zowel in de natuur als in houderijsystemen afhankelijk van veel factoren al zijn deze in de natuur van een andere aard dan in houderijsystemen. Het is niet per definitie zo dat een kleine worp minder biggensterfte laat zien of een grote worp altijd gepaard gaat met een hoge uitval. Dat is afhankelijk van de omstandigheden waarin de biggen opgroeien en de moedereigenschappen van de zeug. De veehouderij heeft er zelf baat bij dat biggensterfte wordt beperkt. Daarom wordt via het actieplan «Verhogen bigvitaliteit» vooral gekeken naar wat er nu op de huidige bedrijven verbeterd kan worden om de sterfte terug te dringen en wordt in de herontwerptrajecten van veehouderijsystemen ook gekeken naar hoe bijvoorbeeld het kraamhok beter uitgerust kan worden zodat biggensterfte verminderd kan worden.

Het beleid van de Nederlandse varkensfokkerij is dat de worpgrootte mag toenemen mits de biggensterfte verlaagd wordt.

Zie ook vragen SP 45 en 55.

(110)

De huisvesting voor zeugen is nadrukkelijk ook een onderdeel van het probleem, en kan als zodanig dus ook een onderdeel van de oplossing vormen. Een ander kraamhok, met mogelijkheden voor de zeug om moedergedrag uit te oefenen, zoals het bouwen van een nest, lijkt daarbij ook voor de hand te liggen. Het fixeren van de moederzeug tussen stangen is volgens de leden van de fractie van de PvdD een grove aantasting van het dierenwelzijn, en zou niet meer voor mogen komen in een daadwerkelijk duurzame veehouderij, deelt de staatssecretaris deze mening? Wat is de visie van de staatssecretaris op het beëindigen hiervan?

Antwoord:

Voor de antwoorden op deze vraag verwijs ik u naar het antwoord op vraag 54.

Landbouwhuisdieren, varkens castratie

(111)

Resultaten evaluatie gasverdoofd castreren en bijbehorend actieplan
CO₂ verdoving mag dan volgens de review door de Nederlandse professoren beter voor het dierenwelzijn worden geacht dan geen verdoving, kan de staatssecretaris desondanks bevestigen dat verdoving met CO₂ veel dierenleed met zich meebrengt? Het Duitse onderzoek van Mulhbauer et al (2009) concludeerde tevens dat de stress die verdoofd castreren met zich meebrengt, onaanvaardbaar is. De leden van fractie van de PvdD delen deze mening en zijn benieuwd naar de mening van de staatssecretaris hierover.

Antwoord:

Zoals uit eerder onderzoek, uitgevoerd door de Wageningen Universiteit in 2007 naar het welzijnseffect van verdoofd castreren is gebleken is verdoofd castreren, mits goed uitgevoerd, beter dan onverdoofd castreren.

(112)

De voorganger van de staatssecretaris concludeert in de Kamerbrief dat gasverdoofd castreren, mits goed uitgevoerd, beter is dan onverdoofd castreren. De leden van fractie van de PvdD vragen de staatssecretaris of hij van mening is, dat niet castreren beter is dan verdoofd castreren, en hoe hij er werkt van gaat maken dat de praktijk van het castreren van biggen helemaal stopt. Welke termijn heeft de staatssecretaris voor ogen om daadwerkelijk met castreren te stoppen? Is hij bereid om de nu afgesproken termijn, namelijk 2015, naar voren te brengen, ook om de varkenshouders die nu al gestopt zijn met castreren, te helpen hun afzet te garanderen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, op welke wijze en termijn?

Antwoord:

Niet castreren is welzijnsvriendelijker dan verdoofd castreren. De Nederlandse markt zal in de loop van 2011 bijna geheel voorzien zijn van vers varkensvlees afkomstig van niet gecastreerde biggen. De markt zorgt dus zelf voor het eerder voldoen aan haar ambities. Omdat het buitenland het vlees van niet gecastreerde varkens tot nog toe niet accepteert zal voor die markt voorlopig castratie onder verdoving worden toegepast. Er ligt dus nog een belangrijke opgave om onze export van varkensvlees van niet gecastreerde varkens te waarborgen. De acties tot een Europese aanpak omtrent stoppen met castratie heeft zijn eerste vruchten afgeworpen: eind 2010 heeft de Europese Commissie een Verklaring van Brussel afgegeven waarin staat dat binnen de EU voor 2018 gestopt wordt met castratie en in de tussentijd gewerkt zal worden met castratie onder verdoving.

(113)

Is het waar, dat in Duitsland, en wellicht ook in andere landen, pijnbestrijding wordt toegediend na het castreren van biggen? Waarom is dit niet het geval in Nederland? Welk voordeel voor het dierenwelzijn zou het verplichten van pijnbestrijding met zich mee kunnen brengen? De leden van fractie van de PvdD zijn ervan op de hoogte dat ook in Nederland proeven zijn uitgevoerd waarbij de biggen pijnstillers kregen toegediend. Dit had een zeer positief effect op de biggen. Waarom wordt dit niet standaard toegepast, en is de staatssecretaris bereid dit in te stellen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

In Duitsland wordt op dit moment de pijnstillers waarmee alleen de napijn voor enige tijd wordt verlicht gezien als verdoofde castratie. In Nederland wordt de ingreep zelf verdoofd en niet de napijn. De napijn goed verdooven betekent tenminste drie dagen pijnstillers verstrekken. Ik acht de toepassing daarvan een verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven.

Landbouwhuisdieren, doden

(114)

Uitfaseren waterbad

Al jaren is bekend dat de bedwelming van pluimvee voor de slacht, met behulp van het waterbad, onvoldoende is om het dierenwelzijn te garanderen. Veel van de kippen die met behulp van het waterbad verdoofd zouden moeten worden, worden nu bij bewustzijn geslacht. De leden van de fractie van de PvdD vinden dit onacceptabel, en vragen of dit ook de mening van de regering is, mede gelet op de uitspraken van premier Rutte tijdens de Algemene Politieke Beschouwingen van 2010. De leden van fractie van de PvdD zijn dan ook hogelijk verbaasd over het aangekondigde uitstel dat de pluimveeslachterijen krijgen om nog een half jaar door te gaan met deze, bewezen inadequate methode. Waarom is dit uitstel verleend? Wat zijn de technische tegenvallers die worden genoemd in de brief? Hoe kan het zijn, dat een traject dat al zo lang geleden afgesproken is, nu opeens niet wordt doorgezet? Welke oorzaken ziet de staatssecretaris hiervoor, en hoe wil hij deze wegnemen? Deze regering zegt geen voorstander van gedogen te zijn, hoe verhoudt zich dit tot het nog langer gedogen van een situatie die, zoals wel bekend, zeer veel dierenleed met zich meebrengt? Mogen de leden van fractie van de PvdD ervan uitgaan dat de staatssecretaris alles op alles zet om binnen drie maanden het waterbad uitgefaseerd te hebben?

Antwoord:

Er is in samenwerking met Nepluvi vol ingezet om voor eind 2010 het waterbad uitgefaseerd te krijgen. Helaas bleek de praktijk weerbarstiger dan voorzien. Niet de bedwelming als zodanig, maar de fixatie van de dieren bij de nieuwe methode bleek in de praktijk niet te voldoen. Dit kwam niet naar voren in de proefopstelling, en moet derhalve nu in de praktijk worden aangepast. Zodra het systeem praktijkrijp is, zal per direct begonnen worden met het invoeren op alle slachterijen. Zoals ik u heb toegezegd in mijn brief van 14 december 2010 zal ik u van de ontwikkelingen op de hoogte houden. Tevens wil ik u verwijzen naar mijn antwoord op de vragen 47.

Landbouwhuisdieren, megastallen

(115)

Ontwikkelingen rond megastallen

De leden van fractie van de PvdD hebben kennis genomen van het voornemen van de staatssecretaris om een brede maatschappelijke discussie te houden over megastallen. De leden van fractie van de PvdD zijn de staatssecretaris erkentelijk dat hij de bezwaren die in de samenleving leven over dit onderwerp serieus lijkt te nemen. Megastallen brengen enorme bezwaren met zich mee, voor het dierenwelzijn, voor de volksgezondheid, voor het landschap in Nederland. Megastallen zijn een slechte ontwikkeling, ook voor de gezinsboeren die de staatssecretaris steeds zegt te willen beschermen, deelt de staatssecretaris deze mening? De leden van fractie van de PvdD willen graag weten wat de plannen van de staatssecretaris zijn voor de brede maatschappelijke discussie die hij heeft aangekondigd. Hoe wordt dit proces opgezet, wanneer gaat het van start, en hoe wil de staatssecretaris ervoor zorgen dat iedereen die dit

onderwerp belangrijk vindt, ook daadwerkelijk mee kan praten? De leden van fractie van de PvdD hebben in het verleden gezien dat bezwaren tegen megastallen en tegen de intensieve veehouderij worden weggezet als emotioneel en nimby, kan de staatssecretaris garanderen dat dit niet het geval zal zijn bij de brede maatschappelijke discussie die hij in gedachten heeft? Erkent de staatssecretaris dat ook bezwaren die wetenschappelijk niet gefundeerd kunnen zijn, wel degelijk bezwaren kunnen zijn, en is hij bereid hier ook als zodanig mee om te gaan?

Antwoord:

Ik neem de signalen over de maatschappelijke weerstand inderdaad serieus. Dat wil echter niet zeggen dat ik de mening van de PvdD deel dat megastallen enorme bezwaren met zich meebrengen op alle door de PvdD genoemde terreinen. Uiteraard is het van belang om bij schaalvergroting de maatschappelijke randvoorwaarden op het gebied van milieu, dierenwelzijn, diergezondheid, volksgezondheid en ruimtelijke kwaliteit in het oog te houden. Tijdens het algemeen overleg over duurzame veehouderij d.d. 11 november 2010 heb ik ook aangegeven dat ik mijn verantwoordelijkheid wil nemen bij de maatschappelijke discussie. Ik doe dit vanuit een open houding, met respect voor alle deelnemers en zonder een vooringegenomen standpunt over de diverse aspecten.

De komende maanden oriënteer ik mij op de onderwerpen die relevant zijn voor de verdere ontwikkeling en verduurzaming van de veehouderij in relatie tot de schaalgrootte. Verder maak ik kennis en voer ik gesprekken met diverse betrokkenen. Op basis van deze oriëntatie zal ik u informeren hoe ik een constructief maatschappelijk gesprek over de toekomst van de veehouderij in relatie tot de schaalgrootte wil voeren.

Zoals ik heb aangegeven wil ik de discussie over megastallen met een open houding in gaan zonder een vooringegenomen standpunt over de diverse aspecten.

Tweede voortgangsrapportage Nationale Agenda Diergezondheid (NAD) en Nota Dierenwelzijn (NDW) & Staat van het Dier

Over een maand zal de nieuwe voortgangsrapportage opgesteld worden. De leden van fractie van de PvdD zijn benieuwd naar de voortgang die op dit moment is geboekt, en willen die gelegenheid aangrijpen om uitgebreid terug te kijken op de eerste jaren van de uitvoering van de Nota Dierenwelzijn van het vorige kabinet. Zij willen echter wel een aantal punten aanstippen in het kader van de voortgangsrapportage van februari 2010, en enkele andere punten onder de aandacht van de staatssecretaris brengen.

(116)

In antwoorden op Kamervragen van de leden van fractie van de PvdD heeft de staatssecretaris aangegeven dat het inderdaad voorkomt dat kalveren onder de 36 kilogram niet worden afgenomen, omdat zij economisch gezien niet rendabel zouden zijn om af te mesten, en dat deze kalveren dus gedood worden. De staatssecretaris geeft daarbij aan dat ook de vraag in hoeverre het doden van commercieel gehouden dieren, waarvan het houden niet economisch rendabel is, ethisch aanvaardbaar is, pas op een veel later moment beantwoord zal kunnen worden. De leden van fractie van de PvdD vinden dit hoogst opmerkelijk. Het doden van kalveren die niet snel genoeg een bepaald gewicht hebben bereikt vinden de leden van fractie van de PvdD onaanvaardbaar, deelt de staatssecretaris deze mening? In de Wet Dieren wordt de intrinsieke waarde van het dier erkend. Ook al is deze wet nog niet in werking getreden, dit is een erkenning van de waarde van het dier, los van zijn nut voor de mens, die Kamerbreed wordt gedeeld. Het uitblijven van een

daadwerkelijke invulling hiervan, wat onder meer dus leidt tot het achteloze doden van economisch onrendabele productiedieren, is volgens de leden van fractie van de PvdD onaanvaardbaar. Graag een hernieuwde reactie van de staatssecretaris op dit probleem, waarbij ook wordt ingegaan op het tijdspad van het ontwikkelen van regels om hier een einde aan te kunnen maken.

Antwoord:

Zoals ik in mijn brief van 14 oktober 2010 in antwoord op Kamervragen (Aanhangsel der Handelingen 2010–2011, nr. 242) heb aangegeven is het doden van gezonde dieren wettelijk toegestaan mits voldaan wordt aan de vigerende regelgeving. In de nota naar aanleiding van het verslag bij het wetsvoorstel voor een Wet dieren (Kamerstukken II 2008/09, 31 389, nr. 9) heb ik aangegeven dat in de uitvoeringsregels bij die wet zal worden bepaald in welke gevallen een dier mag worden gedood. In eerste instantie ben ik voornemens die gevallen vast te stellen voor een beperkt aantal diersoorten, zoals honden en katten. Op basis van ervaringen worden die regels uitgebreid naar andere diersoorten, zoals kalveren. Op dat moment zal ook de vraag moeten worden beantwoord in hoeverre het doden van commercieel gehouden dieren, waarvan het houden niet economisch rendabel is, ethisch aanvaardbaar is.

(117)

Burger en consument

Er wordt in de voortgangsrapportage gesteld dat de staatssecretaris wil bijdragen aan objectieve informatie over de bedrijfsvoering in de veehouderij, en dat dit via het Voedingscentrum gerealiseerd zal worden. De leden van fractie van de PvdD zien op deze website echter eerder reclame gemaakt voor de intensieve veehouderij («In de intensieve veehouderij krijgen dieren voldoende te eten, het klimaat en de temperatuur in de stal zijn optimaal, de gezondheid van dieren wordt in de gaten gehouden en bij ziekte krijgen de dieren medicijnen. Op deze punten wordt voldaan aan de eisen van dierenwelzijn.» Bron: <http://www.voedingscentrum.nl/nl/eten-herkomst/dierenwelzijn/veehouderij.aspx>). Volgens de leden van fractie van de PvdD is deze informatie feitelijk onjuist en zeker niet objectief. Het licht de burger niet voor over de misstanden die zich in deze industrie afspelen. Het zal de consument dan ook zeker niet stimuleren om dierlijke producten te kopen die op een meer duurzame en diervriendelijke manier zijn geproduceerd. Deelt de staatssecretaris deze mening?

Antwoord:

Het Voedingscentrum geeft op haar site voor alle houderijsystemen de feitelijke informatie weer. In die gevallen waar een wettelijk kader de voorwaarden bepaald voor aspecten van het houderijsysteem wordt dit wettelijk kader weergegeven.

Wel zet het Voedingscentrum de verschillende houderijsystemen naast elkaar. Consumenten krijgen op deze wijze gemakkelijk inzicht in de verschillen en kunnen dit bij hun aankoopkeuze mee laten wegen.

Zie de keuzetabellen op de site van het voedingscentrum (<http://games.voedingscentrum.nl/tabellen/kiptabel.html>)

De tabellen geven de keuzemogelijkheden voor het kopen van kip, rund, kalf, varken, koe en eieren. Zo toont het keuzetabel ei de verschillen tussen het gangbare kooi-ei en het scharrel, vrije uitloop en biologische ei. In de keuzetabel kip staat bijvoorbeeld bij vleeskuikens hoe oud de dieren in verschillende houderijsystemen worden gehouden

(118)

Ook de filmpjes die in de voortgangsrapportage aangekondigd worden over de diverse houderijsystemen kunnen de leden van fractie van de

PvdD niet vinden. Wanneer zal het Voedingscentrum daadwerkelijk mensen gaan informeren over wat zich achter de staldeuren afspeelt, en op welke wijze zal dit ingevuld worden?

Antwoord:

Het klopt dat er geen filmpjes staan over de diverse houderijsystemen. Op dit moment is de informatie beschikbaar in de bovengenoemde keuzetabellen.

Het Voedingscentrum heeft verkend welke mogelijkheden er zijn om informatie in beeld weer te geven. Op dit moment wordt er gekeken naar de mogelijkheden voor infographics.

(119)

Landbouwhuisdieren

De regering heeft in het regeerakkoord aangegeven slechts op Europese regels in te willen zetten voor de verbetering van het dierenwelzijn van landbouwhuisdieren. De leden van fractie van de PvdD krijgen graag een compleet overzicht van de acties die op dit terrein al zijn ondernomen richting de Europese Commissie, en welke acties hiervoor in voorbereiding zijn. Kan de staatssecretaris hierbij ook ingaan op de stand van zaken rond de brief die het vorige kabinet aan de Europese Commissie heeft gestuurd waarin verzocht wordt om regelgeving voor vleeskuikenouderdieren, kalkoenen en nertsen?

Antwoord:

Mijn inzet in Europees verband voor het verbeteren van welzijn van (landbouwhuis)dieren zal duidelijk worden in mijn brief die ik aan uw Kamer zal sturen voor mei, zoals toegezegd in het AO van de Landbouw- en Visserijraad op 19 januari jl. In deze brief ga ik namelijk in op de Nederlandse inzet op de nieuwe EU Strategie voor dierenwelzijn (2011–2015). Ik heb het antwoord van de voormalige Commissaris van DG SANCO op de brief van mijn voorganger gekregen. De vorige Commissaris beschrijft in haar brief dat de Commissie werkt aan een nieuwe EU Strategie voor dierenwelzijn. Indien de Commissie besluit om regelgeving voor vleeskuikenouderdieren, kalkoenen en nertsen te initiëren, dan zal dat in deze nieuwe Strategie worden aangekondigd.

(120)

Graag horen de leden van fractie van de PvdD de laatste stand van zaken omtrent de Welfare Quality monitor van de staatssecretaris. Wat is voor de verschillende diercategorieën de stand van zaken ten aanzien van het ontwikkelen en implementeren daarvan?

Antwoord:

Eind 2009 heeft Welfare Quality haar resultaten opgeleverd in de vorm van meetprotocollen voor varkens, pluimvee, kalveren en melkvee. Ook ontwikkelt Nederland een monitor voor paarden. Op 27 mei jl. organiseerde EL&I een workshop over Welfare Quality voor betrokken partijen (sector, ketenpartijen, retail, NGO's, controle-instellingen, onderwijs en onderzoek). Hieruit is de behoefte naar voren gekomen om de bestaande meetprotocollen te vereenvoudigen en te beproeven in de praktijk. EL&I heeft voor circa 1 mln euro onderzoek gefinancierd om de bestaande meetprotocollen van Welfare Quality te vereenvoudigen. Dit onderzoek is gestart en loopt tot en met de zomer. Verder heeft EL&I de ambitie om meerjarige praktijkprojecten te financieren in de varkens-, pluimvee-, rundvee- en paardenhouderij. In zulke projecten kan het welzijn op veehouderijbedrijven worden gemeten en wordt de veehouder begeleid in het nemen van maatregelen om het welzijn aan de hand van de uitkomsten van de welzijnsmetingen te verbeteren. Voor deze praktijkpro-

jecten is in totaal circa 4 mln euro nodig. Momenteel overleg ik met de diverse partijen over de opzet van deze projecten en over de financiering.

(121)

De leden van fractie van de PvdD missen bij de kalverhouderij aandacht voor het voer dat deze dieren ter beschikking wordt gesteld. Zij pleiten ervoor om de sector te verplichten kalveren altijd de beschikking te geven over drinkwater en ruwvoer, en horen graag de reactie van de staatssecretaris op dit voorstel.

Antwoord:

Regels aangaande voeren en drenken van vleeskalveren zijn communautair voorgeschreven en in Nederland opgenomen in het Kalverenbesluit. Zoals ook aangegeven in het regeerakkoord zet dit kabinet in op hogere eisen aan dierenwelzijn in Europees verband. Ik zal in deze dan ook niet nationaal verplichtingen stellen, maar inzetten op hogere eisen bij de herziening van de Aanbeveling betreffende rundvee van de Raad van Europa die momenteel wordt aangepast.

(122)

De leden van fractie van de PvdD zijn ook zeer benieuwd hoe de gesprekken met de kalverensector over het terugbrengen van het transport zijn gelopen en vernemen graag een stand van zaken hieromtrent. De uitwerking van de motie van het lid Van der Vlies om rubbermatten verplicht te stellen bij de huisvesting van kalveren is ook ronduit teleurstellend te noemen. Hoe kan het zijn dat deze motie niet gewoon al uitgevoerd is? Deelt de staatssecretaris de mening dat uitvoering van deze motie wordt tegengehouden om economische redenen en niet omdat er meer onderzoek nodig zou zijn? Hoe beoordeelt hij dit, en is hij bereid de motie onverkort op de kortst mogelijke termijn uit te voeren?

Antwoord:

De motie van der Vlies (SGP) (Kamerstuk 28 286, nr. 170) verzoekt de regering grootschalig praktijkonderzoek te faciliteren waarin alternatieve vloertypen vergeleken worden op de effecten op loop- en ligcomfort, infectiedruk en stalklimaat, dit onderzoek te koppelen aan de welzijnsmonitor voor vleeskalveren en op basis van de resultaten een besluit te nemen over verplichte toepassing van rubberen matten of andere vloertypen.

Ter uitvoering van deze motie is in goede samenspraak met de sector en dierenbescherming een onderzoeksplan opgesteld dat in twee fasen wordt opgesplitst. In fase 1 worden op 10 bedrijven (zowel roze als blank) vloeren met verschillende kenmerken getest op hokniveau (gereed voorjaar 2011) en in fase 2 worden de meest perspectiefvolle beproefd op afdelingsniveau (gereed mei 2013). De sector betaalt mee aan het onderzoek.

De motie wordt dus uitgevoerd.

(123)

Bij de melkveehouderij wordt opgemerkt dat de AMvB huisvesting melkvee begin 2011 van kracht zou moeten gaan. Hoe staat het met de voorbereidingen hiervan?

Antwoord:

Mijn voorganger heeft in de nota dierenwelzijn toegezegd om huisvestingsregels op te stellen voor de huisvesting van melkvee. Daar lag een ongeriefanalyse aan ten grondslag die constateert dat verbetering van het welzijn van melkvee wenselijk is. Ik heb het overleg hierover met de betrokken organisaties nog niet kunnen afronden. Ik zal mijn besluit baseren op de resultaten van dat overleg. Daarbij ben ik van mening dat

de sector een belangrijke eigen verantwoordelijkheid heeft om deze problematiek op te pakken.

(124)

Graag krijgen de leden van fractie van de PvdD ook een stand van zaken met betrekking tot de ingrepen in de pluimveehouderij, aangezien deze dit jaar verboden worden. De leden horen graag hoe dit gerealiseerd zal gaan worden. Hoe staat het verder nu met het monitoren van hakdermatitis in de pluimveesector, zijn er al constatering van veehouders die aantoonbaar teveel dieren op een vierkante meter houden?

Antwoord:

De stuurgroep Plan van Aanpak Ingrepen Pluimvee zal maart aanstaande een rapport naar mij sturen met de resultaten van de uitgevoerde activiteiten en een advies over het wel of niet verbieden van ingrepen in de pluimveehouderij vanaf 1 september 2011 (op deze datum loopt de vrijstellingsregeling af). Ik zal hierover voor de zomer een besluit nemen. Het Vleeskuikenbesluit treedt in werking per 1 februari 2011. Voor alle na deze datum opgezette koppels vleeskuikens wordt de hakdermatitis gemonitord, voor zover het bedrijf gekozen heeft voor de hoogste bezettingsdichtheid, dus 42 kg/m². Met de sector heeft de overheid een norm bepaald voor de hakdermatitis. Deze norm moet nageleefd worden, wil men op dit niveau blijven produceren.

Vanaf dezelfde datum dienen de vleeskuikenhouders zich te houden aan de door hen gekozen bezettingsdichtheid (maximaal 33, 39 of 42 kg/m²) en dus te zorgen dat ze niet te veel vleeskuikens opzetten per m².

Handhaving zal na 1 februari, het moment van inwerkingtreding van het besluit, plaatsvinden.

(125)

Kweekvis

De leden van de fractie van de PvdD fractie hebben met verbazing de nulmeting Staat van het dier gelezen met betrekking tot het onderwerp kweekvis. Volgens het rapport is er geen regelgeving aangaande identificatie en registratie, huisvesting en verzorging, scheiden van jongen en ouderdieren, transport, verzamelen van dieren, verdoven en doden en ingrepen. Deelt de staatssecretaris de mening dat we vooral ten opzichte van productiedieren een verantwoordelijkheid en zorgplicht hebben om hun welzijn te bewaken? Zo ja, is de staatssecretaris van mening dat het aantal bedrijven waar deze dieren op worden gehouden een criterium bij regelgeving mag zijn? Zo ja, op welke moreel-ethische afweging baseert de staatssecretaris dat? Zo neen, hoe wilt de staatssecretaris zich de komende tijd gaan inzetten om de regelgeving voor kweekvis, overeenkomstig wetenschappelijke inzichten, vorm te geven?

Antwoord:

De welzijnsaspecten die van belang zijn voor landdieren zijn niet 1 op 1 te vertalen naar waterdieren, zoals kweekvis. Zo is registratie en identificatie bij vis zinloos en niet haalbaar. Daarnaast kunnen zaken die voor de ene kweekvissoort van belang zijn niet -of niet in de zelfde mate- van belang zijn voor een andere kweekvissoort. Paling en meerval bijvoorbeeld zijn twee wezenlijk verschillende soorten die verschillend gedrag vertonen en verschillende behoeften hebben. Aspecten als transport en verdoven en doden van kweekvis zijn wel van belang.

Om zorgvuldig om te gaan met eventuele welzijnsknelpunten die kunnen ontstaan bij de kweek van vis is door de Raad voor Dieraangelegenheden (RDA) een toetsingskader geformuleerd. Bij de introductie van een nieuwe vissoort in de aquacultuur wordt een procedure gevolgd, gebaseerd op dit toetsingskader. Vissoorten kunnen slechts toegevoegd worden aan de

lijst, gebaseerd op art.34 van de GWWD, als voldoende is aangetoond dat ze zonder ernstige welzijnsaantasting kunnen worden gehouden.

Het Nederlands beleid vloeit voort uit Europees beleid en is erop gericht een duurzame groei en ontwikkeling van de aquacultuur te bevorderen. Het aantal bedrijven is hierbij niet van belang. Ik wil de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven niet op achterstand zetten ten opzichte van andere Europese bedrijven, en zal daarom geen strengere eisen stellen voor de Nederlandse situatie boven de geldende Europese regels.

(126)

Over transport wordt verderop gesteld dat «gegeven het beperkte aantal bedrijven en beschikbare informatie wordt het transport van levende vis niet verder uitgewerkt». Deelt de staatssecretaris de wetenschappelijk opvatting dat transport erg stressvol kan zijn en dat effect voor een langere tijd kan doorwerken? Zo neen, waar baseert de staatssecretaris zich op? Gezien de (mogelijk) langdurige negatieve gevolgen van transport is het van belang dat er een standaard is, regelgeving dat een kader schept, zodat negatieve gevolgen zoveel mogelijk beperkt worden. Is de staatssecretaris bereid om op basis van reeds beschikbare wetenschappelijke informatie en adviezen regels met minimumvereiste voor transport op te stellen? Zo ja, op welke termijn kan de Kamer dit tegemoet zien? Zo neen, op welke wijze wordt er dan voor gezorgd dat er geen grootschalig lijden plaatsvindt bij transport, is het niet de taak van de overheid om minimumvereiste(n) op te stellen als uitvloeisel van de zorgplicht voor dieren?

Antwoord:

Verordening 1/2005/EG van de Raad van de Europese Unie van 22 december 2004 inzake de bescherming van dieren tijdens het vervoer en daarmee samenhangende activiteiten en de Regeling aquacultuur zijn van toepassing op het transport van levende vis in Nederland. Ik deel uw mening dat transport stressvol kan zijn. Kennis over transport van levende vissen is nog beperkt. Om toch een beeld te krijgen van transport van levende vis in Nederland heb ik in 2009 WUR/IMARES gevraagd een praktijkonderzoek te doen. Het is de bedoeling om de huidige transportmethoden van meerval en paling, te onderzoeken en te bezien of en hoe deze verbeterd kunnen worden zodat het ongerief van vissen tijdens het transport tot het minimum beperkt blijft. De verwachting is dat de verkenning in de tweede helft van dit jaar afgerond zal zijn. Alle kennis die hieruit naar voren komt zal ik eveneens inbrengen in EU-verband en pleiten voor verdere uitwerking van de transportverordening.

(127)

Momenteel is er geen specifieke regelgeving voor het doden van vissen en wordt onderkoeling vaak toegepast. Deelt de staatssecretaris de mening dat, gezien er steeds meer wetenschappelijk onderzoek is dat erop wijst dat vissen pijn en stress kunnen ervaren, vanuit het voorzorgsbeginsel en de zorgplicht het van groot belang is dat ook bij het bedwelmen van vissen pijn, stress en leed vermeden moet worden tijdens het bedwelmen en het tot een snelle bewusteloosheid leidt? Is dat op dit moment in de wet- en regelgeving vastgelegd? Zo neen, is de staatssecretaris bereid dit alsnog in regelgeving op te nemen? Zo neen, op basis van welke inzichten wordt het welzijn van vissen onbelangrijker gevonden dan dat van andere landbouwdieren? Is de staatssecretaris ervan op de hoogte dat doding als gevolg van onderkoeling niet direct leidt tot het verlies van hersenfunctie, maar dat er vissoorten zijn waarbij dit wel vijf minuten kan duren? Zo ja, welke conclusies trekt de staatssecretaris hieruit? Zijn er dodingmethoden voor kweekvis die verboden zijn in Nederland? Zo ja, welke? Zo neen, is de staatssecretaris ervan op de hoogte dat onderdom-

peling in CO₂ verzadigd water verboden is in de UK? Wordt deze dodingmethode in Nederland toegepast? Zo ja, is de staatssecretaris bereid het voorbeeld van de UK te volgen en deze manier te verbieden gezien de grote welzijnsnadelen die aan deze techniek vastzitten?

Antwoord:

Ik deel uw mening dat vissen pijn en stress kunnen ervaren en dat het om die reden van belang is bij het doden van vissen pijn, stress en leed, zoveel mogelijk te vermijden. Om specifieke bedwelmingsmethoden voor vis in de Europese regelgeving op te nemen moeten eerst voldoende wetenschappelijke gegevens voorhanden zijn en moeten de te ontwikkelen bedwelmingsmethodenvoldoende zijn beproefd in de praktijk.

Om die reden is WUR/IMARES in opdracht van mijn Ministerie, bezig met onderzoek naar mogelijkheden daartoe. In Nederland is het na jaren van onderzoek en ontwikkeling sinds kort mogelijk om een diervriendelijk apparaat te gebruiken voor het slachten van meerval. Een dergelijk apparaat zal er binnenkort ook zijn voor paling. Voor andere soorten die in Nederland, weliswaar in kleine hoeveelheden worden gekweekt, wordt momenteel gewerkt aan ontwerpeisen voor een goed apparaat. De kennis die Nederland opdoet bij de ontwikkeling van de methode zal ik inbrengen in EU-verband, om zo uniforme regels voor de EU tot stand te brengen.

In Nederland is er geen regelgeving die bepaalde dodingsmethoden voor vis verbiedt. De dodingsmethode waarbij vis wordt ondergedompeld in CO₂ verzadigd water wordt in Nederland niet gebruikt.

(128)

De visdichtheid is een cruciale factor die van invloed is op het welzijn van vissen in de aquacultuur. Van belang hierbij is de draagkracht van het systeem en de ruimtelijke en gedragsbehoefte van de vissoort in kwestie. Op welke wijze wordt op dit moment de visdichtheid bepaald? Is de staatssecretaris voornemens om op basis van reeds beschikbare wetenschappelijke informatie hier minimumvereiste(n) voor op te stellen? Zo ja, op welke termijn? Zo neen, ziet de staatssecretaris het dan volledig als verantwoordelijkheid van de sector hier zorg voor te dragen? Een ander opmerkelijk feit is dat in het rapport de omvang van alle diergroepen in aantallen wordt gegeven, behalve bij de commerciële kweekvis. Deelt de staatssecretaris de mening dat een weergave in aantallen meer informatie over de omvang van de productie geeft dan het gewicht? Is hij bereid erop aan te dringen dat in de volgende rapportages naast gewicht, ook de aantallen van de hoeveelheid commercieel gekweekte vis worden genoemd? Zo neen, hoe wordt dan verwacht dat er een inschatting gemaakt kan worden over het aantal dieren waar de regelgeving betrekking op heeft?

Antwoord:

Momenteel zijn er geen eisen ten aanzien van dichtheden bij de verschillende kweekvissoorten, omdat de beschikbare kennis niet toereikend is. Kennisontwikkeling is dan ook een belangrijk onderdeel van mijn beleid. Het te houden aantal vissen is in eerste instantie afhankelijk van een goede waterkwaliteit. In de Raad van Europa wordt gewerkt aan waterkwaliteitsparameters voor een aantal in Europa veel gekweekte vissoorten.

Met de gedragscode voor viskwekers geeft de sector op basis van ervaringen uit de praktijk zelf invulling aan de wijze waarop zij maatschappelijk verantwoord wil ondernemen en neemt deze verantwoordelijkheid heel serieus.

In het kader van Verordening (EG) nr. 762/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 9 juli 2008 betreffende de indiening door de lidstaten van statistieken over aquacultuur en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 788/96 van de Raad, zijn lidstaten verplicht tot het indienen van jaarlijkse gegevens over het productievolume. Nederland dient hiertoe ook gegevens in en doet dat volgens de voorschriften in volume en gewichtseenheden. Ik zal de sector niet vragen om deze gegevens ook aan te leveren in aantallen, mede vanwege de grote administratieve lasten die hiermee gepaard zullen gaan.

(129)

Maatschappelijke Innovatie Agenda Duurzame Agro- en Visserijketens
In het rapport «Maatschappelijke Innovatie Agenda Duurzame Agro- en Visserijketens» wordt ook de visserij en aquacultuur genoemd. Opmerkelijk is dat het woord ecosysteem in het inleidende stukje bij visserij en aquacultuur niet voorkomt. Dat terwijl er een aantal visserijtechnieken nu worden gebruikt die aanzienlijke schade aan het ecosysteem veroorzaken. Deelt de staatssecretaris dat in het kader van een duurzame visserij de schade aan het ecosysteem toch zeker moet worden meegenomen? Zo ja, is hij bereid om dit op te nemen in volgende rapportages hierover? Ook de doelstelling onder het kopje visserij en aquacultuur is naar mening van de leden van de fractie van de PvdD-fractie nogal magertjes. Hier staat niet expliciet in vernoemd dat het gaat om een goed beheer van de visbestanden en het ecosysteem. Wat toch wel een cruciale factor in het beleid mag zijn. Is de staatssecretaris bereid dit aan te passen in volgende rapportages? Zo neen, waarom niet?

Antwoord:

Innovatie in de visserij is mede gericht op het ecosysteem. In de inleiding van de paragraaf over visserij en aquacultuur wordt gesproken over verduurzaming. In de actielijnen wordt dit voor wat de visserij betreft uitgelegd als «systemen die minder schadelijk zijn voor het ecosysteem». Het is één van de beoordelingscriteria van het Visserij Innovatie Platform (VIP), die ook van toepassing blijven na beëindiging van het VIP. Het is wetenschappelijk aangetoond dat bepaalde nieuwe systemen duurzamer zijn. Bij de begroting ontvangt u cijfers voor de omschakeling. De resultaten in het ecosysteem zullen pas op termijn zichtbaar zijn als meer schepen overschakelen op methoden, die het ecosysteem minder belasten.

(130)

Bij de passage specifiek over aquacultuur, valt het op dat dierenwelzijn slechts tussen neus en lippen door genoemd worden. Deelt de staatssecretaris de mening dat er omtrent dierenwelzijn nog een grote uitdaging voor de aquacultuursector in het verschiet ligt? Zo ja, is de staatssecretaris bereid dierenwelzijn een meer prominente plek te geven binnen dit thema? Zo neen, waarom niet? Op welke wijze wordt de aandacht voor dierenwelzijn dan gewaarborgd?

Antwoord:

Dierenwelzijn neemt een belangrijke plaats in bij innovatie in de aquacultuur en wordt als zodanig ook benadrukt in de MIA DAV. Dierenwelzijn is één van de beoordelingscriteria van het VIP. De uitdaging om dierenwelzijn in de aquacultuur op een hoger niveau te brengen is neergelegd in de nota dierenwelzijn.

(131)

Kwaliteitsprotocol opvang niet-gedomesticeerde inheemse dieren

De leden van de PvdD-fractie zijn voorstander van professionalisering van noodopvang van in het wild levende dieren die bijvoorbeeld gewond zijn geraakt als gevolg van een aanrijding of op een andere manier in nood zijn. In dat licht steunen wij de invoering van een kwaliteitsprotocol voor de noodopvang van niet-gedomesticeerde inheemse dieren. Maar niet zonder voorwaarden.

Allereerst moet de opvang van dieren die noodhulp nodig hebben gegarandeerd blijven. De leden van de PvdD-fractie krijgen graag de toezegging van de staatssecretaris dat hij de noodhulp aan in het wild levende dieren garandeert. In antwoord op eerdere vragen hierover heeft de staatssecretaris gemeld dat «uit de contacten met de sector en betrokken organisaties niet is gebleken dat centra alleen vanwege de invoering van het Opvangprotocol zouden moeten sluiten». De leden van de PvdD-fractie vragen zich af hoeveel opvangcentra het ministerie heeft geconsulteerd om tot deze conclusie te komen. En om hoeveel procent van het totaal aantal opvangcentra zou dat dan gaan (Kamerstuk 29 446, nr. 69)? Verder vragen de leden zich af wat er in de consultatie nog meer is gemeld over mogelijke sluitingen en de oorzaken die daaraan ten grondslag liggen. Graag een nadere toelichting.

De leden van de fractie van de PvdD vinden dat de voorschriften haalbaar en betaalbaar moeten zijn voor de opvangcentra. Dat argument («maatregelen kunnen alleen worden doorgevoerd als ze haalbaar en betaalbaar zijn») wordt door de regering te pas en te onpas gebezigd. De leden van de PvdD-fractie zien niet in waarom dat voor opvangcentra, die nota bene voor een belangrijk deel en vaak zelfs geheel worden gerund door vrijwilligers, niet op zou kunnen gaan. Hoe denkt de staatssecretaris daarover?

De leden van de PvdD-fractie noemen die voorwaarden niet voor niets: deze fractie maakt zich behoorlijk zorgen over de manier waarop de invoering van de voorschriften uit het kwaliteitsprotocol nu lijkt te moeten plaatsvinden.

Antwoord:

Het ministerie heeft niet zelf opvangcentra geconsulteerd maar aan de vertegenwoordigers van de sector herhaaldelijk gevraagd of er concrete signalen zijn of, en zo ja in welke mate, huidige opvangcentra om redenen van het kwaliteitsprotocol zouden gaan sluiten. Op dit verzoek zijn geen concrete signalen binnengekomen.

Het Kwaliteitsprotocol is in nauw overleg met de sector tot stand gekomen en stelt slechts minimale eisen ten aanzien van de opvang van uit de natuur afkomstige, niet gedomesticeerde beschermde inheemse diersoorten. Overigens kan de sector hier zelf ook initiatieven ontplooiën om haalbaarheid en betaalbaarheid te optimaliseren bijvoorbeeld door gezamenlijk bepaalde administratieve vereisten op te pakken.

(132)

Financiering

De eerste zorg betreft de financiering. De leden van de PvdD-fractie zien dat alle lasten op het bordje van de opvangcentra worden gelegd, zoals kosten voor het verbouwen van verblijven, opleiding voor medewerkers en het oprichten van een vereniging of stichting. De staatssecretaris lijkt er helemaal geen oog voor te hebben dat opvangcentra het voornamelijk

van particuliere donaties moeten hebben, structureel krap bij kas zitten en soms zelfs behoorlijke financiële problemen hebben. Hardwerkende mensen, vrijwilligers ook vaak, moeten van de overheid aan nieuwe regels voldoen. Daar hoort financiële ondersteuning bij van overheidswege, vinden de leden van de fractie van de PvdD. Noodhulp aan in het wild levende dieren is een maatschappelijke taak. Het kan niet zo zijn dat de overheid alleen maar regels stelt en verder geen enkele verantwoordelijkheid neemt voor een succesvolle uitvoering van deze professionaliseringsslag.

De leden van de fractie voor de PvdD zijn benieuwd of de staatssecretaris erkent dat opvang van in het wild levende dieren een maatschappelijke en wettelijke taak is van de rijksoverheid, vanuit zowel de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren als de Flora- en faunawet? Zo nee, kan de staatssecretaris dit motiveren?

Kan de staatssecretaris aangeven of hij vindt dat vanwege deze maatschappelijke en wettelijke taak de overheid haar financiële aandeel moet leveren in het opvangen van in het wild levende dieren die in nood zijn geraakt? Zo nee, kan hij dit uitleggen, en hoe verhoudt zich dat dan bijvoorbeeld tot de financiering van andere beleidsvelden waar de overheid een wettelijke taak heeft?

Onderkent de staatssecretaris, in het verlengde hiervan, dat de overheid de opvangcentra ook financieel zou moeten ondersteunen bij de invoering van de nieuwe kwaliteitsregels, opgesteld door de rijksoverheid? Het zou werkelijk verbazingwekkend zijn als hij hier niet toe bereid is, terwijl er voor bijvoorbeeld de varkenshouderij wel (forse) potten met geld beschikbaar zijn wanneer die sector aan nieuwe eisen moet gaan voldoen?

Kan de staatssecretaris garanderen dat de structurele opvangmogelijkheden van wilde dieren in de toekomst gewaarborgd blijft, zowel in spreiding als in kwaliteit?

De leden van de PvdD-fractie vinden dat de nu voorliggende professionaliseringsslag van de opvangcentra voor niet-gedomesticeerde uitheemse dieren als logisch vervolg zou moeten hebben in de professionalisering van de financiering van de opvangcentra. Dat kan bijvoorbeeld in de vorm van prestatiecontracten waarbij overheid, dierenambulances en opvangcentra afspraken maken over te leveren prestaties en vergoedingen, zodat opvangcentra de nodige financiële zekerheid hebben om hun taak uit te voeren. Welke ideeën heeft de staatssecretaris daarover?

Antwoord:

Ik ben verheugd te zien dat zoveel mensen hier een bijdrage leveren en zich verantwoordelijk voelen voor de opvang van uit de natuur afkomstige, niet-gedomesticeerde beschermde inheemse diersoorten. Ik ondersteun deze activiteiten actief met de verlening van ontheffingen van de verboden uit de Flora- en faunawet. Echter, waar het gaat om opvang van deze soorten reikt het te ver om te spreken van een plicht voor de overheid. Er bestaat geen wettelijke overheidstaak waaruit een financiële verplichting zou voortvloeien.

Er zijn nu nog geen signalen dat die spreiding in gevaar is. Om de kwaliteit van de opvang te waarborgen is juist het kwaliteitsprotocol, in intensieve samenspraak met de sector, opgesteld.

Ik zie dit niet als taak van de rijksoverheid. Dat sluit niet uit dat opvangcentra financiële afspraken met andere overheden of private partijen kunnen maken.

(133)

Begeleiding

De leden zien verder dat adequate begeleiding bij de invoering van de nieuwe regels uitblijft. Opvangcentra hebben begeleiding nodig bij het interpreteren van de regels voor hun specifieke situatie, het opstellen van documenten, etc. De Dierenbescherming en de Vereniging Opvang Niet-gedomesticeerde Dieren (VOND) hebben hiertoe vorig jaar een gezamenlijk projectvoorstel ingediend bij het ministerie maar daar tot op heden nog geen reactie op ontvangen. De leden van de PvdD-fractie willen van de staatssecretaris weten hoe dit zit. Is hij het met de leden eens dat begeleiding voor de invoering van de nieuwe regels op zijn plaats is? En is hij in dat geval bereid het voorstel van de Dierenbescherming en de VOND goed te keuren en hen in staat te stellen die begeleiding te verzorgen? Zij kennen immers de knelpunten van de opvangcentra en op welke punten zij hierop ondersteuning behoeven. Als de staatssecretaris daartoe niet bereid is, hoe gaat hij de begeleiding van de opvangcentra dan wel vormgeven?

Antwoord:

Het projectvoorstel is beoordeeld en als niet voldoende doordacht beoordeeld om op basis daarvan middelen ter beschikking te stellen. Ik overweeg om een nieuw aangepast voorstel te vragen voor zover passend binnen de beschikbare financiële middelen.

De sector is als eerste verantwoordelijk om zelf de begeleiding van opvangcentra vorm te geven. Daar waar mogelijk zal ik bezien of ik een bijdrage vanuit de overheid mogelijk en wenselijk acht.

Deadline

Een derde punt van zorg is de deadline. Er is bepaald dat wanneer een opvangcentrum op 1 juli 2012 niet aan de nieuwe regels voldoet, de provincie het opvangcentrum moet sluiten. Mede gelet op het gebrek aan financiële steun en begeleiding voor de implementatie van de regels is de kans levensgroot aanwezig dat een aantal opvangcentra deze deadline niet zullen halen. Sluiting van een opvangcentrum zal de druk op andere opvangcentra vergroten die dan nog meer dieren moeten opvangen, en vervolgens ook in de problemen komen. Een domino-effect valt niet uit te sluiten.

(134)

Opleidingen

Het vereiste van een opleiding tot vakbekwaam dierversorger is prima, maar wat zijn de criteria waaraan de vakbekwame dierversorger moet voldoen? Wat kan de staatssecretaris daarover zeggen, zijn die criteria inmiddels vastgesteld? Kan hij ook aangeven in hoeverre relevante opleidingen beschikbaar zijn? De leden van de PvdD-fractie krijgen signalen dat binnen de bestaande opleidingen niet of nauwelijks aandacht wordt besteed aan deze categorie dieren en deze vorm van noodhulp.

Hoe beoordeelt de staatssecretaris het idee de opleiding tot vakbekwaam dierversorger overeenkomstig de opleiding voor dierenambulancepersoneel op te zetten, waarbij medewerkers na een dierversorgingsopleiding een korte opleiding volgden die toegespitst is op de betreffende dieren en (nood)opvangsituaties?

Het bovenstaande gezegd hebbende, waarbij de leden duidelijke voorwaarden hebben gesteld aan hun steun aan de invoering van het kwaliteitsprotocol voor de opvang van niet-gedomesticeerde uitheems dieren, merken zij op dat alleen een papieren toetsing – het beoordelen van statuten en een schriftelijke verklaring van een opvangcentrum dat

het voldoet aan de eisen – wel een heel beperkte basis is voor een ontheffing ingevolge de Flora- en faunawet. De leden horen graag of de staatssecretaris dat met hen eens is en bereid is ook ter plekke een toets te laten uitvoeren om te bezien of een ontheffing van de Flora- en faunawet kan worden verleend of niet.

Tot slot lijkt het ons goed om de werking van het protocol en de impact op de landelijke dekking en kwaliteit van opvangcentra tijdig wordt geëvalueerd. Is de staatssecretaris daartoe bereid?

Antwoord:

Er worden drie opleidingen genoemd in artikel 29, vierde lid. Naast de drie met name genoemde opleidingen zal ook geaccepteerd worden als invulling van lid 4 een MBO-opleiding (minimaal niveau 2) in de richting van diergeneeskunde. Voor wat betreft de invulling van lid 3: zie vraag 29. Een voorstel hiervoor is met vertegenwoordigers van de sector besproken. Ik heb geen signalen over onvoldoende aandacht ontvangen.

Het is niet de taak van de overheid zelf opleidingen te verzorgen.

Opvangcentra die vragen om een ontheffing verklaren bij de aanvraag dat zij aan de voorwaarden voldoen. Mocht ik nu of in de toekomst signalen krijgen dat opvangcentra desondanks niet aan de eisen voldoen dan zal ik daarop inspelen. Eén van de mogelijkheden kan zijn het uitvoeren van gerichte controles ter plekke.

Ik neem de voorgestelde evaluatie in overweging.